

**TOIMITTAJIEN KOKEMUKSIA AMMATTI-IDENTITEETISTÄ
SEKÄ AMMATTIIN LIITTYVÄSTÄ JULKISUUDESTA
JA SEN HALLINNASTA**

Henna Sihvonen

Puheviestinnän pro gradu -tutkielma

Syksy 2011

Viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty HUMANISTINEN	Laitos – Department VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä – Author Henna Sihvonen	
Työn nimi – Title TOIMITTAJIEN KOKEMUKSIA AMMATTI-IDENTITEETISTÄ SEKÄ AMMATTIIN LIITTYVÄSTÄ JULKISUUDESTA JA SEN HALLINNASTA	
Oppiaine – Subject Puheviestintä	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Syksy 2011	Sivumäärä – Number of pages 79
Tiivistelmä – Abstract <p>Tässä tutkimuksessa pyrittiin kuvaamaan ja ymmärtämään niitä kokemuksia, joita toimittajilla on ammatti-identiteetistä, ammattiin liittyvästä julkisuudesta ja sen hallinnasta. Tutkimuksessa tarkasteltiin millaisena toimittajat kokevat oman työnsä ja kuinka he liittävät julkisuuden omaan ammatti-identiteettiinsä.</p> <p>Tutkimus suoritettiin laadullisena tutkimuksena ja tieteenfilosofisesti sitä ohjasi fenomenologia. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluiden avulla. Tutkimusta varten haastateltiin seitsemää Yleisradiossa toimittajan tehtävissä työskentelevää henkilöä. Haastatteluiden avulla saatiin näkyväksi niitä kokemuksia ja keinoja, joita toimittajat käyttävät hallitakseen omaan ammattiinsa liittyvää julkisuutta. Haastatteluaineisto analysoitiin aineistolähtöisen analyysin avulla.</p> <p>Tämän tutkimuksen tulosten kautta näyttää siltä, että toimittajan työ on murrosvaiheessa. Pidemmän uran tehneet toimittajat ovat tilanteessa, jossa omaa työnkuvaa tulee määritellä uudelleen. Ammatti-identiteetti on tärkeä osa toimittajien henkilökohtaista identiteettiä: henkilön identiteetti ja ammatti-identiteetti ovat samaa identiteettiä, tai niin lähellä toisiaan, että eroa on hankala tehdä. Ammattiin liittyvä julkisuus näyttäytyy toimittajan työssä siten, että se koetaan pääasiallisesti julkisena työnä, johon kuuluu myös henkilökohtaista, ammatin myötä tulevaa julkisuutta. Lisäksi televisio koetaan selkeästi julkisemmaksi työvälineeksi kuin radio. Ammattiin liittyvä julkisuus koetaan helpommin hallittavaksi kokemuksen lisääntyessä. Esimerkiksi internetissä ja julkisissa tiloissa toimiminen, kodin ja perheen rajaaminen julkisuuden ulkopuolelle sekä hallittu itsestäkertominen helpottuvat, muotoutuen itsestään selviksi käytänteiksi.</p> <p>Tutkimuksen tulosten ja johtopäätösten valossa näyttää siltä, että Petronion Communication Privacy Management -teoriasta löytyy yhteyksiä toimittajien kokemuksista yksityisen tiedon ja yksityisyyden rajojen hallinnan suhteen. Lisäksi toimittajien työhön liittyy oletus itsestäkertomisesta. Toimittajien ammattitaitoon sisältyy olennaisesti taito toteuttaa itsestäkertomista hienovaraisesti ja toimivasti. Samalla se on tärkeä ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnan muoto.</p>	
Asiasanat – Keywords ammatti-identiteetti, Communication Privacy Management, fenomenologia, hallinta, identiteetti, identiteettiteoria, itsestäkertominen, julkisuus, puheviestintä, toimittajat	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto / Jyväskylän yliopiston kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	5
2.1 Toimittajan työ	5
2.2 Identiteetti	6
2.2.1 Identiteetin teoria	7
2.2.2 Toimittajan ammatti-identiteetin piirteitä	10
2.3 Toimittajan työn julkisuus	12
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
3.1 Työn tavoitteet.....	19
3.2 Tutkimusmenetelmä	20
3.2.1 Metodologiset lähtökohdat	20
3.2.2 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä	24
3.2.3 Teemahaastattelu	25
3.3 Tutkimusaineisto	27
3.3.1 Haastateltavat.....	27
3.3.2 Haastattelujen toteutus	28
3.4 Aineiston analysointi ja käsittely	29
4 TULOKSET	33
4.1 Toimittajan työ	33
4.2 Ammatti-identiteetti.....	35
4.3 Julkisuus käsitteenä	37
4.4 Kokemuksia ammattiin liittyvästä julkisuudesta.....	39
4.4.1 Julkisuus toimittajan työssä.....	39
4.4.2 Julkisuuden eri asteet	42
4.4.3 Radio- ja televisiotyöskentelyssä koetut julkisuuden erot	44
4.4.4 Ammattiin liittyvä julkisuus roolin kautta rakennettuna.....	46
4.4.5 Itsestäkertominen osana ammattiin liittyvää julkisuutta.....	46

4.5 Kokemuksia ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnasta ja siihen liittyvistä keinoista.....	47
4.5.1 Esiintyminen ja toimiminen sosiaalisessa mediassa	49
4.5.2 Kodin ja perheen rajaaminen julkisuuden ulkopuolelle.....	52
4.5.3 Hallittu itsestäkertominen osana työtä	52
4.5.4 Julkisissa tiloissa toimiminen	54
4.5.5 Julkisuuden ammatillinen rajaaminen.....	55
4.5.6 Rakennettu rooli osana julkisuuden hallintaa.....	55
5 ARVIOINTI	57
5.1 Tutkimuksen pätevyuden ja luotettavuuden arviointi	57
5.2 Tutkimuksen vahvuudet ja heikkoudet.....	60
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET	62
6.1 Millaisia käsityksiä toimittajilla on omasta ammatistaan ja ammatti- identiteetistä?	62
6.2 Millaisia kokemuksia toimittajilla on ammattiin liittyvästä julkisuudesta?	65
6.3 Millaisia kokemuksia toimittajilla on ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnasta ja siihen liittyvistä keinoista	67
6.4 Julkisuuden ja yksityisyyden tarkastelua Communication Privacy Management -teorian kautta.....	69
6.5 Johtopäätösten yhteenveto.....	73
6.6 Jatkotutkimusehdotukset.....	74
KIRJALLISUUS.....	76
LIITE	
LIITE 1 Teemahaastattelun runko	79
TAULUKKO	
TAULUKKO 1 Esimerkki aineiston analysoinnista	32

KUVIOT

KUVIO 1 Yksityisyys Youngin mukaan	12
KUVIO 2 Yksityisyyden kontrollointi.....	72

1 JOHDANTO

”Miksi joku on julkkis vain, koska on julkkis?”

Jatkoaika-ohjelmassa 60-luvulla oli vieraana naistenlehden toimittaja, joka valitteli sitä, että aina joutuu kirjoittamaan samoista naamoista. Hän esitti toiveen, että voisi saada jostakin ”kaksikymmentä julkkista lisää”.

No, olisi vain itse tehnyt kahdestakymmenestä aiemmin tuntemattomasta ihmisestä jutun! Alibi olisi voinut olla mikä tahansa: tässä teille tyypillinen virkamies, tässä teille traagisten sattumusten uhri, täällä teille arjen sankari...

On toki tapauksia, joissa ihmisistä tulee julkkiksia vain siksi, että he astuvat johonkin rooliin. Mutta heistäkin tulee julkkiksia siksi, että heistä kirjoitetaan ja he esiintyvät kuvissa. ”Julkkis” on itseensä kietoutuva rooli. Siksi jokainen julkkis on yhtä ”turha” tai tarpeellinen. Wilma Schlizewskistä tuli aikoinaan julkkis prosessissa, jossa pohdittiin, onko hänellä ansioita tulla julkkikseksi vai ei. Niinpä amerikkalaisessa sanonnassa ”hän on kuuluisa siitä, että on kuuluisa” tiivistyy julkkiksen perimmäinen ontologia.” (Nevanlinna 2011.)

Helsingin Sanomien Nyt-liitteen Kysy mitä vain -palstalla radiofilosofi Nevanlinna vastasi kysymykseen ”Miksi joku on julkkis vain, koska on julkkis?”. Nevanlinnan vastauksessa mainitaan tyypilliset virkamiehet ja arjen sankarit, jotka hekin voivat tänä päivänä olla julkisia henkilöitä. Vähitellen ammateista, joiden työn tulosta ei välttämättä aiemmin ajateltu julkiseksi, on tullut julkisia ja niiden edustajista julkkiksia. Esimerkiksi tv-kokit ovat yleistyneet ja ainakin kansainvälisellä tasolla voidaan puhua jo niin sanotuista julkkiskokeista. Television kautta useista aiemmin näkymättömämmistä ammateista voidaan tehdä julkisia. Tällaisina voidaan pitää esimerkiksi juuri kokkien ja vaatesuunnittelijoiden alaa, joiden ammatituntua on tehty näkyväksi isoilla, kansainvälisillä tv-formaateilla.

Opettajia, kirkkoherroja, kunnanlääkäreitä ja palomestareita voidaan puolestaan pitää esimerkiksi pienempien paikkakuntien julkisina hahmoina. He ovat henkilöitä, joiden ammattiin kuuluu eräänlainen julkisuus ja työn vuoksi arkisetkin toimet saattavat vaikuttaa julkisille. Heidät tunnetaan ja heidän toimiaan saatetaan arvottaa edustamansa ammatin kautta. Onkin kiinnostavaa ajatella, että niin pienen paikkakunnan julkisilla hahmoilla, kuin meillä kaikilla muilla, on eri rooleja ja identiteettejä, joiden avulla toimimme arjessa. Keitä voi tervehtiä kadulla, mistä hyvän päivän tuttujen kanssa keskustellaan ja ennen kaikkea, missä roolissa yksilöt kokevat tällöin olevansa? Kokeeko vaikkapa kunnanlääkäri toimivansa lääkärinä vai omana itsenään tai ajautuuko hän tietämättään tilanteisiin, jossa hänen

odotetaan toimivan jommassakummassa roolissa itse sitä tiedostamatta? Työn julkinen luonne tuo haasteita arkipäivän vuorovaikutustilanteisiin.

Tässä tutkimuksessa keskitytään toimittajien ammattikuntaan, sillä toimittajien ammattiin julkisuus liittyy monitahoisena ilmiönä. Työn konteksti on julkinen ja välineet joiden kautta toimittajat työskentelevät, tekevät heidät tunnetuiksi. Ammattiin liittyvän julkisuuden hallinta ja siihen liittyvät keinot näyttäytyvät mielenkiintoisina varsinkin silloin, kun oma ammatti tai työn jälki on selkeästi julkinen. Tämän tutkimuksen avulla haetaan vastauksia siihen kuinka toimittaja vetää rajan yksityisen minän ja julkisen minän välille. Lisäksi pyritään selvittämään, minkälaisia keinoja toimittajilla on ammattiin liittyvän julkisuuden hallintaan.

Toimittajien kokemuksia ammattiin liittyvästä julkisuudesta on tärkeää tutkia, sillä ulkopuolelta tarkkailtuna media ja julkisuus näyttävät hallitsemattomana ja julmana ympäristönä. Kuinka toimittajat median osana siis kokevat hallitsevansa omaan ammattiinsa liittyvän julkisuuden ja millaisia keinoja heillä tähän on? Tutkimus haluaa antaa äänen yhden ammattiryhmän edustajille, jotka kokevat työhönsä liittyvää julkisuutta. Julkisuuden hallinnan keinoja on tärkeää saada näkyviin, sillä oman yksityisyyden varjelu voidaan olettaa olevan yhä vaikeampaa. Lisäksi toimittajan työnkuvan henkilöityminen ja kuulijan tai katsojan sekä toimittajan välillä olevan tilan supistuminen kaventavat sitä yksityisen elämän rajaa, jonka taakse toimittaja voisi esimerkiksi omalla vapaa-ajallaan vetäytyä.

Keskeiset käsitteet

Identiteetin ja ammatti-identiteetin käsitettä sekä rakentumista käsitellään tässä tutkimuksessa Imahorin ja Cupahin (1993) sekä Bergerin ja Luckmannin (1995) identiteetin määritelmien sekä Strykerin (1987) identiteettiteorian kautta. Tässä työssä identiteetti nähdään käsityksenä itsestä, joka rakentuu vuorovaikutuksen kautta. Ihminen voi luokitella itsensä erilaisiin sosiaalisiin luokkiin ja identifioitua erilaisiin sosiaalisiin rooleihin. Nämä sosiaaliset roolit antavat ihmiselle identiteetin. Näin ollen toimittajan ammatti voidaan nähdä vakiintuneena sosiaalisena roolina joka on myös osa yksilön identiteettiä. Identiteettiteoria taas selittää näihin rooleihin yhteydessä olevaa käyttäytymistä. Teorian mukaan eri identiteetit järjestellään sen mukaan, kuinka todennäköistä niiden hyödyntäminen on sosiaalisissa

tilanteissa. Mikäli ammatti-identiteetti on tässä identiteettien hierarkiassa korkealla, on odotettavaa, että henkilö antaa identiteetin vaikuttaa sosiaalisissa tilanteissa.

Julkisuutta ja yksityisyyttä tarkastellaan tässä tutkimuksessa filosofisluonteisena ilmiönä. Ammattiin liittyvää julkisuutta lähestytään yksityisyyden käsitteen kautta, sillä ymmärtääkseen julkisuutta on ymmärrettävä yksityisyyttä. Yksityisyyden ja julkisuuden hallintaa voinee siis pitää rinnakkaisina käsitteinä. Räikkä (2007, 100) pohtii teoksessaan erilaisten roolien poikkeavan toisistaan muussa siinä, minkälaista informaatiota niissä paljastetaan, kuinka paljon informaatiota paljastetaan, miten lähelle muut ihmiset päästetään fyysisesti ja minkälaiset asiat koetaan häiritsevinä. Kontrolloimalla näitä asioita – eli yksityisyyden hallinnalla – vaikutetaan muiden ihmisten mielikuviin omasta itsestä. Kiinteä yhteys yksityisyyden suojan ja monipuolisten sosiaalisten suhteiden välillä antaa Räikän mielestä hyvän syyn pitää yksityisyyttä erittäin tärkeänä asiana ja ihmisten perusoikeutena. Kaikki yksittäiset yksityisyyden loukkaukset eivät välttämättä aiheuta haittaa millekään sosiaaliselle suhteelle. Usein ne kuitenkin aiheuttavat, ja tällöin on ymmärrettävää, miksei kukaan esimerkiksi halua yksityisasiotaan julkisuuteen ilman lupaa. Täten on ymmärrettävää, että mahdollistaakseen tietynlaiset sosiaaliset suhteet, ihmiset haluavat oman tilan, jossa heitä ei tarkkailla eikä häiritä. (Räikkä 2007, 100, 112.)

Yksityisyyden hallintaan syvennyttään Petronion (2002) Communication Privacy Management -teorian avulla joka tunnetaan myös CPM-teoriana. Yksityisyyden hallintaa käsittelevänä teoriana se olettaa dialektisuuden liittyvän yksityisyyteen. Dialektisuudella tarkoitetaan muiden ihmisten vaikuttavan siihen, mikä koetaan julkisena ja mikä yksityisenä. Yksilöiden nähdään pohjimmiltaan uskovan, että heillä on oikeus omistaa ja säädellä sitä, kenellä on pääsy heitä koskeviin yksityisiin tietoihin. CPM-teoriassa yksityisyyden hallintaan liittyy rajan käsite joka merkitsee omistajuutta. Yksilön tasapainoilua julkisuuden ja yksityisyyden välillä auttaa se, kuinka avoimeksi tai suljetuksi hän kyseisen rajan määrittelee. Tämä säätelyprosessi nähdään pohjimmiltaan vuorovaikutukselliseksi ja CPM-teoriassa vuorovaikutus asetetaan keskiöön yksityisiä asioita kerrottaessa. (Petronio 2002, 1–5.)

Tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena on kuvata ja ymmärtää toimittajien kokemuksia ammatti-identiteetistä, ammattiin liittyvästä julkisuudesta ja sen hallinnasta. Tutkimuksen kautta halutaan tarkastella, millaisena toimittajat kokevat oman työnsä ja liittävätkö he julkisuuden omaan ammatti-identiteettiinsä. On myös mielenkiintoista selvittää, millaisia kokemuksia toimittajilla on ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnasta.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa perehdytään tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Alkuun tarkastellaan toimittajan työhön liittyviä seikkoja: kuinka se määritellään ja mitä kyseiseen työnkuvaan kuuluu. Tämän jälkeen käydään läpi identiteetin ja ammatti-identiteetin käsitteitä. Lisäksi perehdytään Strykerin (1987) identiteettiteoriaan. Luvun lopussa toimittajan ammatti-identiteetin piirteiden kautta siirrytään vielä toimittajan työn julkisuuteen.

2.1 Toimittajan työ

Toimittajan tehtäviin voi kouluttautua useita reittejä pitkin. Useiden kansanopistojen koulutustarjontaan kuuluvat erilaiset toimittajakurssit ja ammattikorkeakouluissa toimittajan tehtäviin voi valmistua journalismin koulutusohjelman kautta. Yliopistoissa viestinnän opiskelun pääpainoalueet voivat vaihdella yliopistoittain. Jyväskylän yliopistossa pääaineena voi opiskella journalistiikkaa ja Tampereen yliopistossa tiedotusoppia. Journalistiikan ja viestinnän aloille hakee vuosittain paljon uusia opiskelijoita ja alan voidaan sanoa olevan suosittu.

Suomen Journalistiliiton jäsenperusteena on ammatti, ei koulutus. Jäseniksi hyväksytään ammatissa toimivia journalisteja, jotka voivat olla työsuhteessa tai vapaita journalisteja. He voivat toimia lehdistössä, radiossa, televisiossa, kustannusyrityksissä ja verkkomediassa. Journalistiliiton tekemässä työmarkkinakyselyssä vuodelta 2008 selvisi, että yli kahdella kolmasosalla liiton ammatissa työskentelevistä on vähintään opistotason tutkinto. Mitä nuoremasta ikäluokasta on kysymys, sitä korkeampi koulutustaso näyttää olevan. (Suomen journalistiliitto, Ammatti yhdistää, 2011.) Suomen journalistiliittoon voi liittyä, mikäli täyttää seuraavat liiton antamat edellytykset (Suomen journalistiliitto, Jäsenedellytykset, 2011):

”Varsinaiseksi jäseneksi voidaan hyväksyä henkilö, joka on toimituksellisessa työssä tiedotusvälineessä, pääasiassa tiedotusvälineitä palvelevassa artikkeli-, uutis- tai kuvatoimistossa tai muussa viestintä- tai kustannusalan yrityksessä tai saa muuten pääasiallisen toimeentulonsa journalistisesta työstä.”

Huovila (2005, 41–42) on kuvaillut toimittaja-sanana merkityksen kuvaavan toimittamista, eli juttujen kokoamista yhtenäiseksi kokonaisuudeksi joko sähköisen välineen ohjelmaan tai lehden eri sivuille. Toimittajan pääasiallisena tehtävänä voidaan nähdä yhteiskunnasta ja sen oleellisista tapahtumista kertominen. Toimittajan juttutyö sisältää juttujen ideoinnin, tiedonhankinnan ja jutun teon. Työn sisällön voidaan ajatella olevan pyramidi, jonka huipulla on toimittajan tekemä juttu. Se on toimittajan päivittäisen työn julkisuudessa näkyvä päämäärä ja tulos. Työhön sisältyy paljon julkisuudessa näkymätöntä taustatyötä ja tiedonhankintaa, joka muodostaa pyramidin pohjan.

Toimittajan työtä ohjaavat pitkälti arvot, niin yhteiskunnan ja työyhteisön tärkeinä pitämät asiat kuin toimittajan oma arvomaailma ja maailmankuva. Toimittajan voidaan nähdä onnistuvan tehtävässään sitä paremmin, mitä paremmin hän onnistuu löytämään juttuideat jotka ovat yhteiskunnan toimintojen kannalta oleellisia ja vastaavat vastaanottajan tarpeita. Toimittajan on kuitenkin pystyttävä tarkastelemaan yhteiskuntaa kokonaisuutena oman arvomaailmansa ylitse. Lisäksi toimittajan työtä ohjaavat ammatilliset normit, jotka ovat ammattiliiton luomat ja määräajoin tarkistamat. Nämä antavat perustan toimia määritellyn ammatillisen etiikan mukaisesti. Toimittajaa ei kuitenkaan voida velvoittaa työskentelemään oman vakaumuksensa vastaisesti, eli toisin sanoen toimittaja on velvollinen hoitamaan erilaiset uutiset, mutta hänen ei tarvitse esimerkiksi kirjoittaa oman näkemyksensä vastaisia mielipidekirjoituksia. (Huovila 2005, 43.)

2.2 Identiteetti

Tässä kappaleessa tarkastellaan identiteetin ja ammatti-identiteetin käsitettä muutamien eri teorioiden ja lähestymistapojen kautta. Identiteettiä käsitellään Imahorin ja Cupahin (1993) sekä Bergerin ja Luckmannin (1995) määritelmien kautta. Lisäksi tarkastellaan Sheldon Strykerin (1987) identiteettiteoriaa. Kappaleen lopussa käydään läpi toimittajan ammatti-identiteetin piirteitä.

2.2.1 Identiteetin teoria

Identiteetti ja ammatti-identiteetti

Imahorin ja Cupahin (1993, 114) mukaan identiteetti määritellään käsityksenä itsestä, yksilön teoriana itsestään. Identiteetin kautta yksilö ymmärtää itseään ja ympäröivää maailmaa. Identiteetti muovautuu sen mukaan, kuinka ihminen luokittelee itsensä erilaisiin sosiaalisiin luokkiin ja kuinka yksilö identifioituu erilaisiin sosiaalisiin rooleihin, joita voivat olla esimerkiksi mies, vaimo, opettaja, oppilas ja niin edelleen.

Identiteettiä voidaan pitää monimutkaisena käsitteenä, sillä se koostuu useasta osasta ja vaikka yksilön identiteetin eri osat voidaan tunnistaa, niitä ei voida lokeroida tarkkarajaisiksi alueiksi. Näitä identiteetin eri osia voidaan nimittää ali-identiteeteiksi. Identiteetit voivat liittyä kansallisuuteen, etnisyyteen, maantieteelliseen alueeseen, sukupuoleen, seksuaalisuuteen, ikään, sukupolveen tai ammattiin. Lisäksi identiteetit voivat liittyä poliittisiin yhteyksiin, useisiin erilaisiin ryhmiin, joita voivat olla harrastuksen pohjalta kootut ryhmät (esimerkiksi kuorolaulu tai urheilu), yhteisen kokemuksen pohjalta kootut ryhmät (veteraanit tai vaihtopilaat) tai laittomaan toimintaan liitetyt ryhmät kuten huumeiden käyttö tai katuväkivalta. (Cupah & Imahori 1993, 114, Cupah & Imahori, 2005, 197.)

Identiteetti heijastaa sitä puolta itsestä, joka määräytyy vuorovaikutuksen kautta ja joka on vuorovaikutussuhteisiin liittyvä. Identiteetin eri osat, ali-identiteetit, ovat kosketuksissa toisiinsa ja täten pyrkivät myös vaikuttamaan toisiinsa. Näin ollen yksilön koko identiteetti muodostuu sen useista osista sekä näiden erillisten osasten vuorovaikutuksesta toistensa kanssa. Tästä monipuolisesta rakenteesta syntynyt yhteinen muoto edustaa yksilön kokonaisvaltaista minäkuvaa. (Cupah & Imahori 1993, 114, Cupah & Imahori, 2005, 197.)

Yksilön minää pidetään reflektiivisenä muodostumana, joka heijastaa merkityksellisten toisten siihen kohdistamia asenteita: yksilöstä tulee se, miksi hänen merkitykselliset toisensa kutsuvat häntä. Merkityksellisinä toisina voidaan pitää esimerkiksi lapsen vanhempia tai tämän tutkimuksen kontekstissa toimittajan kollegoja. Minän ja identiteetin rakentuminen ei ole yksipuolinen, mekaaninen tapahumasarja. Se perustuu toisista lähtevän tunnistamisen ja itsetunnistamisen, objek-

tiivisesti annetun ja subjektiivisesti omaksutun identiteetin väliseen dialektiikkaan. (Berger & Luckmann 1995, 150.) Kasvava lapsi siis muodostaa oman identiteettinsä osin sen mukaan, miten esimerkiksi vanhemmat häntä kohtelevat ja osin siten, kuinka hän omaksuu ja pitää omanaan näitä niin sanotusti annettuja piirteitä.

Puheviestinnässä identiteetin nähdään rakentuvan vuorovaikutuksen kautta: yksilö on vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin ja näin rakentaa omaa identiteettiään. Sosiologisessa määritelmässä vuorovaikutus on myös mukana identiteetin rakentumisessa ja vakiintuneiden sosiaalisten roolien nähdään antavan yksilölle identiteetin. (Berger & Luckmann 1995, 116.)

Tässä työssä käsiteltävän ammatti-identiteetin voidaan nähdä olevan yksi ihmisen niin sanotuista ali-identiteeteistä. Baruch ja Cohen (2007, 249) toteavatkin yksilön yleensä päättävän haluavansa olla jonkin ammattikunnan jäsen, kuten esimerkiksi lääkäri, kauan ennen kuin hänestä tulee kyseisen työn tekijä. Tässä työssä käsiteltävien toimittajienkin voidaan olettaa näkevän itsensä toimittajiksi ja kantavan toimittajan ammatti-identiteettiä esimerkiksi jo alaa opiskeltaessa, ennen kuin he varsinaisesti tekevät kyseistä työtä työsuhteessa. Ammatillisen identiteetin voi muotoilla olevan suhteellisen pysyvä aatteiden, arvojen, motiivien ja kokemusten muodostelma, jonka kautta yksilö määrittää uraansa ja ammattirooliaan (Schein 1978, Ibarra 1999, 765 mukaan). Sivunen (2007, 37) puolestaan näkee, että yksilö rakentaa ammatti-identiteettiään vuorovaikutuksen ja sosiaalistumisen kautta. Sosiaalistumisella Sivunen tarkoittaa työntekijöiden osallistumista ja vuorovaikutusta työyhteisössä.

Bergerin ja Luckmannin (1995, 170) mukaan yksilön elämän merkitykselliset toiset kantavat pääasiallisen vastuun hänen subjektiivisen identiteettinsä säilymisestä ja vähemmän merkitykselliset toiset toimivat ikään kuin taustakuorona. Ammatti-identiteetin voidaan näin nähdä rakentuvan vuorovaikutteisesti. Se, mitä yksilö haluaa ammatissaan olla, vahvistuu sen mukaan, miten hänelle merkitykselliset ihmiset tätä identiteetin osaa vahvistavat.

Yksilö tukeutuu identiteettityypityksiin arkitoiminnassaan. Tämän voidaan nähdä merkitsevän, että erilaisia identiteettityyppejä voidaan havainnoida jokapäiväisessä elämässä. Lisäksi identiteetti on Bergerin ja Luckmannin mielestä ymmärrettävissä ainoastaan yhteydessä maailmaan, ja se on ilmiö, joka perustuu yksilön ja yhteiskunnan dialektiikkaan. (Berger & Luckmann 1995, 196–197.) Tähän perustuen yksilöllä voi olla eri identiteettejä, joita hän käyttää arjessa, niin töissä kuin kotona. Näin ollen identiteettiin voi myös sisältyä julkinen ulottuvuus, joka tulee esimerkiksi ammatin mukana.

Identiteettiteoria

Identiteettiteoria on Sheldon Strykerin (1987, 89–94) mikrososiologinen teoria, joka selittää yksilön rooliin yhteydessä olevaa käyttäytymistä. Teorian mukaan yksilön eri identiteetit järjestellään hierarkkisesti sen mukaan, kuinka todennäköistä niiden hyödyntäminen on sosiaalisissa tilanteissa. Identiteettiteoria määrittelee identiteetin sisäistetyiksi joukoiksi rooliodotuksia, jolloin yksilöllä on yhtä monta identiteettiä kuin roolejakin erilaisissa suhteiden joukoissa. Identiteettiteoria näkee, että sosiaaliset rakenteet vaikuttavat sitoutumiseen, joka puolestaan vaikuttaa identiteetin tärkeyteen ja tämä puolestaan vaikuttaa roolisuoritukseen. Voidaan siis ajatella, että mikäli yksilön ammatti on sosiaaliselta rakenteeltaan sellainen, johon yksilö haluaa sitoutua, kokee hän luultavimmin ammatti-identiteettinsä tärkeänä ja antaa sen vaikuttaa erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Identiteettiteoria näkee, ettei minä ole autonominen psykologinen kokonaisuus vaan monipuolinen sosiaalinen rakennelma. Minä tulee esiin rooleissa, joita yksilöllä on erilaisissa yhteisöissä. Minä voi vaihdella erilaisten omaksuttujen roolien välillä. Ihmisillä on erilaisia minän osia, joita kutsutaan teorian mukaan rooli-identiteeteiksi ja näitä on jokaiselle yhteisössä omaksutulle roolille. Nämä roolit voivat olla esimerkiksi äiti, vaimo, tytär, toimittaja ja niin edelleen. (Hogg, Terry & White 1995, 256.)

Rooli-identiteetit ovat minäkuvia tai minän määritelmiä, joita yksilöt liittävät itseensä rooliasemien ja itsensä määrittelemisen seurauksena. Pohjimmiltaan identiteetit omaksutaan vuorovaikutuksen kautta. Muut yhteisöjen jäsenet vastaavat yksilölle rooli-identiteetin ehtojen mukaan. Nämä tilanteet muodostavat perustan

minän merkitykselle ja minän määrittelylle. Koska yhteisö tarjoaa rooleja joihin identiteetti ja minä perustuvat, minää voidaan pitää vuorovaikutuksen aktiivisena luoja. Identiteettiteorian mukaan joitakin rooli-identiteeteistä voidaan pitää merkityksellisempinä kuin toisia. Rooli-identiteetit järjestäytyvät hierarkkisesti, ja ne, jotka on asetettu hierarkiassa korkeammalle, määrittävät yksilöä ja toimintaa enemmän kuin ne, jotka ovat hierarkiassa alempana. (Hogg, Terry & White 1995, 257.)

2.2.2 Toimittajan ammatti-identiteetin piirteitä

Toimittajien ammatti-identiteettiin ja työnkuvaan liittyvää muutosta on tutkittu lehdistön parissa toimivien toimittajien osalta. Sanoma- ja aikakauslehtijournalismin on koettu olevan murroksessa, ja samoin toimittajien työnkuvan nähdään muuttuvan. Salminen (1998, 15) pohtikin 2000-luvulle siirryttäessä, onko toimittajan oltava ihmisenä ja alansa taitajana täysin toinen kuin esimerkiksi 1980–90-lukujen taitteessa. Hän kyseenalaisti, pätisikö digitaaliaikana enää sama lahjakkuus, joka aiemmin nosti toimittajan huipulle?

Helteen (2009, 91) mukaan journalismin murros uudistaa myös tutkimusmenetelmille ja mediateorioille asetettuja vaatimuksia. Helteen mielestä työyhteisöissä elävät tällä hetkellä rinnakkain vanhat ja uudet journalismin ihanteet, normit sekä työn tekemisen tavat. Nämä voivat olla keskenään ristiriitaisia ja tuottaa eri näkökulmia muutokseen ja sen toivottuun suuntaan. Helteen mielestä journalismia koskevan tutkimuksen tulisi kiinnittää huomiota mediaorganisaatioiden ja journalistisen työn muutoksen tunnistamiseen sekä sen analysointiin. Tämän tutkimuksen myötä saadut toimittajan työtä tekevien kokemukset antanevat Helteen kaipaamaa tietoa siitä, miten työssä tapahtuvat muutokset, esimerkiksi julkisuudessa, koetaan, kuinka niitä voidaan tunnistaa ja miten niitä analysoidaan.

Mediateknologian on myös nähty vaikuttavan toimittajien työhön ja sitä myötä ammatti-identiteettiin. Pavlikin (2008, 4–9) mukaan mediateknologia parantaa työskentelyedellytyksiä ja mediasisältöjen sekä kerronnan nähdään muuttuvan yhä laajempaa yleisöä kiinnostavaksi. Teknologia mahdollistaa erilaisten tekstiä, ääntä ja videoita käyttävien kerronnallisten tapojen kokeilun. Samalla se kuitenkin

muuttaa työtä julkisemmaksi, sillä toimitettua sisältöä voidaan levittää yhä laajemmin.

Teknologian kehityksen voidaan sanoa väistämättä muuttavan toimittajan työnkuvaa, vaikkakaan Helle (2009, 92) ei pidä sen kehitystä ainoana toimituksellista työtä ja sitä kautta journalismia muuttavana asiana. Toimittajan työnkuva on jatkuvassa muutoksessa jo ulkoistenkin vaatimusten vuoksi. Helteen mielestä näitä ulkoisia vaatimuksia ovat yhteiskunnallinen murros, talouden ja kulttuurien globalisoituminen, muutokset kulutustottumuksissa ja median käytössä, median omistussuhteet sekä journalistinen kulttuuri. Nämä kaikki ovat niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat journalistiseen työhön ja sitä kautta myös journalismin sisältöön. Myös Hujasen (2009, 112) mielestä journalismin kehittymisen vaatimuksia voidaan perustella viestintäteknologian kehittymisen lisäksi muilla mediakulttuurin muutoksilla. Näitä ovat viihteellistyminen, yksilöllistyminen, yleisöryhmien segmentoituminen sekä uusien medioiden nopea leviäminen.

Helteen (2009,91) mukaan yleisöjen mediakäytön muutos murtaa lisäksi käsitystä siitä, kuka on toimittaja ja kuka journalismia tuottaa. Yhdysvalloista Suomeen ja muihin maihin rantautunut kansalaisjournalismi esittää vaatimuksia modernille uutisjournalismille ja tähän kuuluu, että journalismi asettuu suhteisiin ja vuorovaikutukseen kaikkien kulloistenkin asianosaisten kanssa. Keskeistä kansalaisjournalismissa ei ole yksinomaan kansalaisten mahdollisuus osallistua journalistien hallinnoimaan julkisuuteen, vaan olennaista on, kuka pääsee ääneen ja miten.

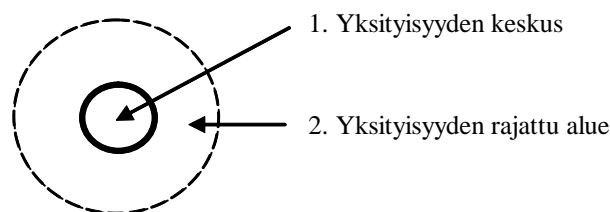
Tässä tutkimuksessa ei oteta kantaa kansalaisjournalismin kasvuun ja sen eri muotoihin, mutta on selvää, että toimittajan työ muuttuu sen vuorovaikutteisuuden myötä, jota hän voi käydä esimerkiksi internetissä kuulijoiden ja katsojien kanssa. Vuorovaikutteisuus tuo omat haasteensa siihen, miten paljon toimittaja voi, haluaa tai pystyy olemaan yhteydessä yleisöön esimerkiksi internetin välityksellä ja kuinka paljon hän ottaa materiaalia omaan työhönsä tätä kautta. On mielenkiintoista, löytyykö tutkimusta varten kerätystä aineistoista viitteitä siitä, että toimittaja kokisi murtavansa jonkin yksityisyyden tai ammatillisen identiteetin rajan, joka on hänelle täysin uusi, ja kuinka hän tätä muutosta käsittelee.

2.3 Toimittajan työn julkisuus

Yksityisyyttä ja julkisuutta sekä niiden hallintaa on käsitelty kirjallisuudessa rinnakkain. Tässä työssä käsitellään ammattiin liittyvää julkisuutta ja sen hallintaa. Jotta ymmärrettäisiin, mitä on julkisuus, tulee ensin määritellä, mitä on yksityisyys. Tämän vuoksi julkisuutta käsitteenä joudutaan tarkastelemaan osin yksityisyyden käsitteen kautta. Lisäksi tässä kappaleessa avataan Petronion yksityisyyden hallintaa käsittelevää Communication Privacy Management -teoriaa. Kappaleen lopussa pureudutaan julkisuuteen sekä sen hallintaan julkisessa työssä työskentelevien kannalta.

Yksityisyys

Yksityisyyden käsitettä on määritellyt esimerkiksi Young (1978, 2). Yksityisyyden keskuksen voidaan nähdä sisältävän ne asiat, joita halutaan yleisesti suojella ja varjella muiden tunkeilulta. Tätä keskusta ympäröi niin sanottu harmaa alue, joka on yksityisyyden keskusta joustavampi. Seuraava kuvio havainnollistaa tätä Youngin määritelmää.

1. Yksityisyyden keskus, jota halutaan yleisesti suojella tunkeilulta.
2. Yksityisyyden rajattu alue, joka on yksityisyyden keskusta joustavampi.

KUVIO 1 Yksityisyys Youngin mukaan

Yksilön yksityisyyttä voidaan häiritä monilla eri tavoilla: kotiin tunkeutuminen tai epämieluisa julkisuus voidaan kokea yksityisyyttä loukkaavina. Usein kuitenkin siihen, miksi joku kokee yksityisyytensä tulleen loukatuksi, ei välttämättä löydetä loogista syytä. Tuolloin kyse on pikemminkin kokemuksesta tai tunteesta. Ihminen hakeutuu luonnostaan muiden seuraan ja tätä halua voidaan pitää ihmisluon-

nolle ominaisena. Tarve yksityisyyteen on myös luonnollista ja yksityisyyden taakse tulee pystyä vetäytymään niin halutessaan.

Yksityisyys merkitseekin eri asioita eri ihmisille. Kyse on Youngin (1978, 4) mukaan valinnoista sekä luottamuksesta: haluaako yksilö olla seurallinen vai hakeeko hän yksityisyyttä, jakaako tietoa muiden kanssa vai kieltäytyykö tästä. Lisäksi yksilön tulisi pystyä kommunikoimaan tietäen, että hänen sanomisiaan ei käännetä häntä vastaan. Kyse on myös vapaasta valinnasta, sillä yksilöllä on oikeus olla yksin niin halutessaan. Young pohtiikin, että mikäli meidän tulisi elää yhteiskunnassa, missä toimmemme olisivat jatkuvan kontrollin alla ja jossa ei olisi luottamusta, normaali vuorovaikutus olisi mahdotonta. Yksilön on koettava, että hänellä on mahdollisuus yksityisyyteen, toimi hän kotona, töissä tai vapaa-ajalla, yksin, perheensä kanssa tai ryhmässä.

Gracián (1983, 146) on ohjeistanut 1600-luvulla yksityisyydestä siten, että yksilön tulee toimia ikään kuin hänet nähtäisiin. Yksin ollessaankin tulee toimia kuin koko maailma näkisi, sillä viisas henkilö tietää kaiken tulevan tiedoksi ja ”pitää jo tämän hetken todistajina niitä, jotka myöhemmin todistavat kuulopuheen mukaan”. Lisäksi Gracián kirjoittaa, että henkilö, joka toivoo koko maailman näkevän hänet, ei välttämättä ota huomioon sitä, että naapurustossa on pantu merkille kaikki, mitä hänen talossaan on tapahtunut. Julkisuus tekee yksityisyydestä siis hankalammin hallittavaa.

Toimittajan ammattia voidaan pitää jatkuvana yksityisyyden rajojen testaamisena ja ammattiin liittyy työn luonteen vuoksi julkisuutta. Sveitsin Bundesgericht jakoi jo vuonna 1911 kansalaiset yksityisyyden suojan suhteen kolmeen ryhmään. Näitä olivat vallankäyttäjät, joiden yksityisyyden suoja oli vähäisin, julkisuuden henkilöihin, joiden oikeus yksityisyyteen on kaventunut, ja tavallisiin kansalaisiin, jotka niin sanotusti eivät ole velvollisia sallimaan lehdistön puuttumista yksityiselämäänsä. (Vuortama 1983 Räikän 2007, 71 mukaan.) Toimittajat voitanevat ammatinsa vuoksi sijoittaa yksityisen ja julkisen henkilön häilyvälle rajalle. Esimerkiksi radiotoimittaja joutuu työssään luultavasti pohtimaan, minkälaisen kuvan hän haluaa työnsä kautta antaa itsestään. Räikkä (2007, 100) toteaa, että erilaiset roolit poikkeavat toisistaan esimerkiksi siinä, minkälaista ja miten paljon informaatiota

paljastetaan, miten lähelle muut ihmiset päästetään fyysisesti ja minkälaiset asiat koetaan häiritsevinä. Kontrolloimalla näitä asioita – eli yksityisyyden hallinnalla – vaikutetaan muiden ihmisten mielikuviin omasta itsestä.

Communication Privacy Management -teoria

Petronion (2002, 1–5) kehittämä Communication Privacy Management -teoria, myös CPM-teoriana tunnettu yksityisyyden hallintaa käsittelevä teoria olettaa, että yksityisyyteen liittyy dialektisuus. Dialektisuudella tarkoitetaan muiden ihmisten vaikuttavan siihen, mikä koetaan julkisena ja mikä yksityisenä. Yksilöiden nähdään pohjimmiltaan uskovan, että heillä on oikeus omistaa ja säädellä sitä, kenellä on pääsy heitä koskeviin yksityisiin tietoihin.

Petronion (2002, 12) mukaan voimme mitata yksityisyyttämme vertaamalla sitä siihen, kuinka julkisia olemme muiden seurassa. Esimerkiksi julkisuuden henkilöt eivät välttämättä pohdi julkisuutta kovinkaan paljoa, ennen kuin heidän asemansa nykäisee heidät julkisuuden areenalle. Tällä Petronion kuvailemalla julkisuuden areenalla julkisuuden henkilöt huomaavat, että yksityisestä tiedosta kiinni pitäminen on tärkeää oman persoonan säilyttämiseksi. Löytäessään itsensä julkisuuden valokeilasta, on hankalaa irrottautua imagoinsa esittämisestä tai sen hallinnasta. Mitä julkisempia he ovat, sitä kapeammin he voivat määritellä yksityisyytensä. He myös suojelevat enemmän jäljellä olevaa yksityisyyttä. Nämä dialektiset voimat ovat Petronion mukaan kriittisiä ymmärtääksemme, kuinka ihmiset hallitsevat julkista ja yksityistä elämäänsä.

CPM-teoria käyttää yksityisyyden hallinnassa rajan käsitettä ja se merkitsee teoriassa omistajuutta. Yksilön tasapainoilua julkisuuden ja yksityisyyden välillä auttaa se, kuinka avoimeksi tai suljetuksi hän kyseisen rajan määrittelee. Tämä säätelyprosessi nähdään pohjimmiltaan vuorovaikutukselliseksi. CPM-teoria asettaakin vuorovaikutuksen keskiöön yksityisiä asioita kerrottaessa. (Petronio 2002, 1–5.)

Yksityinen tieto ja intiimi tieto eritellään teoriassa, vaikka niitä saatetaan pitää toistensa synonyymeinä. Yksityisistä asioista kerrottaessa voi paljastua myös intiimeinä pidettyjä seikkoja. Intiimiys on siis yksityisen tiedon osa. Intiimiys nähdään teoriassa tunteena tai tilana, jossa yksilöt tuntevat toinen toisensa perusteelli-

sesti niin fyysisesti, psyykkisesti, emotionaalisesti kuin behavioraalisestikin, ja ovat toisilleen merkityksellisiä. Yksityisten asioiden jakaminen liittyy teoriassa kertomisen prosessiin ja peilaa yksityisen tiedon sisältöä. Läheisyyden ohessa ihmisillä on useita syitä yksityisistä asioista kertomiseen. Syinä voivat olla halu huojentaa omaa oloaan, hankkia valtaa, nauttia itsensä esiin tuomisesta tai vain kehittää läheisyyttä vaikka tavoitteena ei olisikaan intiimiksi ajateltu suhde. (Petronio 2002, 5–6.)

Yksityisyyden rajojen käsitettä CPM-teoria käyttää kuvatakseen linjoja yksityisen ja julkisen välillä. Rajojen avulla ihmiset säilyttävät yksityistä tietoa. Koska olemme luonnostaan sosiaalisia, paljastamme yksityisiä asioita myös muille. Teoriassa yksityisyys määritellään tunteeksi, jossa yksilöllä on oikeus omistaa yksityistä tietoa, joko henkilökohtaisesti tai ryhmänä. Rajat voidaan nähdä niin sanottuina omistuslinjoina. Henkilökohtaisilla rajoilla hallitaan yksilön omaa yksityistä tietoa ja ryhmässä olevilla rajoilla hallitaan monia erilaisia ryhmän sisällä olevia tietoja. Koska tieto ei aina koske ainoastaan yksilöä, myös ryhmässä on yksityisyyden rajoja. Ryhmä voi tässä teoriassa olla ryhmä, dyadi, perhe, organisaatio tai kokonainen yhteisö. Yksilöt voivat siis olla vastuussa omista yksityisistä, kuin myös monista erilaisista yhteisöllisistä yksityisyyden rajoista. Rajat voivat olla osin läpäiseviä tai läpäisemättömiä ja ne ovat linkittyneinä muihin yksityisyyden rajoihin. Niistä saatetaan tehdä läpäisevämpiä läheisyyttä haettaessa. Rajat saattavat heikentyä myös ulkopuolisista syistä ja niiden hallinta voi olla haastavaa silloin, kun raja koetaan uhatuksi tai rajan hallinta ei toimi. (Petronio 2002, 6–7.)

Omistajuus ja kontrolli ovat huomattavia seikkoja yksityisyyden hallinnassa. Yksityisyys nähdään yksilön oikeutena päättää, mitä tietoa hänestä itsestään viestittää toisille. Koska meitä koskevan tiedon voidaan nähdä kuuluvan meille, meillä on oikeus päättää, ketkä siihen ovat osallisina. Kontrollin kautta voimme suojautua ei-toivotulta yksityisen tiedon leviämiseltä. Lisäksi on luonnollista, että yksilöt haluavat tiedon pysyvän heidän omalla hallinta-alueellaan, toisin sanoen heidän yksityisyytensä rajojen sisällä. (Petronio 2002, 9–10.)

Kontrolli tapahtuu kahdella eri rajalla ja kolmella eri kontrollin tasolla. CPM-teorian mukaan rajojen ollessa moninaisia, säätelemme omistamista ja kontrollia

samaan aikaan sekä yksilöllisillä ja yhteisöllisillä rajoilla. Meillä on henkilökohtainen omistajuus itseämme koskevasta tiedosta ja oletamme, että meillä on oikeus kontrolloida yksityisyyttä säätelevää rajaa. Samaan aikaan niin sanotusti omistamme yhteisesti yksityistä tietoa, jota olemme jakaneet tai jota on jaettu muiden kanssa. Yhteisesti omistettua tietoa kontrolloidaan yhteisesti osallisten sekä niiden kanssa, joiden oletetaan olevan niin sanotulla rajalla. Kun meille kerrotaan yksityistä tietoa, meistä tulee tämän tiedon yhteisomistajia, jota sitoo vastuullisuus. Olemme monenlaisten yksityisten tietojen yhteisomistajia. Emme kontrolloi vain henkilökohtaisesti omistettua yksityistä tietoa, vaan jaamme kontrollin myös yhteisesti omistettuun yksityiseen tietoon. Tällaista voi olla tieto, jota jaetaan esimerkiksi perheen tai yrityksen sisällä. (Petronio 2002, 9–10.)

Tämän vuoksi kontrolli, joka sisältää omistajuuden oikeudet, on tärkeää sekä yksityisille rajoille että yhdessä pidetyille rajoille. Mahdollisuuteen jakaa tai olla jakamatta tietoa liittyy usein riskejä ja etuja. Tiedämme, että jakaminen tekee meistä haavoittuvaisia, mutta samoin tekee tiedon jakamatta jättäminenkin. Riskin mahdollisuus kasvattaa kontrollin merkitystä yksityisyyden hallitsemisessa. Tunneimme tarpeen kontrolloida riskejä ja hyötyjä päättämällä, kuinka paljon haluamme paljastaa itsestämme. (Petronio 2002, 9–10.)

Kontrollien tasoja on erilaisia. Korkealla kontrollin tasolla tarkoitetaan tilannetta, jolloin raja on vankka, eikä yksilö salli paljoakaan läpäisyä suuntaan tai toiseen. Hän ei siis jaa itsestään yksityistä tietoa, eikä liioin salli muiden tiedusteluja yksityisenä pitämistään asioista. Tällöin yksityisen tiedon kontrollin taso on korkealla. Muodollisella kontrollilla tarkoitetaan sitä, kun raja on ohut, mutta kontrollin taso on silti korkealla. Muodollista kontrollia voidaan käyttää tilanteissa, joissa muutoin avoimen henkilön ei ole syytä jakaa itsestään yksityistä tietoa. Matalan kontrollin tasolla raja on hyvin ohut. Kontrolli on tällöin vähäistä ja henkilö on avoin. (Petronio 2002, 10.) Toimittajien voidaan olettaa käyttävän työssään näitä eri kontrollin tasoja ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnassa. Ajoin toimittajan tulee tulla lähelle yleisöä ja hänen ehkä oletetaan laskevan kontrollin tasoaan. Toisaalta korkean kontrollin tason voidaan olettaa olevan tehokas ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnan muoto.

Julkisuus ja sen hallinta

Toimittaja Leena Sharma kertoo Ken leikkiin ryhtyy...Julkisuuden himo ja hinta -kirjan (2007, 7–9) esipuheessa julkisuutta hallittavan vaikenemalla. Oikeista asioista vaietaan oikealla hetkellä. Periaate on yksinkertainen, mutta kirjaa varten haastatellut julkisuuden konkarit kertovat tällaisen vaikenemisen olevan käytännössä hyvin vaikeaa, ja kaikkien epäonnistuvan siinä joskus. Hurmeranta ja Pietilä (2008, 50) ovat työstäneet opaskirjan, kuinka selvitä niin sanotun pahan median kynsistä. He kirjoittavat julkisuuden olevan myytävissä ja ostettavissa oleva tuote, joka sisältää tietoa, viihdettä, elämyksiä, maailmankuvia, hyviä ja huonoja asioita tai täyttä roskaa. Julkisuus on heidän mukaansa aina yllätyksellistä, arvaamatonta ja vain osittain suunnitellun mukaista. Siksi julkisuutta ei heidän mielestään voi hallita, mutta sen kanssa voi tulla toimeen.

Tässä tutkimuksessa kuvataan kokemuksia julkisuudesta ja sen hallinnasta, kun se on osana omaa työtä. Julkisuuteen saatetaan hakeutua kuitenkin myös tietoisesti, ja ihmisillä voi olla tarkkaankin harkittuja strategioita siihen, kuinka heidät tulitaiisiin huomioimaan esimerkiksi mediassa. Blåfield ja Sharma (2007, 15–16) käsittelevät kirjassaan, kuinka media käyttää niin sanottujen tavallisten ihmisten julkisuudenhimoa hyväkseen. Blåfield ja Sharma kirjoittavat uudenlaisesta julkisuuskulttuurista, joka on synnyttänyt kieleen esimerkiksi termin salarakas. Uusi julkisuuskulttuuri haastaakin tavalliset ihmiset tekemään tv-kameroiden edessä asioita, jotka olivat aiemmin yksityisiä: he makoilevat sohvalla, remontoivat rivitalo-asuntoa, etsivät sulhasta, metsästäväät miljonääriä, matkustavat trooppiselle saarelle testaamaan stressinsietokykyään ja sosiaalisia taitojaan.

Useita nuoria näyttääkin ahdistavan enemmän se, ettei kukaan tiedä heistä mitään, kuin että heistä tiedetään liikaa. Tätä ahdistusta lieventämään ollaan valmiita ottamaan riski, jonka myötä kaikki yksityisenäkin pidetty on julkista. Blåfieldin ja Sharman (2007, 32–33) haastattelemat nuoret eivät ole tietämättömiä julkisuuden varjopuolista. He seuraavat tarkkaan esimerkiksi television ja viihdelehtien välityksellä, miten julkisuutta rakennetaan ja millaisia seurauksia sillä on. Omaa brändiä lähdetään rakentamaan varhain internetissä esimerkiksi blogien avulla.

Blåfield ja Sharma (2007, 72, 171–172) haastattelivat kirjaansa varten myös eri tavoin julkisuuteen nousseita henkilöitä. Joukossa olivat muiden muassa toimittajan töitä tehneet Petteri Ahomaa sekä Jone Nikula. Haastatteluista on nähtävissä kuinka vaikeana kumpikin pitää julkisuuden hallintaa. Toisaalta kummatkin toimittajista ovat nousseet otsikoihin jonkin muun kuin työnsä vuoksi. Omilla kasvoillaan uutisankkurinkin töitä tehnyt Ahomaa tunnustaa kirjassa, että toivoisi julkisuuden vähenevän ja tämän vuoksi hän ei ole tehnyt omilla kasvoillaan tv-töitä pitkiin aikoihin. Nikula taas kiteytti olevansa julkkis siksi että on tuttu tv:stä, jossa hän on, koska on julkkis. Television voima kuitenkin pääsi yllättämään radiotoimittajana, levy-yhtiön markkinointipäällikkönä ja promoottorina toimineen Nikulan vaikka hän tiesikin miten julkisuus toimii.

Blåfield (2007, 230–232) pohtii kirjan loppukirjoituksessa, kuinka julkisuuteen hypänneet tavalliset ihmiset onnistuvat kantamaan vastuun julkisesta kuvastaan, kun se näyttäytyy vaikeana kokeneemmillekin henkilöille. Tosi-tv -kilpailijoiden lyhyehköt julkisuuskokeilut ovat lehdistön mielestä usein aivan oikeaa julkisuutta. Näin tv:ssä esiintynyttä henkilöä voidaan käsitellä lehdistössä kauankin ja hänen yksityisyydensuojansa on heikentynyt. Henkilö on itse avannut yksityisyytensä rajat, eikä niitä voida yksipuolisesti sulkea. Blåfield kirjoittaa, että julkisuutta näytettäisiin parhaiten hallittavan oman pään sisällä. Jos henkilö ei määritä itseään julkisen kuvan, medianäkyvyyden tai juorujen perusteella, onko ulkoiselle julkisuudenhallinnalle tuolloin edes tarvetta – varsinkin jos se on yhden ihmisen voimin mahdotonta? Onkin mielenkiintoista tutkia, minkälaisena julkisessa työssä toimivat kokevat julkisuuden hallinnan ja millaisia keinoja heillä tähän on.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Työn tavoitteet

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kuvata ja ymmärtää niitä kokemuksia, joita toimittajilla on ammatti-identiteetistä, ammattiin liittyvästä julkisuudesta ja sen hallinnasta. Tavoitteena on tarkastella, millaisena toimittajat kokevat oman työnsä, kuinka he liittävät julkisuuden omaan ammatti-identiteettiinsä ja tuoda esiin kokemuksia nimenomaan toimittajan työhön liittyvästä julkisuudesta. Lisäksi haastatellen kerättävän aineiston kautta on tarkoitus saada näkyväksi niitä kokemuksia ja keinoja, joita toimittajat käyttävät hallitakseen ammattiin liittyvää julkisuutta. Näihin tavoitteisiin pyritään seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Millaisia käsityksiä toimittajilla on omasta ammatistaan ja ammatti identiteetistä?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla haetaan vastauksia siihen, millaiseksi toimittajat itse käsittävät oman ammatinsa. Käsityksiin toimittajan työstä pureudutaan ammatti-identiteetin kautta. Lisäksi halutaan selvittää, millaiseksi toimittajat kokevat oman ammatti-identiteettinsä ja mitä seikkoja he siihen liittävät.

2. Millaisia kokemuksia toimittajilla on ammattiin liittyvästä julkisuudesta?

Toisen tutkimuskysymyksen avulla haetaan vastauksia siihen, kuinka toimittajat kokevat ammattiin liittyvän julkisuuden. Lisäksi haetaan tarkennusta siihen, millaista julkisuus toimittajan ammatissa on ja mikä merkitys julkisuudella heille on.

3. Millaisia kokemuksia toimittajilla on ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnasta ja siihen liittyvistä keinoista?

Kolmannen tutkimuskysymyksen avulla haetaan vastauksia siihen, kokevatko toimittajat hallitsevansa ammattiin liittyvän julkisuuden. Lisäksi halutaan selvittää keinoja, joita he käyttävät ammattiin liittyvän julkisuuden hallintaan.

Ammattiin liittyvä julkisuus nähdään tässä työssä eri asiana kuin pelkkä julkisuus. Ammattiin liittyvä julkisuus kuuluu henkilön työelämään ja on siihen kytköksissä, vaikkei henkilö itse erityisesti hakisi julkisuutta. Julkisuutta voi toki saada edustamansa ammatin kautta niin halutessaan. Tässä tutkimuksessa kuitenkin nähdään, että jonkinasteista julkisuutta liittyy toimittajan ammattiin väistämättä ja onkin mielenkiintoista selvittää millaista se on ja millaisia kokemuksia ilmiöön liittyy.

3.2 Tutkimusmenetelmä

Tässä luvussa esitellään tarkemmin tutkimusta ja aineistonkeruuta varten valittuja menetelmiä. Alkuun kerrotaan tutkimusta ohjaavasta metodologisesta taustasta ja tämän jälkeen esitellään varsinainen tutkimusmenetelmä, joka tässä tutkimuksessa on kvalitatiivinen eli laadullinen. Tämän jälkeen siirrytään haastatteluun aineistonkeruun menetelmänä ja perehdytään vielä tarkemmin tutkimusta varten kerättyyn aineistoon ja sen analysointimenetelmään.

3.2.1 Metodologiset lähtökohdat

Fenomenologia ja fenomenologinen tutkimus

Tämän tutkimuksen tieteenfilosofinen suuntaus on fenomenologishermeneuttinen. Fenomenologit luokittelevat Edmund Husserlin mielestä olemassa olevaa maailmaa, pyrkien purkamaan kokemukset osiin ja kyseenalaistaen sen, mikä muutoin näyttäytyisi normaalina käytöksenä. Fenomenologit pyrkivät siis luonnehtimaan tutkittavan ilmiön ytimen. (Lindlof & Taylor 2002, 34.) Fenomenologisesta tai hermeneuttisesta suuntauksesta on hankalaa esittää tarkkaa kuvausta, sillä se saa soveltavan muotonsa tutkimuskohtaisesti monien eri tekijöiden tuloksena. Tutkija, tutkittava ja tutkimustilanne ovat aina erityislaatuisia. Tästä johtuen on siis harkittava tutkimuskohtaisesti, miten voidaan toimia niin, että yksilön kokemukset ja hänen ilmaisunsa merkitykset saavutetaan ja voidaan tuoda ilmi mahdollisimman autenttisinä. (Laine 2001, 31.)

Viestinnän tutkimuksessa fenomenologinen traditio keskittyy yksilön kokemukseen sisältäen sen, kuinka yksilöt kokevat toinen toisensa. Vuorovaikutus nähdään yksilön kokemusten jakamisena dialogin kautta. Fenomenologiseen traditioon sisältyvät käsitteet kokemus, itse, dialogi, aitous, tuki ja avoimuus. Teoreettisena lähestymistapana se tähdentää viestinnässä vuorovaikutuksen tärkeyttä, kunnioitusta sekä erojen tunnistamista. Fenomenologiassa vuorovaikutusta ei nähdä pelkänä taitona, jossa sanat ja asiat olisivat erillään tai jossa arvoja ei nähdä erillään faktoista. (Littlejohn 2002, 13–14.)

Fenomenologisen tutkimuksen tavoite on ymmärtää ihmisen välitöntä, aiheeseen uppoutunutta kokemista (Perttula 2009, 139). Kokemus käsitetään fenomenologiassa tutkimuksessa laajasti ihmisen kokemuksellisenä suhteena omaan todellisuuteensa. Eläminen nähdään kehollisena toimintana sekä havainnointina, joka on samalla koetun ymmärtävää jäsentämistä. Kokemukset syntyvät vuorovaikutuksessa todellisuuden kanssa eikä ihmistä voida ymmärtää irrallaan tuosta suhteesta. (Laine 2001, 26.) Tässä tutkimuksessa tuona suhteena voidaan pitää tutkimusta varten haastateltavien suhdetta omaan työhönsä. Haastateltavien kokemuksia ei siis voida ymmärtää irrallaan työkontekstista, johon kokemukset julkisuudesta ja sen hallinnasta ovat vahvasti sidoksissa.

Fenomenologisessa lähestymistavassa tajunnallisen toiminnan ydin on intentionaalisuus eli tietoisuus. Ilman tietoisuutta ihmistä ei voida pitää tajunnallisena olentona, vaan kaikki kokemamme merkitsee meille jotain. (Perttula 2009, 116.) Edmund Husserl on väittänyt Lindlofin ja Taylorin (2002, 33) mukaan yksilön tietoisuuden määrittävän ne tavat, joilla ymmärrämme maailman niin sanottua fyysistä luonnetta. Husserlin mielestä fenomenologiassa ei tarkastella kuitenkaan tietoisuutta sinänsä, vaan tietoisuuden toimintojen merkitysulottuvuuksia. Merkitysulottuvuudet voivat olla käsitteellisiä rakenteita, joiden avulla tietoisuus jäsentää kokemusta ja joiden avulla kokemus strukturoituu eli rakentuu yhtenäiseksi ja mielekkääksi kokonaisuudeksi (Lukkarinen 2001, 118).

Kokemus voidaan fenomenologiassa määritellä myös suhteeksi, joka sisältää sekä tajuavan subjektin eli tekijän, objektin eli toiminnan kohteen sekä yksilön tajunnallisen toiminnan. Tässä suhteessa subjekti ja objekti liitetään yhdeksi kokonai-

suudeksi. Näin ollen kokemus nähdään fenomenologiassa erityislaatuisena suhteena, merkityssuhteena. (Perttula 2009, 116.) Kaiken toimintamme tarkoitus voidaan fenomenologian mukaan ymmärtää kysymällä, millaisten merkitysten pohjalta toimimme. Kokemukset siis muotoutuvat merkitysten mukaan ja näiden merkitysten voidaan nähdä olevan fenomenologisen tutkimuksen varsinainen kohde. (Laine 2001, 27.) Tutkimuksen kautta voidaan siis saada tietoa siitä, millaisia merkityksiä toimittajat antavat omille kokemuksilleen ammattiin liittyvästä julkisuudesta.

Fenomenologista tutkimusta voidaan pitää yksittäiseen suuntautuvana paikallistutkimuksena. Tutkimusstrategiana se ei pyri niinkään löytämään universaaleja yleistyksiä, vaan ymmärtämään jonkin tutkittavan alueen ihmisten sen hetkistä merkityks maailmaa ja kokemuksia. (Laine 2001, 29.) Empiirisen tutkimuksen lähtökohtana on, että elävä kokemus on saanut muotonsa tutkimukseen osallistuvien omassa elämässä (Perttula 2009, 137). Ihminen on koko elämänsä osa elämäntilannettaan eli situaatiota. Kokemukset ymmärretään näin ihmisen jokapäiväiseen elämään liittyvinä ihmisen taustan, historian ja kokemuksen sosiaalisen kontekstin avulla. (Lukkarinen 2001, 119.)

Hermeneuttinen ulottuvuus tulee mukaan fenomenologiseen tutkimukseen tulkinnan tarpeen myötä. Lindlofin ja Taylorin (2002, 32) mukaan hermeneutiikka korostaa ymmärtämistä ihmisen keskeisenä elämän ehtona. Hermeneutiikalla tarkoitetaan yleisesti teoriaa ymmärtämisestä ja tulkinnasta. Hermeneutiikassa pyritään etsimään tulkinnalle mahdollisia sääntöjä, joita noudattaen voisimme puhua vääristä tai oikeammista tulkinnoista. Fenomenologisessa tutkimuksessa tutkimusaineisto kootaan yleensä haastatellen ja näin ollen tutkittavan kokemukset välittyvät tutkijalle vain puheen, ilmeiden ja eleiden kautta. Näiden ilmaisujen kautta tutkija pyrkii tekemään kokemuksista mahdollisimman oikean tulkinnan. (Laine 2001, 29.)

Esiymmärryksen käsite fenomenologisessa tutkimuksessa

Fenomenologisen tutkimuksen yhteydessä voidaan puhua esiymmärryksestä. Tällä tarkoitetaan kaikkia tutkijalle luontaisia tapoja ymmärtää tutkimuskohde jonkinlaisena jo ennen tutkimusta. Esiymmärrystä voidaan pitää niin sanottuna ar-

kiymmärryksenä. Fenomenologista tutkimusta voidaan kuvata rakenteeltaan kaksisitasoiseksi: ensimmäisen tason muodostaa tutkittavan koettu elämä, ja toisella tasolla tapahtuu itse tutkimus, joka kohdistuu ensimmäiseen tasoon. Haastateltava kuvaa mahdollisimman luonnollisesti ja välittömästi, ei-reflektiivisesti omia kokemuksiaan. Tutkija pyrkii refleктоimaan ja käsitteellistämään näitä ensimmäisen tason merkityksiä. (Laine 2001, 30.)

Tutkijan on pidettävä omat tutkimukseen liittyvät kokemuksensa erossa tutkimuksesta, sekä pyrkiä pitämään oma esiymmärryksensä mahdollisimman näkymättömänä, jotta tutkittavien oma ääni saadaan mahdollisimman hyvin kuuluviin. (Laine 2001, 31.) Perttula (2009, 137) esittää kuitenkin vastakkaisen mielipiteen esiymmärrykselle. Hänen mukaansa tutkijan ei ole mieltä olettaa toisten elävästä kokemuksesta sisällöllisesti mitään. Radikaalisti voidaan sanoa, että tutkijan ei odoteta ymmärtävän toisten elävää kokemusta etukäteen edes yleisellä tasolla, ellei hän ole tehnyt tutkimuskysymyksissään sellaista rajausta ja ellei jo valittu tutkimustapa tätä edellytä. Ennalta ymmärtämisen sijasta Perttula näkee tärkeämmäksi, että tutkija tutustuu tutkimukseen osallistuvien elämäntilanteisiin ja selvittää itselleen, mistä kokemuksista on kiinnostunut.

Perttulan näkemys esiymmärryksestä näkyy tässä tutkimuksessa siten, että haastateltaviin tutustutaan vasta haastatteluiden kautta. Haastattelurunko on pyritty pitämään riittävän laajana, jotta kokemuksista saataisiin yleiskuva. Näin aineistosta voidaan tarkastella tälle tutkimukselle olennaisia osia. Tutkimusta on ohjannut halu saada tietoa, eikä niinkään esiymmärrys aiheesta, jota haluttaisiin tutkimuksen kautta vahvistaa.

Kokemusten tutkimisen tavoitteen voisikin määritellä siten, että siinä pyritään tekemään jo tunnettua tiedetyksi. Kokemukset ja niistä tehdyt merkitykset yritetään nostaa tietoisiksi ja näkyviksi. Esille pyritään tuomaan se, minkä tottumus on häivyttänyt huomaamattomaksi ja itsestään selväksi, tai mikä on koettu mutta ei vielä tietoisesti ajateltu. (Laine 2001, 30–31.) Tutkimuksen kautta pyritään tuomaan esiin toimittajien kokemia, mutta ei välttämättä vielä tietoisesti ajateltuja kokemuksia.

3.2.2 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Tässä tutkimuksessa on lähdetty hakemaan vastauksia tutkimuskysymyksiin kvalitatiivisen, eli laadullisen tutkimusmenetelmän kautta. Kvantitatiivisten eli määrellisten ja kvalitatiivisten eli laadullisten tutkimusmenetelmien välillä tulee luultavasti aina olemaan keskustelua puolesta ja vastaan. Tutkimukseen valittu menetelmä määrittyy kuitenkin yleensä tutkimuskysymyksen pohjalta sen perusteella, kumpi menetelmä soveltuu tutkimukseen parhaiten. Lisäksi tutkimusta tehdessä tulee pohtia, minkä menetelmän avulla saadaan mahdollisimman tarkkoja tuloksia. (Frey, Botan & Kreps 2000, 84.) Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tavoittelemaan tutkimuskohteen aitoa muotoa ja säilyttämään sekä analysoimaan kokemus sosiaalisesta tapahtumasta sen sijaan, että tutkimuskohteesta tehtäisiin matemaattinen tai muu virallisena pidetty muunnos. Laadullisen tutkimuksen analyysin materiaaleja voivat olla esimerkiksi puhe ja eleet. (Lindlof & Taylor 2002, 18.) Lisäksi laadullisten tutkimustapojen nähdään tuottavan hyödyllistä tietoa ihmisten käsityksistä (Frey, Botan & Kreps 2000, 84).

Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen ja kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Todellisuutta voidaan pitää moninaisena, mutta tutkimuksessa on kuitenkin otettava huomioon, ettei todellisuutta voi pilkkoa mielivaltaisesti osiin. Laadulliseen tutkimukseen liittyy pyrkimys löytää tai paljastaa tosiasioita sen sijaan, että todennettaisiin jo olemassa olevia niin sanottuja totuusväittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160.)

Laadulliselle tutkimukselle on luonteenomaista kerätä aineistoa joka tekee mahdollisimman monenlaiset tarkastelut mahdollisiksi. Laadullisin menetelmin kerätylle aineistolle on ominaista sen ilmaisullinen rikkaus, monitasoisuus ja kompleksisuus eli monitahoisuus. Laadullista aineistoa voidaan pitää palana tutkittavaa maailmaa sikäli, että se on näyte tutkimuksen kohteena olevasta kielestä ja kulttuurista. Eri asia on, mitä aineiston pohjalta voi milloinkin päätellä tutkittavasta ilmiöstä tai miten sen voi saada vastaamaan tutkijan asettamiin kysymyksiin. (Alasuutari 1999, 84, 88.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineistosta ei tehdä päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen. Ajatuksena on kuitenkin alun perin niin sanottu aristoteelinen ajatus yksityisessä toistuvasta yleisestä. Tutkimalla yksityistä tapausta riittävän tarkasti saadaan näkyviin myös se, mikä ilmiössä on merkittävää ja mikä toistuu usein tarkasteltaessa ilmiötä yleisemmällä tasolla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 182.) Tässä tutkimuksessa pyritään yksittäisiä toimittajia haastatteleamalla saamaan näkyviin ammatti-identiteetistä ja ammattiin liittyvästä julkisuudesta merkittäviä asioita, joita voitaisiin kenties tarkastella myös yleisemmällä tasolla.

3.2.3 Teemahaastattelu

Tässä tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä käytetään puolistrukturoitua teemahaastattelua jonka avulla pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimustehtävän mukaisesti. Teemahaastattelua voidaan pitää lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua, koska vain haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat kaikille haastateltaville samoja. Muissa puolistrukturoiduissa haastatteluissa aihepiirien lisäksi esimerkiksi kysymykset tai jopa kysymysten muoto ovat jokaiselle haastateltavalle samat. Teemahaastattelusta puuttuu strukturoidulle lomakehaastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka muoto ja järjestys, ja teemoja on mahdollisuus säädellä uudelleen. Syvähaastatteluun verrattuna teemahaastattelu ei muodoltaan kuitenkaan ole täysin vapaa. Teemahaastattelu ei edellytä tiettyä kokeellisesti aikaansaattua yhteistä kokemusta, vaan kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia tällä menetelmällä. Oleellisinta teemahaastattelussa on, että yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Teemahaastattelu ottaa huomioon, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä, ja että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34, 48.)

Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit, eli niin sanotut teema-alueet, määritellään etukäteen. Haastattelun apuna voidaan käyttää tukilistaa käsiteltävistä aiheista. Haastattelija varmistaa, että kaikki etukäteen päätetyt teema-alueet käydään haastateltavan kanssa läpi mutta niiden laajuus ja järjestys voivat vaihdella haas-

tattelukohtaisesti. Puolistrukturoidussa haastattelussa ei myöskään ole valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltavat saavat vastata vapaasti omin sanoin. (Eskola & Vastamäki 2001, 26–27.)

Vaikka monin paikoin tähdennetäänkin teemahaastattelun erityispiirteinä joustavuutta ja kysymysmuodon väljyyttä, on kuitenkin tärkeää, että tutkija suunnittelu- vaiheessa pyrkii mahdollisimman yksityiskohtaisesti selvittämään omia aikomuksiaan. Tutkijan tulee selvittää, pyrkiikö hän saamaan selville tosiasioita vai arvostustyyppisiä seikkoja. Ihmisten on usein vaikea pitää erillään sitä, minkä he tietävät ja mistä he pitävät ja tällöin tutkijan on tietoisesti huomioitava tätä seikkaa tehdessään suunnitelmia. Itse haastattelutilanteessa on myös pyrittävä pitämään mainitut kaksi kategoriaa erillään. Vastaja voi ohjata oikeaan suuntaan kysymyksiä tarkentamalla tai esittämällä kysymyksen uudelleen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 106.)

Haastattelutilanteen vuorovaikutteisuus näkyy siinä, että haastateltavat eivät tuota valmiita vastauksia haastattelijan valmistamiin kysymyksiin, vaan he muodostavat haastattelutilanteen dialogin kautta omat käsityksensä kokemuksistaan. Haastatella voidaan kuvata näkökulmien vaihdannaksi kahden yksilön välillä, jotka keskustelevat molemmille mielenkiintoisesta aiheesta ja tieto luodaan vuorovaikutuksen kautta. (Kvale 1996, 11, 14.) Vuorovaikutteisuuden voidaan nähdä heijastuvan myös tutkijaan. Haastattelujen kautta hän oppii tutkittavasta aiheesta vähitellen tutkimukseen osallistuvilta ja voi tutkimuksen edetessä muokata haastattelustrategiaa. (Frey, Botan & Kreps 2000, 273.)

Vuorovaikutuksen merkitys kannattaa ottaa huomioon läpi tutkimusprosessin, vaikka haastattelutilanne ja sen vuorovaikutus voidaankin nähdä vain yhtenä osana tutkimuksen tekoa. Haastatteluja voidaan pitää aina vuorovaikutustilanteina, joissa haastattelija ja haastateltava toimivat suhteessa toisiinsa, olivatpa ne kuinka strukturoituja, suunniteltuja tai avoimia tahansa. Kaikki haastattelussa syntynyt aineisto on osallistujien välisessä vuorovaikutuksessa tuotettua verbaalista materiaalia. Tutkimushaastattelutilannetta, kuten kaikkia vuorovaikutustilanteita, voidaan pitää tilanteen ja haastateltavan puheenvuorojen mukaan muuttavana. Haastattelutilannetta voidaan pitää käytännön vuorovaikutustilanteena, ja näin ollen on

mahdotonta pysyttäytyä tiukoissa etukäteisohjeistuksissa. Haastattelijalta vaaditaan taitoa ja hän joutunee turvautumaan aiemmin opittuihin arkikeskustelun käytänteisiin. (Ruusu vuori & Tiittula 2005, 29, 56.)

Teemahaastattelu valittiin tähän tutkimukseen, sillä sen avulla voidaan päästä lähelle haastateltavien kokemusmaailmaa. Koska haastateltavat toimivat erilaisissa toimittajan tehtävissä Yleisradion sisällä, on haastattelut helpompi suorittaa erilaisia teemoja käsitellen, kuin esittää tarkka ja strukturoitu kysymyspatteristo jokaiselle tutkimukseen osallistuvalla. Tulkinta ammatti-identiteetistä ja ammattiin liittyvästä julkisuudesta on jokaisella luultavasti erilainen, mutta tutkimuksen kannalta yhtä merkityksellinen. Haastattelutilanteen vuorovaikutteisuuden kautta tutkittavien oma ääni pääsee paremmin esille, sillä haastattelijan on helpompi esittää tarkentavia kysymyksiä ja näin päästään lähemmäs tutkittavaa ilmiötä.

Haastattelurunko tutkimushaastatteluita varten muotoutui kahden pääteeman ympärille. Teemoina olivat identiteetti sekä yksityisyys ja julkisuus (ks. liite 1). Teemat nousivat tutkimuskysymysten ja -kirjallisuuden pohjalta. Haastattelurunko alkaa yleisillä taustakysymyksillä, jossa pyritään selvittämään haastateltavan työnkuvaa. Tämän jälkeen siirrytään identiteetin teemaan, joka käsittelee ammatti-identiteettiä sekä siihen liittyviä kokemuksia. Yksityisyyttä ja julkisuutta käsitellään rinnakkain yhtenä isompana teemana. Tämä teema sisälsi myös kysymyksiä hallinnan kokemuksista. Haastattelurunko eteni laajemmista kysymyksistä yksityiskohtaisempiin kokemusta käsitteleviin kysymyksiin.

3.3 Tutkimusaineisto

3.3.1 Haastateltavat

Tutkimusta varten haastattelin seitsemää Yleisradiossa toimittajana työskentelevää henkilöä. Yleisradio tuli tutkimuksen yhteistyötahoksi maaliskuussa 2010 tutkimussuunnitelmani esittelemisen jälkeen vierailtuani Ylen Uudet Palvelut -yksikössä. Esittelin tutkimukseni aihetta yhteistyötaholle tarkemmin kesäkuun

2010 alussa. Alkusyöksystä lähetin tuleville haastateltaville tarkennuksen tutkimuksen tavoitteista ja syyskuussa muotoilin tutkimusluvan, jonka lähetin Yleisradioon. Syyskuun lopussa 2010 sain tietää, että tutkimukseen osallistuu seitsemän eri toimittajaa.

Haastattelut suoritin Pasilassa lokakuussa 2010. Tuolloin haastattelin kolmen päivän aikana kaikki seitsemän eri toimittajaa Yleisradion tiloissa. Haastateltavina olivat kolme naista ja neljä miestä. Toimittajien työurat Yleisradiossa vaihtelivat parista vuodesta aina runsaaseen kahteenkymmeneen vuoteen, ja haastateltavien keski-ikä oli noin 37 vuotta. Työtehtävät Yleisradion sisällä olivat saattaneet vaihdella varsinkin pidemmän työuran tehneillä toimittajilla. Tällaiseen vaihteluun sisältyi esimerkiksi se, että ajoin työt saattoivat painottua enemmän joko televisio- tai radiotoimittamiseen.

Haastateltavien anonymiteetin säilyttämiseksi heitä ei mainita tulosluvussa nimeltä. Olen antanut nais- ja mieshaastateltaville satunnaisessa järjestyksessä koodit N1-N3 ja M1-M4. Mikäli haastatteluissa tuli ilmi tietty radiokanava, tv-ohjelma tai muita työhön olennaisesti liittyviä seikkoja joista haastateltava saatettaisiin tunnistaa, olen korvannut nämä vain sanoilla ”kanava” tai ”ohjelma”. Eräs haastateltavista toimi työssään aliaksella, ja tämän olen korvannut kirjaimella Y.

3.3.2 Haastattelujen toteutus

Haastatteluita varten oli varattu oma kokoushuone Yleisradion tiloista, jossa nauhoitin haastattelut mp3-tallentimelle. Haastattelut kestivät 25 minuutista 65 minuuttiin, haastatteluiden keskipituuden ollessa noin 50 minuuttia. Kokonaisuudessaan haastatteluaineistoa kertyi viisi tuntia 57 minuuttia. Jokaiseen haastatteluun oli varattu aikaa tunti, sillä ne toteutettiin haastateltavien työajalla. Varmistin jokaiselta haastateltavalta vielä haastattelun alussa haastatteluajan pituuden sopivuudesta. Tämän tein, jotta haastattelut olisivat täsmällisiä enkä tietämättäni aiheuttaisi haastateltaville kiirettä haastattelun jälkeen. Lisäksi ajan resursoiminen auttoi itseäni keskittymään haastatteluun kun tiesin että haastattelussa oli oltava napakka. Harvalla haastateltavista olikaan kiire, ja monelle haastattelu tuntui ole-

van hyvä hetki pysähtyä kyseisten teemojen ääreen pohtimaan omia kokemuksia aiheista.

Haastatteluiden alussa esittelin tutkimukseni tavoitteet sekä kuinka haastatteluaineisto tulataisiin käsittelemään tutkimuksessa. Pyysin haastateltavilta kirjallisesti luvan haastattelun nauhoittamiseen. Annoin haastateltaville myös mahdollisuuden kysyä heitä askarruttavia kysymyksiä ennen haastattelun aloittamista. Jokainen haastateltava sai yhteystietoni mahdollisia jatkoyhteydenottoja varten. Lisäksi haastateltavat olivat tietoisia siitä, että tutkimuksesta saattoi vetäytyä halutessaan pois.

Haastattelut alkoivat taustakysymyksillä, joissa kysyttiin työnkuvaa ja sitä, miten henkilö on päätenyt toimittajaksi. Tämän jälkeen haastattelut etenivät haastattelurungon mukaisesti teemoittain (ks. liite 1). Teemojen alle olin hahmotellut tärkeitä kysymyksiä. Joidenkin haastateltavien kohdalla haastattelukysymyksiä piti tarkentaa enemmän, jotkut haastateltavat taas kytkivät teemat ylempiin ja yleisempiin käsitteisiin ja näin haastattelussa saatettiin liikkua enemmän käsitetasolla.

Kaikki haastattelut yhtä lukuun ottamatta saatiin pidettyä keskeytyksettä. Tein haastattelujen aikana lyhyitä muistiinpanoja, lähinnä silloin jos haastateltavan vastaus toi mieleeni jonkin jatkokysymyksen, jonka halusin esittää myöhemmin. Muutoin pidin muistiinpanot lyhyinä keskittyen haastattelutilanteeseen.

3.4 Aineiston analysointi ja käsittely

Haastatteluaineiston analyysi ja tulkinta alkavat usein jo itse haastattelutilanteessa. Tutkijan itse tehdessä haastattelut hän voi jo haastattellessaan tehdä havaintoja ilmiöstä niiden useuden, toistuvuuden, jakautumisen ja erityistapausten perusteella. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto säilyttää sanallisen muotonsa, ja osittain vielä alkuperäisen sanallisen sellaisen. Tutkija voi analyysinsa pohjalla käyttää päättelyä, joka on induktiivista eli aineistolähtöistä, tai abduktiivista jolloin tutkijalla on joitakin valmiita teoreettisia johtoideoita, joita hän pyrkii todentamaan

aineistonsa avulla. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 136.) Tässä tutkimuksessa analyysi on induktiivinen, eli aineistolähtöinen.

Aineistoa analysoidessa on valittava jokin tarkkaan rajattu ja kapea ilmiö, josta tutkijan tulee kertoa kaikki. Aineisto antaa paljon muutakin mielenkiintoista materiaalia, mutta kaikkea saatua aineistoa ei voi sisällyttää samaan tutkimukseen. Se, mistä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita, näkyy tutkimuksen tarkoituksesta, tutkimusongelmasta tai tutkimustehtävästä. Näiden pitää olla linjassa raportoidun kiinnostuksen kohteen kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.)

Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus ja fenomenologis-hermeneuttiseen perinteeseen liittyviä tutkimuksia voidaan pitää hyvinä esimerkkeinä pyrkimyksestä tämäntyyppiseen analyysiin. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti. Avainajatus on, etteivät analyysiyksiköt ole etukäteen sovittuja tai harkittuja. Teorian merkitys aineiston analyysin ohjaajana liittyy metodologiaan siten, että tutkimuksessa julkilausutut metodologiset sitoumukset ohjaavat analyysia. Koska analyysin oletetaan olevan aineistolähtöistä, aikaisemmilla havainnoilla, tiedoilla tai teorioilla ei näin ollen pitäisi olla mitään tekemistä analyysin toteuttamisen tai lopputuloksen kanssa. Teoria, joka tutkimuksessa liittyy analyysiin ja analyysin lopputulokseen, koskee vain analyysin toteuttamista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.)

Tutkimuksen toteuttamista aineistolähtöisesti voidaan pitää vaikeana toteuttaa. Ajatus itse havaintojen teoriapitoisuudesta on yleisesti hyväksytty periaate. Takana on ajatus, ettei ole olemassa objektiivisia havaintoja sinällään, vaan muun muassa jo käytetyt käsitteet, tutkimusasetelma ja menetelmät ovat tutkijan asettamia ja vaikuttavat näin aina tuloksiin. Laadullisessa tutkimuksessa myönnetään tämä ongelma, mutta aineistolähtöisessä tutkimuksessa on omat haasteensa: voiko tutkija kontrolloida, että analyysi tapahtuu esimerkiksi aineistoa varten haastateltujen ehdoilla eikä tutkijan ennakkoluulojen saattamana? Fenomenologis-hermeneuttisessa perinteessä ongelma pyritään ratkaisemaan siten, että tutkijan tulee kirjoittaa auki omat ennakkokäsityksensä ilmiöstä ja tiedostaa ne analyysin aikana. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96.)

Aineistolähtöisen analyysin voi jaotella kahdeksankohtaiseksi. Analyysi alkaa haastattelujen kuuntelemisella sekä litteroinnilla. Tämän jälkeen haastattelut luetaan ja sisältöön perehdytään alustavasti. Tekstimuotoon saatetuista haastatteluista etsitään pelkistettyjä ilmauksia esimerkiksi alleviivaten. Tämän jälkeen pelkistetyt ilmaukset listataan, jonka jälkeen listasta etsitään samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. Näiden vaiheiden jälkeen pelkistetyt ilmaukset yhdistetään ja muodostetaan alaluokkia. Alaluokat yhdistetään ja näistä muodostetaan yläluokkia. Viimeisenä yläluokat yhdistetään ja näistä muodostetaan kokoavia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

Tässä tutkimuksessa aineiston analysoinnin tukena on käytetty Tuomen ja Sarajärven (2009) edellä esiteltyä kahdeksanportaista mallia. Litteroin keräämäni aineiston haastatteluja seuraavalla viikolla. Olin tallentanut haastattelunauhut omalle henkilökohtaiselle kannettavalle tietokoneelleni. Nauhat purin litteraateiksi ja litteroitua tekstiä syntyi kirjasinkokoa 10 ja riviväliä 1 käyttäen noin 66 sivua. Litteroinnin tein sanatarkasti jättäen pois naurahdukset, huokailut ynnä muut sellaiset, sillä koin ettei niillä ollut tutkimuksen kannalta merkitystä. Litteroinnin apuna käytin Microsoft Word -kirjoitusohjelmaa sekä SoundScriber -ohjelmaa. SoundScriber -ohjelman avulla sain tauotettua haastattelunauhoja haluamallani tavalla useamman kertaan, ja tämä helpotti litteraattien kirjoittamista.

Litteroinnin jälkeen luin haastattelut useamman kerran läpi. Kun aineisto alkoi olla tuttua, ryhdyin jaottelemaan litteroitua tekstiä alustavasti seuraavien otsikoiden alle:

Toimittajan työlleen antamat merkitykset
 Käsitteitä ammatti-identiteetistä
 Miten kokee julkisuuden? / Mitä julkisuus merkitsee käsitteenä?
 Minkälainen suhtautuminen julkisuuteen?
 Minkälaisena kokee uudet välineet (esimerkiksi internet) julkisuuden hallinnan kannalta?
 Mitä keinoja julkisuuden hallintaan?
 Miten kokee julkisuuden hallinnan?
 Mielenpitojen yksittäisyys
 Itsestä kertominen ja ammattiin liittyvä julkisuus
 Persoonana työn tekeminen, rajanveto ja hallinta, roolit

Alustavan jaottelun jälkeen paneuduin muutamaaan otsikkoon tarkemmin tutkimuskysymysten avulla. Luin jaoteltua tekstiä etsien juuri niitä kohtia, joissa haas-

tateltava kertoo erityisesti kokemuksesta ammatti-identiteetistä, julkisuudesta tai siihen liittyvistä hallinnan keinoista. Julkisuudesta ja tämän hallinnan keinoista syntyi niin sanottuja alaluokkia. Kokemuksen ja keinojen kuvauksia löytyi myös tarkemman aineiston läpiluvun jälkeen muiden otsikoiden alta ja siirsin nämä alaluokkien alle. Myöhemmin alaluokkia löytyi lisää. Taulukossa 1 on näkyvillä esimerkki aineiston analysoinnista. Olen käyttänyt tutkimuskysymyksiä tulosten raportoinnissa kokoavina otsikoina, joiden alle olen luokitellut aineistosta esiin nousevia tuloksia. Seuraavassa luvussa esitellään haastattelujen avulla saatuja tuloksia.

TAULUKKO 1 Esimerkki aineiston analysoinnista

Litteroitu haastattelu	Aineiston jäsentely alaluokkien alle
<p>Haastattelija: Eli tavallaan ne hallinnan keinot, niistä tulee semmosia käyttäytymismalleja?</p> <p>N2: Niistä tulee semmosia käyttäytymismalleja, jotka tulee, sanotaan tällasiks huomaamattomiks tai itsestään selviks. Et niitä ei tarvitse sit enää miettiä. Et kyllä sitä alussa mietti, että esimerkiks mitä mä siellä radiossa sanon, ja kuinka paljon mä sanon. Ja vielä aika useestikin juttelee toimittajien kanssa, koska toiset haluaa pitää itsensä aivan täysin yksityisenä ja se ei oo mun mielestä tässä työssä ihan mahdollista ainakaan tämmösellä päivittäispuolella, juontajapuolella. Sitten jos on uutistoimittaja niin ehkä, mutta oman työni kannalta, mä oon tehny tätä jo niin kauan, että se tulee mulle jo aika itsestään selvästi, et mun ei tarvi sitä enää oikeastaan miettiä.</p>	<p>N2: Niistä tulee semmosia käyttäytymismalleja, jotka tulee, sanotaan tällasiks huomaamattomiks tai itsestään selviks. Et niitä ei tarvitse sit enää miettiä.</p> <p>→ Ammattiin liittyvän julkisuuden hallinta</p> <p>N2: Et kyllä sitä alussa mietti, että esimerkiks mitä mä siellä radiossa sanon, ja kuinka paljon mä sanon. Ja vielä aika useestikin juttelee toimittajien kanssa, koska toiset haluaa pitää itsensä aivan täysin yksityisenä ja se ei oo mun mielestä tässä työssä ihan mahdollista ainakaan tämmösellä päivittäispuolella, juontajapuolella. Sitten jos on uutistoimittaja niin ehkä...</p> <p>→ Radio- ja televisiotyöskentelyssä koetut julkisuuden erot</p> <p>N2: ...mä oon tehny tätä jo niin kauan, että se tulee mulle jo aika itsestään selvästi, et mun ei tarvi sitä enää oikeastaan miettiä.</p> <p>→ Uran pituuden vaikutus ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnan kokemukseen</p>

4 TULOKSET

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kuvata ja ymmärtää niitä kokemuksia, joita toimittajilla on ammatti-identiteetistä, ammattiin liittyvästä julkisuudesta ja sen hallinnasta. Näihin kysymyksiin haettiin vastauksia teemahaastattelulla. Tässä luvussa kuvaillaan alkuun, millaisena toimittajat kokevat oman työnsä ja miten he käsittävät ammatti-identiteetin. Lisäksi kuvataan, mitä julkisuus on toimittajan työssä ja mitä se heille merkitsee käsitteenä. Tämän jälkeen siirrytään tarkastelemaan ammattiin liittyvän julkisuuden kokemuksia sekä kokemuksia tähän liittyvästä hallinnasta. Nämä tutkimuksen tulokset esitellään tutkimustehtävän näkökulmien mukaisesti.

4.1 Toimittajan työ

Toimittajan työ nähdään ensisijaisesti monipuolisena, vastuullisena ja haasteellisena ammattina, jossa pyritään palvelemaan yleisöä mahdollisimman laajasti. Seuraavassa toimittaja kuvaa työhönsä liittyvää haasteellisuutta:

Se on haaste, että miten tässä kaikessa tietotulvassa auttaa sitten ihmisiä rakentaa sitä omaa maailmankuvaa. (N2)

Uteliaisuus, halu tutkia uusia asioita ja oma harrastuneisuus liittyvät vahvasti toimittajien työhön. Toimittajat näkevät itsensä myös tiedonvälittäjinä. Lisäksi heidän tulee olla edustamansa kulttuurin, kuten esimerkiksi populaarikulttuurin, sisällä asiantuntijoita. Seuraavassa toimittajat kuvaavat työhönsä kuuluvaa tiedonvälitystä ja sen haasteita:

...se musiikkitoimittajan tehtävä, et olla välittäjänä siinä, sen luovan säveltaiteen ja yleisön välissä. (N3)

Et kyllä se vähän semmosta idealistista tietysti on, mutta että vaikka se ympäristö muuttuu ja ne resurssit ja tällaiset välineet muuttuu, mutta kyllä se ydinajatus siellä pysyy, että tätä tehdään sen takia, että halutaan välittää tietoa muille. (N2)

Toimittajan työtä voidaan pitää lyhytjännitteisenä, varsinkin esimerkiksi radion tai television päivittäispuolella työskennellessä. Uusiin asioihin joutuu keskittymään

hyvin pian sen jälkeen, kun edellisen tehtävän on laskenut käsistään. Lisäksi jutuideoiden metsästys seuraa mukana alitajunnassa lähes koko ajan. Omaa työtään ei välttämättä pääse vapaa-ajallakaan karkuun, kuten toimittaja seuraavassa kertoo:

Etä niitä koko ajan alitajusesti hakee niitä aiheita ja miettii, että millasen jutun tästä saisi ja voisko tätä henkilöä käyttää vieraana, et sil on mielenkiintosisia ajatuksia. Et kyl se kulkee jossain mukana koko ajan. (N1)

Toimittajan työtä pidetään kutsumusammattina. Monelle toimittajana toimiminen lähtee uutisoitavan asian kiinnostavuudesta sekä sisällön puhuttelevuudesta. Tarkoituksena ei ole välttämättä ollut päätyä toimittajaksi hinnalla millä hyvänsä, vaan esimerkiksi musiikkitoimittajille sisällössä kiinni oleminen on tärkeämpää. Kiinnostus ja motivaatio edustamaansa alaa kohtaan johtavat monen toimittajan työtä, kuten seuraavassa tulee ilmi:

Et jos on tietty kutsumus tähän hommaan, ni sul on semmonen aito motivaatio tehdä sitä hommaa. Et se motivaatio on semmonen sisältä tuleva, et sä perehdyt asioihin ilmankin. Etä sä saat siitä vielä palkkaa, ni se on plussaa, mut sä tavalla tai toisella tekisit sitä joka tapauksessa. (M1)

Toimittajan työhön liittyvää elämäntapa-ulottuvuutta verrataan esimerkiksi papin ammattiin. Eräänlainen vakaumus oman ammatin taustalla nähdään hyvänä. Ammattiin voidaan olla tiiviisti sidoksissa ja sen vuoksi työ voikin ajoin tuntua harrastukselta. Tästä johtuen elämäntavan ja ammatin erottaminen toisistaan on ajoin haastavaa, kuten toimittajat seuraavassa kuvaavat:

Varmaan vois rinnastaa jossakin määrin vaikka johonkin urheilutoimittajiin ja joissakin tapauksissa myös vaikka uutistoimittajiin. Semmonen tietty elämäntavan ja ammatin erottaminen on jossain määrin vaikeeta ellei jopa mahdotonta: Mihin työ loppuu ja mistä harrastaminen tai semmonen yleinen asioiden kanssa askarteleminen alkaa, ni sitä on hyvin vaikea määritellä. (M1)

Ku mä en koe tätä ammatiks, mä koen tän elämäntavaksi. Mä koen tämän sellaseks, et mä, tuntuu banaalilta sanoo, et on syntyny toimittajaks. On syntyny niinku välittämään tietoa tai jotain semmosta. (M2)

Toimittajuuden koetaan olevan murroksessa. Aiemmin toimittajat nähtiin niin sanottuina portinvartijoina. Toimittajan työssä portinvartija kuvaa oikean ja tarpeellisen tiedon välittäjää. Tämä funktio on määrittymässä vähitellen uudelleen. Tällaisia portinvartijoita koetaan tarvittavan nyt aiempaa enemmän, johtuen tiedonlähteiden valtavasti lisääntyneestä määrästä. Seuraavassa musiikkitoimittaja

kuvaa kokemuksiin siitä, kuinka pitkäänkin ammattia harjoittaneen tulee aika ajoin määritellä toimittajuutta omalla alallaan uudelleen:

Mikä mun paikka täs maailmassa on? Että mun mielestä meidän keskeinen tehtävä on tässä mielellään aika pian keksiä se, et mitä on musiikkitoimittajuus nykymaailmassa. (M1)

Toimittajan työssä tapahtuva murros näyttäytyy tässä tutkimuksessa erityisesti musiikki- ja kulttuuritoimittajien keskuudessa, sillä heitä oli tässä tutkimuksessa kolme. Kuten edellisessä tuotiin esiin, pidemmän uran tehneet kokevat edustavansa häviämässä olevaa ammattikuntaa, jonka tulee määritellä toimittajuus omalla alallaan uudelleen. Vasta alalle tulleille populaarikulttuurin toimittajana työskentely taas ei näyttäydy niin sanottuna oikeana toimittajan työnä. Tällaista oikeaa toimittajuutta edustavat nuorempien toimittajien mielestä esimerkiksi ajankohtais- ja uutistoimittajat. Seuraavassa nuorempi toimittaja kuvaa kokemaansa eroa populaarikulttuurin toimittajan ja uutistoimittajan välillä:

Ku se on kuitenkin aika positiivinen asia olla populaarikulttuurin toimittaja, jonka johdosta kivoja juttuja saa tehdä. Et eri asia ois varmaan, et jos mä oisin joku uutistoimittaja tai jotain tällasta näin. Et enhän mä tiä siitä maailmasta tavallaan yhtään mitään. Et ollaanhan me, vaikka me ollaan silleen toimittajia, niin ollaanhan me todella irrallisia ja erilaisia ku sit joku, joka tekis jotain oikeeta toimittajan työtä! Ku sitten me, että ”Moi julkkis, sulta on nyt tulossa levy”. (M4)

4.2 Ammatti-identiteetti

Toimittajien ammatti-identiteetti näyttää olevan tärkeä osa toimittajana työskentelevien niin sanottua henkilökohtaista identiteettiä. Yksityisen minän ja ammatillisen minän erottaminen koetaan hankalaksi ja toimittaja on toimittaja ajoin myös vapaa-ajallaan. Ammatti-identiteetin sanallistaminen ja kuvailu voi olla haastavaa, kuten toimittajat seuraavassa tuovat ilmi:

Et se kulttuuritoimittajan identiteetti siinä on, mutta sit ku se on vähän tämmönen niinkun lepattava. Et ku se on aika ristiriitainen, et se ei oo halki, poikki ja pinoon. (N3)

Mut sit et miten mieltää sitten ittensä siihen, kun enhän mä sillein oikeesti oo toimittaja. Vaiks sit ehkä paperilla oonkin! Mikä sen sitten tekee? Ehkä mä sitten oonkin ihan oikeestikin toimittaja. (M4)

Ammatti-identiteetin voi myös rakentaa toimittajan oman niin sanotun henkilökohtaisen identiteetin varaan. Tällöin henkilön identiteetti ja ammatti-identiteetti ovat samaa identiteettiä, tai niin lähellä toisiaan, että eroa on hankala tehdä. Työtä tehdään tällöin omana itsenä, kuten toimittaja seuraavassa kuvaa:

Kun mä teen julkista työtä 24/7 käytännössä, mä olen minä koko ajan. (M2)

Toimittajat määrittelevät itseään ja ammatti-identiteettiään vahvasti sen mukaan, minkä alan toimittajia he ovat. Esimerkiksi populaarikulttuurin ja musiikin toimittajan ammatti-identiteettiin liitetään kyky tarkastella ajankohtaisia aiheita tarkasti olematta kuitenkaan kriitikko, kuten toimittaja seuraavassa asiaa kuvaa:

Mun ammatti-identiteettiä ei oo olla kriitikko...Siinä on ehkä ero poliittisen toimittajan ja meikäläisen välillä, että pitää ollakin kriittinen ja terävä, mut se ei oo tavallaan mihin meitä tarvitaan ensisijaisesti. (M1)

Toisaalta toimitustyötä voi tehdä kokematta itseään kovin vahvasti toimittajaksi. Tällöin työn lähtökohdat voivat olla journalistisia, vaikka itse työ ei näyttäytisikään varsinaisesti toimittamisena, kuten seuraavassa tuodaan ilmi:

Ammatti-identiteetin kautta en oo ikinä kokenu olevani toimittaja, mutta mun lähtökohdat saattaa kuitenkin olla journalistisia. (M3)

Internetin ja sosiaalisen median lisääntyminen toimitustyössä tuo haasteita myös ammatti-identiteetin rakentamiselle. Ammatti-identiteetin kannalta internetissä ja sosiaalisessa mediassa toimiminen vahvistaa omia toimittamiseen liittyviä näkökulmia ja auttaa myös jäsentämään omaa ajatteluaan uudella tavalla, kuten toimittaja seuraavassa kuvaa:

Sanotaan, et semmonen iso juttu identiteetissä vois olla, että nyt tällä hetkellä verkossa ja varsinkin sosiaalisessa mediassa ei kannata olla kauheen tärkeä ittestään. Et jos on ollu jossain Ylen muurien suojassa ja jossain aika korkeessa tornissa, niin nyt sieltä on kyllä laskeutunu alas eikä oo enää niitä muureja ympärillä. ...Niin ei parane olla kovin herkkänahkanen. Ja on hyvä, et itselle on selvillä, et mitä mä niinkun asioista ajattelen, ja myöskin et ite on valmis muuttamaan omaa ajattelua ja tarkistamaan sitä. (N3)

Ammatti ja edustettu organisaatio asettavat tiettyjä odotuksia siihen, kuinka henkilön tulisi toimia esimerkiksi työajan ulkopuolella internetissä. Yleisradiossa toimivan toimittajan ammatti-identiteetti tuo automaattisesti rajoituksia siihen,

kuinka verkossa voi ja tulee toimia. Erityisesti internetin keskustelupalstat ja sosiaalisessa mediassa toimiminen koetaan hankaliksi edustetun organisaation vuoksi. Seuraavassa toimittajat kuvaavat ammatin ja ammatti-identiteetin tuomia haasteita verkossa toimimiseen:

Nettikulttuurissa on niin paljon ongelmallisia piirteitä. Siel on välillä hirveen vaikea olla ammatilaisena seassa. Ei oikein taho löytää sitä, et mikä on se tapa olla. Ku verkon keskustelukulttuurissa on tiettyjä tendenssejä jotka musta on hirveen vaikeita esimerkiksi Yleläisen toimittajan kannalta. Et jos siel tyypit haukkuu ja käyttäytyy tosi imbesillillä tavalla, ja tekis mieli osallistuu johonki keskusteluun ni sä joudut miettimään, et kannattaaks mun lähtee tähän. (M1)

Ni tää keskustelu on hirveen relevantti aina, et mitä minä voin sanoa toimittajana. Ja kun useat toimittajat on myös yksityishenkilöinä sosiaalisessa mediassa, ni se on tosi relevantti kysymys. (M3)

Paljon internetiä työssään hyödyntävä toimittaja taas ei pysty tarkasti erottelemaan ammatti-identiteettiä identiteettinsä osana vaan kokee ne pitkälti samaksi, kuten seuraavassa tulee ilmi:

Mut en mä jotenkin nää, että mä pystysin irrottamaan itseäni omasta ammatistani ainakaan tällä hetkellä. Että koska mä toimin tällä hetkellä niin paljon verkossa, että se on osa mua. (M3)

Tässä tutkimuksessa käsitellään ammatti-identiteettiä, mutta haastateltavat nostavat esiin myös roolin käsitteen. Roolin käsitettä käytetään, kun halutaan erottaa toimittajana ja omana itsenään toimiminen. Seuraavassa toimittajat kuvaavat kokemuksiaan kahden roolin erillään pitämisestä:

Että kyl mä ainakin mietin sitä, että miten mä haluan että mut nähdään julkisuudessa. Siinä julkisuudessa, mä tarkoitan, ja mä puhun tästä ammattijulkisuudesta, milläsenä mut mielletään. Et en mä sillä tavalla ajattele että ”ihan sama mitä musta ajatellaan”. Ei se oo ainakaan mulle ihan sama, et jos mua pidetään ihan ääliönä, ni ei se oo mun kannalta todellakaan mikään hyvä asia. Siinä on, niinku on sanottu, tiettyjen roolien erillään pitäminen... (M1)

Jos mä olen esimerkiks juontanu jotain radiolähetystä, ja joku arvostelee sitä, niin silloin musta tuntuu että hän arvostelee mua persoonana, koska mä olen pistänyt oman itseni siellä likoon, Vaikka se ei olekaan se ihan oikea minä, sehän on se roolimä joka siellä studiossa on. (N2)

4.3 Julkisuus käsitteenä

Julkisuus käsitteenä näyttäytyy toimittajille monipuolisena. Ensisijaisesti julkisuus on heille tunnettuutta. Toisaalta julkisessa työssä on hyvä pitää mielessä, että

kaikkia ei voi miellyttää. Julkisuutta saa halutessaan, mutta on hyvä muistaa, että kyse on pitkälti omista valinnoista, ja siitä, millaisessa julkisuudessa haluaa olla mukana. Seuraavassa toimittajat tuovat esiin näkemyksiään julkisuudesta käsitteenä:

Julkisuus, jos lähetään siitä, mitä se nyt ekana tuo mieleen, että tietääkö ihmiset kuka mä oon? (M4)

Mut toisaalta se on sitä julkisuutta, että eihän koskaan voi miellyttää kaikkia. (M2)

Et se on ihan oma valinta sitten, et miten siihen lähtee mukaan. (N1)

Julkisuus nähdään myös jyrkästi kahtia jakautuneena: joko henkilö on julkisuudessa kertoen kaiken itsestään tai hän ei ole julkisuudessa millään tavoin. Lisäksi julkisuus nähdään myös julmana. Toimittajat kokevat kuitenkin ammatillisen osaamisen julkisuutta tärkeämpänä. Seuraavassa toimittajat tuovat esiin julkisuuden jyrkkää kahtia jakautumista sekä havaittua julmuutta:

Se on hyvin polarisoitunutta tää julkisuus nykyään. Että osa haluaa tälle alalle ihan vaan sen takia, että ne pääsis julkisuuteen ja sitten taas ne, jotka on jo pidempään hommia tehny, niin asettaa kyllä sen ammatillisen osaamisen sen julkisuuden etusijalle. Et tavallaan se julkisuus saattaa jopa syödä uskottavuutta. (N1)

Julmempaan suuntaan menossa. Äärimmäisen paljon julmempaan suuntaan, koska jokaisella on nykyään mielipide ja ne haluaa myös sen sanoa. (M2)

Julkisuutta pidetään hankalasti hallittavissa olevana ilmiönä. Varsinkin internet tuo haasteita yksityisyyden hallintaan, kuten toimittaja seuraavassa hyvin kuvaa tämän ajan ilmiötä:

Ja jotenkin myös sellanen yksityisyyden kontrollointi on aikamoinen paradoksi, koska sä voit olla menemättä mihinkään sosiaalisen median palveluun, mutta sit mä vaikka tässä tilanteessa otan susta kuvan ja laitan sen omalle Facebook-sivulle ja tägään sun nimen vielä siihen, ni eihän se enää oo sun hallinnassa tai se ei oo enää sun hallinnassa se sun oma yksityisyys. (M3)

4.4 Kokemuksia ammattiin liittyvästä julkisuudesta

4.4.1 Julkisuus toimittajan työssä

Toimittajan työ koetaan pääasiallisesti julkisena työnä, johon kuuluu myös henkilökohtaista, ammatin myötä tulevaa julkisuutta. Seuraavassa toimittaja kuvaa työhön kuuluvaa julkisuutta:

...mutta et sit kaikki se, mitä mä teen tai autan ihmisiä tekemään, niin kaikki se hän on lähes kokonaan julkista. Eli kaikki se meidän työn tulos menee sinne julkisuuteen. (N2)

Ammattiin liittyvää julkisuutta ei ensisijaisesti nähdä siten, että toimittaja yksityisenä henkilönä olisi välttämättä esillä ja esiintyisi esimerkiksi aikakauslehdissä. Julkisuus on osa toimittajan työtä, mutta se koetaan vuorovaikutteisena ilmiönä, kuten toimittaja kuvaa seuraavassa:

Et tää on niinku olennainen osa nyt tätä työtä se julkisuus. Et se on julkisuutta, mut se on niinku vuorovaikutusta. Et se julkisuus ei oo sitä, et mä persoonana paistattelisin jossain, vaan se on ihan olennaista sitä itse tekemistä. (N3)

Ammattiin liittyvä julkisuus koetaan myös annettuna. Tällöin julkisuus on ammattiin luontaisesti liittyvä osa. Tämän annetun julkisuuden koetaan vaikuttavan työn tekemiseen, sillä vastuu siitä, että toimittajan jakama tieto on oikeata ja olennaista, on jatkuvasti läsnä työn julkisen luonteen vuoksi. Seuraavassa toimittaja tuo esiin kokemustaan annetusta julkisuudesta:

Et siinä mielessä se julkisuus on tavallaan otettava annettuna ja se vaikuttaa siihen työn tekemiseen, että se vastuu siitä, että se on oikeata ja olennaista tietoo, niin se on koko ajan läsnä just tän takia. (N2)

Henkilökohtainen julkisuus, joka liittyy omaan ammattiin, koetaan niin sanotusti välttämättömänä pahana. Koska julkisuus on osa toimittajan työtä, siihen voidaan myös kasvaa. Varsinkin henkilöt, joilla on aikaisempaa taustaa julkisen työn tekemisestä, asennoituvat julkisuuteen luontevasti, kuten toimittaja seuraavassa kuvaa:

Mut julkisuus on osa tätä työtä, siihen täytyy jollain tavalla kasvaa ja mulla on tietty ollu helppo hypätä tähän, niinku mä sanoin, mä oon aikasemmin tehny julkista työtä. (M2)

Julkisuus voi myös olla toimittajalle luonnollinen ja arkinen osa työtä sekä omaa elämää, jolloin asiaa ei sen enempää pohdi. Esimerkiksi internetiin voidaan jakaa valokuvia samoin kuin muutkin, eikä niiden koeta olevan kiinnostavia muiden silmissä sen vuoksi, että henkilö edustaa toimittajien ammattikuntaa. Seuraavassa toimittaja kuvailee suhtautumistaan julkisuuteen:

Ku mä oon miettiny näitä asioita, ni myös huomannu että ei sen...ei niitä asioita tavallaan voi jotenkin erottaa toisistaan. Ja jotenkin että, kyl kaikilla ihmisillä toivotavasti on yksityiselämä. Et vaikka mä oisin kuinka toimittaja, ni en mä usko et kukaan ois kiinnostunu mun kuvista mis on mun ystäviä. (M3)

Toimittajat suhtautuivat myös ristiriitaisin tuntein julkisuuteen. Ammattiin liittyvä julkisuus ei näyttäydy negatiivisena, mutta sen seurauksena tulevat lieveilmiöt koetaan ajoin ikävinä. Esimerkiksi kuuntelijoiden ja katselijoiden ajoin antama raaka ja heikosti muotoiltu palaute, joka kohdistuu persoonan piirteisiin, vaikuttaa hetkellisesti omaan työhön. Julkisuutta voi toisaalta tästä huolimatta janota, kuten toimittaja seuraavassa tuo ilmi:

Et se on vähän kaksjakonen se mun suhtautuminen siihen julkisuuteen, että toisaalta sitten sitä janoaa jossain mittakaavassa (M2)

Toisaalta ammattiin liittyvää julkisuutta voisi olla enemmänkin. Näin koetaan varsinkin silloin, jos julkisuus ei näy omassa arjessa, kuten vasta muutaman vuoden toimittajan töitä tehnyt toimittaja kuvailee:

No se ei näy vielä missään mun arkielämässä. Että "bring it on". (M4)

Useita vuosia toimittajan tehtävissä toiminut kokee kuitenkin hämmentävänä sen, ettei ammattiin liittyvän julkisuuden kohtaamiseen valmenneta organisaation osalta millään lailla. Toisaalta sen, että organisaatio ei ole antanut tarkkaa ohjeistusta julkisuudessa toimimiseen, koetaan ohjaavan vapaampaan ilmaisuun ja luovempaan ilmapiiriin. Nämä näkemyserot tulevat seuraavissa sitaateissa ilmi:

Mutta mä oon hämmästyny ja yllättyny ollu siitä, että siihen ei koskaan valmenneta erikseen. Sitä ei valmenneta kohtaamaan, kun tullaan tähän työhön. (M2)

Mutta, vielä tähänkään päivään mennessä työnantaja ei oo mitenkään hirveen selkeesti ilmassu et miten pitäisi käyttäytyä. Mun mielestä se on ihan älyttömän hyvä juttu, koska se ohjaa sellaseen tietynlaiseen vapaaseen ilmaasuun ja ehkä jopa luovempaan ilmapiiriin.(M3)

Kirjoittavaan toimitustyöhön ei automaattisesti liity toimittajaan itseen liittyvää julkisuutta, vaikka työn tulos onkin julkista. Kirjoittavan toimittajan on kuitenkin pystyttävä seisomaan sanojensa takana ja olemaan valmis vastaamaan kirjoittamista asioista, kuten toimittaja tuo asian hyvin seuraavassa ilmi:

Mun mielestä se kuuluu siihen tietyllä tapaa. Se niinkun, mä koen, et se on osa sellasta toimittajan työtä mitä mä, minkälaisena mä nään toimittajan työn ja minkälaisena mä nään oman työn. Siihen tavallaa, ei välttämättä niinkään kuulu julkisuus, mut jos kirjottaa jotain, ni pitää myös seistä niiden asioiden takana ja olla valmis myös vastaamaan niistä asioista mitä kirjottaa (M3)

Toimittajat näkevät tärkeäksi sen, kuka toimittaja on ammatillisesti: millaisia haastatteluja hän on tehnyt, mitä saanut aikaan ammatillisessa mielessä ja millainen julkinen kuva näistä ammatillisista seikoista syntyy. Luottamus ja verkostot ovat tärkeitä toimittajan työssä ja näiden kautta toimittaja saa tai ei saa haastatteluja haluamiltan henkilöiltä. Toimittajan julkisessa työskentelyssä ammatillinen arvokkuus ja luotettavuus koetaan hyveenä. Seuraavassa toimittajan kuvaus kokemuksestaan:

Elikä se, mitä sä oot tehny, saanu aikaan ja minkälainen kuva siitä syntyy. Siitä syntyy kaikki. Tää on semmosten verkostojen ja luottamuksen ala, ja tullaan siihen, et saat sä haastatteluja, tuleeks joku puhumaan vai eiks se tuu sun kanssa puhumaan ja se kysymys... Ei oo kysymys mistään semmosesta, et oot sä kaveri, vai et sä oo kaveri, vai oot sä tehny semmosta työtä, et siin on joku tietty ammatillinen arvokkuus ja luotettavuus ja tällanen.(M1)

Ei ole sama, missä yhteyksissä toimittaja on julkisuudessa esillä. Toimittajat kokevatkin, että ammatin puolesta on parasta, mikäli henkilö on pääasiassa asiallisissa yhteyksissä esillä. Ammattiin liittyvä julkisuuskuva tulisikin rakentaa kestävästi. Tämän nähdään olevan edellytyksenä laadukkaalle ja pitkäikäiselle työuralle, kuten seuraavassa tuodaan ilmi:

Mun mielestä kaiken a ja o on sellanen ”track record”. Siitä on niinku kysymys. Semmosta niinku pidempää. Se on tavallaan niinku se kuka sä oot ammatillisessa mielessä.(M1)

Oma julkisuuskuva halutaan pitää puhtaana. Julkisuuteen ei haluta muutoin kuin omien valintojen tai halun vuoksi. Kääntöpuolena ammattiin liittyvässä julkisuudessa ja sen hallinnassa on se, ettei toimittaja saata oikeastaan koskaan olla yksityinen ihminen vaan aina julkinen. Näitä kokemuksia tuodaan seuraavassa hyvin esiin:

Mutta joskus se sitten, oikeastaan mä voisin sanoa, että mulla ei varmaan koskaan oo hallinta sillein pettänyt, että mä oisin joutunu jostain muusta syystä julkisuuteen, kun se mitä mä itse olen valinnut tai halunnut, et siinä mielessä mä voisin sanoa, et mä oon siinä onnistunu. Mut se sitten maksaa sen, niinkun mä sanoin, et mä en ole koskaan oikeastaan yksityinen ihminen, vaan mä oon aina julkinen. (M2)

4.4.2 Julkisuuden eri asteet

Haastatellut kokevat työskentelevänsä julkisessa työssä, mutta ammattiin liittyvä julkisuus erotetaan vahvasti julkisuuden henkilönä olemisesta. Haastatellut toimittajat eivät siis koe olevansa niin sanottuja julkkiksia, vaikka toimivatkin julkisessa työssä. Seuraavassa naistoimittaja kuvailee hyvin kokemustaan:

Mut en mä sillein itseäni, siis sillä tavalla julkisuuden henkilöksi koe, et ei mulle kukaan juurutoimittaja tuu missään kokkareilla koskaan kamera tanassa et ”otetaanpa kuva”. (N1)

Julkisuudessa koetaan olevan eri asteita. Niin sanottu julkkis-julkisuus koetaan poliitikkojen, entisten huippu-urheilijoiden, viihdetähtien tai näyttelijöiden julkisuutena. Julkkis-julkisuus koetaan myös äärijulkisuudeksi, jolloin henkilön yksityisyyden suoja on altistunut ja kaikkien voidaan olettaa tietävän kyseisen henkilön. Seuraavassa toimittaja kuvailee äärijulkisuuden piirteitä:

Nimenomaan siellä päässä on semmonen julkkis-julkisuus: poliitikkojen tai matinykästen tai viihdetähtien tai näyttelijöiden tai urheilijoiden julkisuus. Että kaikki tietää kuka se on, äärijulkisuus, jos suoramalkasesti tämmösen ”yksityisyyden suoja on alttiina koko ajan”. (M1)

Niin sanottu lööppijulkisuus pitää sisällään tarkoituksellista julkisuudenhakuisuutta. Tähän sisällytetään esimerkiksi se, että henkilö itse ilmoittaa itsestään uutisen lehteen ja näin pyrkii julkisuuteen. Lööppijulkisuutta kuvataan seuraavassa:

Et joillekin se julkisuus muodostuu myös pakkomielteeks, et ollaan valmiita repimään niitä juttuja, tai soitetaan itsekin et ”Mul ois nyt, olin lomalla siellä ja täällä tai haluaisin lähteä lomalle. Maksaisitteko matkani, jos saatte jutun?”. Et se menee sit semmoseks lööppijulkisuudeks.(N1)

Toimittajien koetaan edustavan äärijulkisuuteen tai lööppijulkisuuteen nähden lievää julkisuutta. Tällaiseen lievään julkisuuteen koetaan sisältyvän sen, että oman työnsä kautta henkilö tunnetaan välitöntä elämänpiiriään laajemmalla alueella. Henkilön nimi ja kasvot sekä radiossa työskentelevien ääni saatetaan tällöin tunnistaa helpommin, kuten toimittaja seuraavassa kuvailee:

...ja sitten toisessa päässä on semmonen lievä julkisuus, mitä ehkä monet toimittajat edustaa. Että sä oot työs kautta, sut tunnetaan sun välitöntä elämänpiiriäs laajemmalla kaistalla. Ehkä mä niin ymmärtäisin mitä se vois olla. Et sun nimi, ja ehkä radion kohdalla äänestä joku tunnistaa, tai sun nimi on jollakin tavalla esillä ja lärvi.(M1)

Ammattiin liittyvä julkisuus hyväksytään. Samalla tunnustetaan, etteivät toimittajat itse ole niin sanottuja julkkiksia tai julkkistoimittajia. Yleisradion puolella tällaisina julkkistoimittajina nähdään esimerkiksi Mikko ”Peltsi” Peltola tai Arto Nyberg. Seuraavassa toimittaja kuvaa hyvin kokemustaan:

Se on sellanen alitajuntainen juttu, että mä oon hyväksyny sen asian, vaikka mä en oo julkkis. Siinä on musta ero, että mä en oo julkkis, kuin vaikka esimerkiksi joku Peltsi, radion puolelta siirtyny televisioon, yhtenä esimerkkinä vaan. Tai Arto Nyberg, tai kun mä en oo samantasoinen julkkis, enkä mä oo varma, että haluaisinko mä edes olla. (M2)

Julkisuutta koetaan oman edustetun alan sisällä. Esimerkiksi musiikkitoimittajat kokevat julkisuuden kytkeytyvän nimenomaan omaan alaan. Julkisuus koetaan siten, että nimi tunnetaan tietyissä piireissä ja palautetta saadaan toimittajan tunnistaneilta henkilöiltä. Tämän kaltainen julkisuus koetaan positiivisena, kuten toimittaja seuraavassa kuvailee kokemustaan:

Että mä en oo ikinä itte kokenu hirveesti että se, että mun kohalla se semmonen, että ”julkisuus”-teema kytkeytyy niin vahvasti tähän musiikkiin. Et se ei oo sellasta

”main stream” -julkisuutta vaan se on sellasta, että nimi tunnetaan tietyissä piireissä ja tietyllä alalla, ja ehkä semmoset ihmiset jotka... Ja siihen liittyy positiivisiakin puolia. Tulee ihan tuntemattomia ihmisiä konserteissa tai esim. tommosissa, tulee sanomaan et ”Oot sä se tyyppi, et mä oon luku sun juttuja tai kuunnellu sun ohjelmia, et niil on ollu tosi iso merkitys”, ni onha se mun mielestä hieno asia. (M1)

Toisaalta ammattiin liittyvän julkisuuden ongelmallisena piirteenä koetaan, että toimittaja saatetaan leimata tai yhdistää virheellisesti vääriin asioihin vaikkapa vain yhden tietyn kommentin vuoksi. Seuraavassa toimittaja tuo esiin kokemukseen ammattiin liittyvän julkisuuden ongelmallisesta piirteestä:

Tulee tämmösiä, et sut leimataan jonkun asian edustajaks, et aika pieniinki. Mä ajattelen, et tää on julkisuuden ongelmallinen piirre, et ihmiset liittää suhun, kun vähä jotain möläytät jossain. Siihen oon huomannu, et se on myös sillä tavalla arvaamatonta. Et sanot jotakin, ni se voi tulla ihmeellisellä tavalla vastaan jossakin. (M1)

4.4.3 Radio- ja televisiotyöskentelyssä koetut julkisuuden erot

Pidemmän uran tehneet toimittajat kokevat, ettei yksityisen ja julkisen rajaa oikeastaan tarvitse enää miettiä. Mitä ja kuinka paljon itsestään voi esimerkiksi radiolähetyksessä kertoa, on selkiytynyt ajan myötä, eikä tätä joudu miettimään samoin kuin aivan uran alussa. Tätä kokemusta toimittaja kuvaa seuraavassa:

Et kyllä sitä alussa mietti, että esimerkiksi mitä mä siellä radiossa sanon, ja kuinka paljon mä sanon. Ja vielä aika useestikin juttelee toimittajien kanssa, koska toiset haluaa pitää itsensä aivan täysin yksityisenä ja se ei oo mun mielestä tässä työssä ihan mahdollista ainakaan tämmösellä päivittäispuolella, juontajapuolella. Sitten jos on uutistoimittaja niin ehkä. (N2)

Työvälineen koetaan vaikuttavan toimittajan ammattiin liittyvään julkisuuteen ratkaisevasti. Radiossa työskentelevän ääni saatetaan tunnistaa helposti esimerkiksi kaupungilla liikuttaessa. Julkisuus liittyy sekä radiossa että televisiossa työskentelyyn, mutta televisio koetaan radiota selkeästi voimakkaammaksi välineeksi, jolloin ammattiin liittyvää julkisuuttakin nähdään olevan enemmän, kuten toimittajat seuraavassa kuvaavat:

Nimen saattavat sitten kyllä tietää, varsinkin sellaset ihmiset, jotka seuraa esimerkiksi meidän radiokanavaa tai jotain tällasta. (N2)

Se on osa tätä työtä, varsinkin kun tehdään radiossa ja etenkin televisiossa. Se on ihan eri mittakaavassa, televisio on niin äärimmäisen voimakas väline. (M2)

Hetkellisen televisiossa esiintymisen aiheuttama julkisuus voi pääasiassa radiossa työskentelevälle ilmetä yllättävästi esimerkiksi seuraavalla tavalla:

Se kulminoituu ehkä semmoseen, et on tehny jotain radio-ohjelmaa vuosikaudet ja sit siitä vaikka semmoset, jotka ei erityisesti seuraakaan, ei tiedäkään, ja sit sä meet johonkin uutisiin ja sua haastatellaan et ”Madonna on tulossa Suomeen, et mikäs merkitys tällä on” ja sit sä vastaat, et ei sillä nyt ihan hirveesti oo merkitystä. Oot sekunnin jossain, ja ihan joku triviaalijuttu, ni sit heti joku mummo soittaa, et olit telkkarissa. Et kyl siitä huomaa et siin on ihan järjetön volyymiero. (M1)

Radio taas mielletään intiimimmäksi välineeksi, jonka avulla kuulijoihin syntyy erityislaatuinen suhde, jota toimittaja kuvaa seuraavassa:

Kun radio on niin intiimi väline, niin meistä tulee kummallisella tavalla kavereita, kun on pitkään ollu siellä. Kuuntelijan mielestä minä olen hänen kaverinsa, tuttu ääni tutulla paikalla, tutut tarinat ja tuttu tyyli puhua ja tuttu lähestymistapa. (M2)

Toisaalta median koetaan pirstaloituneen ja näin vähentäneen television voimakkuutta ammattiin liittyvän julkisuuden lisääjänä. Esimerkiksi 1980-luvulla toimittajan työt aloittanut kokee televisiossa työskentelemisen olleen erityistä, sillä kanavatarjonta oli suppeaa nykyiseen verrattuna. Tällä hetkellä tv-kanavia on paljon, ja televisiossa työskentelemistä ei koeta samalla tavoin ainutlaatuisena ja hienona, kuten toimittaja tuo ilmi:

Siinä on tapahtunu iso muutos, joskus silloin nuorempana 80-luvun lopulla, eli mitä, 20, 25 vuotta sitten, niin oli totta kai hienoo olla televisiossa, koska ei ollut muita kuin Yle ja maikkari siellä välissä, et se on kokenut suuren mullistuksen, et tv-kanavia on vaikka kuinka paljon ja, et siinä ei oo yhtään mitään ainutlaatusta ja hienoo. (N3)

Pirstaloitumisen myötä televisiossa esiintyy toimittajien lisäksi paljon ihmisiä, ja näin toimittajan työtä tekevät eivät nouse televisiossa esiintyessään kovin herkästi esille. Tämän vuoksi televisiossa esiintyminen ei välttämättä enää tee henkilöstä automaattisesti niin sanottua silmätikkua, eli henkilöä, johon kiinnitettäisiin erityisesti huomiota kaupungilla. Kuitenkin radiosta television puolelle siirtymiseen liittyy pelkoja, jotka koskevat juuri näkyvyyden lisääntymistä, kuten toimittaja seuraavassa kuvailee:

Et sillon, kun tv:tä alko tekemään, niin vähän pelotti, et kun naama on ruudussa kerran viikossa, et mitä siitä tulee. Mut nykyään onneks media on jo niin pirstaloitunu että se, että sä teet yhtä tv-ohjelmaa, ei tee susta automaattisesti semmosta silmätikkua, et kaikki kyylää sua.(N1)

4.4.4 Ammattiin liittyvä julkisuus roolin kautta rakennettuna

Ammattiin liittyvä julkisuus voi myös olla tarkkaan harkittua ja rakennettua. Yhdellä haastatelluista on työskentelyä varten rakennettu julkinen hahmo. Luodun hahmon on tarkoitus olla osa kanavan brändiä ja tuoda kanavalle näkyvyyttä verkossa sekä esimerkiksi erilaisissa tapahtumissa, joissa kanava on yhteistyökumppanina. Tässä tapauksessa julkisuus on rakennettua ja niin sanotussa ideaalitapauksessa ihmisten tuleekin tietää kuka toimittaja on, sillä siten rakennetaan kanavan tunnettuutta. Ammattiin liittyvä julkisuus voidaan tällaisessa tapauksessa nähdä ammatin myötä tulleen, niin sanotusti annettuna, sekä harkitusti rakennettuna. Seuraavassa toimittaja kuvaa kokemuksiaan työskentelyä varten luodusta hahmostaan ja sen tarkoitusperistä:

Mä en tiedä näänkö mä tän nyt väärin, mutta mä otan tän julkisuuden nyt sen kannalta, että kun Y:n täytys näkyä ja olla siis tunnettu, eli julkkis. Niin helvetin pinnalliselta ja tyhmältä ku se kuulostaakin, mutta se on päämäärä ja se mistä mulle maksetaan, niin se on sitten se lähtökohta. Niin sillon riittää se, että ihmiset tietää kuka Y on, mutta ei musta tarvi kirjetolla, tai ei se oo se pointti, että aiheuttas, että ihmiset keskustelis musta, kun sama saadaan sillä, että jos ihminen tunnistaa mut kadulla, niin sitten ollaan siinä tienattu se raha. Ja sitten kaikki se siinä, mitä ympärillä tulee, et puhutaanko aamukahvipöydässä, että luin Y:n kolumnin tai katoin sen videon ja että keskustellaan kaverien kanssa, niin se ei mun mielestä oo niin oleellista kun se että se ihminen on yksin kattonu sen videon ja tietää että kun se näkee ruokakaupan jonossa ja tietää että se on toi ja ajattelee ehkä kanavaa. (M4)

4.4.5 Itsestäkertominen osana ammattiin liittyvää julkisuutta

Itsestäkertominen koetaan toimittajan työssä asiallisissa yhteyksissä luonnollisena. Itselle tärkeistä asioista voidaan antaa haastatteluja eri medioissa ja niitä voidaan käyttää esimerkiksi radiolähetysten teemoina, sillä niiden ei nähdä niin sanotusti syövän toimittajan ammatillista uskottavuutta. Tämän kaltaista julkisuutta ei nähdä haitallisena, sillä tällöin voi antaa positiivista julkisuutta ja huomioarvoa itselle tärkeille asioille, kuten toimittaja seuraavassa tuo esiin:

Mut sit toisaalta, en mä nää mitään ongelmaa antaa haastattelua esimerkiksi jostain mulle tärkeestä asiasta. Et se ei sillon syö mun mielestä uskottavuutta, kun sä puhut

jostain, mikä on sulle tärkeätä ja mistä sä tiedät paljon ja näin. Sen tyyppinen julkisuus ei oo mun mielestä yhtään haitallista, koska se tuo myös silloin sitä julkisuutta sille asialle, josta mä haluan puhua. (N1)

Toimitustyö koetaan henkilökohtaiseksi, sillä toimittajat ammentavat esimerkiksi radiolähetyksiin aiheita itseä kiinnostavista ja puhuttelevista asioista. Toimitustyö lähtee siis pitkälti omista kiinnostuksen kohteista, mikäli kyse ei ole ajankohtais-toimituksesta, kuten toimittaja seuraavassa tuo ilmi:

Et mä oon voinu tehdä jonkun dokumentin jostain vaikka taiteilijasta, ja oikeesti miks mä sen taiteilijan oon valinnu kohteeks, niin syyhän on mulle joku kauheen henkilökohtanen, et mä itse haluan tutkia sen taiteilijan kautta. En mä valitse siihen ketä tahansa, mä valitsen jonkun, joka ihan oikeesti puhuttelee mua. (N3)

Vaikka toimitustyön tulee olla objektiivista, on tähän pyrkiessä muistettava, että toimittaja käsittelee toimittamaansa aihetta yleensä aina itsensä kautta. Vaikka aiheen valinta olisikin osa itsestäkertomista ja tuo esiin toimittajan omia mielenkiinnon kohteita, on toimittaessa omia ennakkoasenteita ja mielipiteitä vältettävä tuomasta esiin. Tämän haastavuutta toimittaja kuvaa seuraavassa:

On varovainen siinä mielessä, ettei ota mitään ennakkoasenteita välttämättä vaan pyrkii hakemaan just sen olennaisen siitä asiasta ja jättämään ne omat mielipiteet vähemmälle... mutta ei sitä voi sillä tavalla joka sekunti ajatella, et mitähän tästä nyt muut ajattelee, koska sehän olis silloin mahdotonta tehdä sitä työtä, vaan että se on tavallaan selkäytimessä ne koodit ja ne eettiset normistot, niin ei sitä sitten joka hetki ajattele. (N2)

4.5 Kokemuksia ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnasta ja siihen liittyvistä keinoista

Ammattiin liittyvää julkisuutta koetaan hallittavan helposti, mikäli sitä varten on luotuna omia käytänteitä ja käyttäytymismalleja. Ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnasta koetaan ajan ja kokemuksen myötä tulevan huomaamattomampaa ja helpompaa. Näin toimittaja kuvailee hallintaan liittyvää kokemustaan seuraavassa:

Niistä tulee semmosia käyttäytymismalleja, jotka tulee, sanotaan tällasiks huomattomiks tai itsestään selviks. Et niitä ei tarvitse sit enää miettiä. (N2)

Hallinnan kokemuksiin liittyy myös tunnustaminen, ettei kaikkea itseän liittyvää julkista tietoa pysty hallitsemaan. Tästä syystä omaa nimeä ei esimerkiksi välttämättä syötetä internetin hakukoneisiin. Koska kaikkea ei voi hallita, varsinkaan muiden ihmisten mielipiteitä, käytetään internetiä harkitusti, kuten toimittaja seuraavassa kuvailee:

Ja kaikkeahan ei pysty hallitsemaan, mä oon niinku hyväksyny myös sen. Et mä en voi hallita jonkun ihmisen mielipiteitä jossain keskustelupalstalla ja siksi mä en mene sinne. (M2)

Ammattiin liittyvän julkisuuden hyvä hallinta koetaan työssä jaksamista helpottavaksi tekijäksi. Kun kokee, että oma yksityinen ja julkinen elämä on hallittua, jaksaa myös paremmin työssä, kuten seuraavassa tuodaan ilmi:

Se semmonen oman jaksamisen puoli on tietysti semmonen josta kaikkien pitää pitää huoli just siinä, et vetää ne rajat itselleen. Mä unohdin äsken sanoa, et sillä jaksaa tehdä tätä työtä että mulla on tämä tontti jonka mä olen itse rajannut ja tänne sisälle ei pääse kukaan muu. Sillä jaksaa myös sitä semmosta tulvaa, joka tulee. (M2)

Ammattiin liittyvää julkisuutta koetaan hallittavan sitä paremmin mitä kauemmin on ollut alalla. Ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnan käytänteistä tulee ajan myötä itsestään selviä, kuten toimittaja kuvaa seuraavassa:

...mä oon tehny tätä jo niin kauan, että se tulee mulle jo aika itsestään selvästi, et mun ei tarvi sitä enää oikeastaan miettiä. (N2)

Toimittajat kokevat onnistuvansa ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnassa hyvin. Hallinnassa onnistuminen vaatii kuitenkin perehtymistä esimerkiksi uusien viestintävälineiden käytössä. Myös kokemus siitä, että ammatin tuoma julkinen puoli on läsnä koko ajan, myös yksityisenä henkilönä toimiessa, nähdään hallinnan kokemusta lisäävänä. Seuraavassa toimittajat kuvailevat näitä kokemuksia:

Aika hyvin kyllä, joo. Mutta se vaatii sen, että perehtyy siihen, että mitä mahdollisuuksia ja mitä vaaroja on sitten esimerkiks näillä uusilla mediavälineillä. (N2)

Mä koen, että mä pystyn, ja siihen on juuri se keino, että mä tiedän, että oon koko ajan töissä. (M2)

Ammattiin liittyvään julkisuuteen kohdistuvia mahdollisia ongelmia koetaan hallittavan niin sanotulla maalaisjärjellä ja rationalistisella ajattelulla. Myös oma

terve suhtautuminen julkisuuteen yleensä auttaa hallinnassa. Seuraavassa toimittaja kuvaa omaa kokemustaan julkisuudessa toimimisesta:

Mä en oo koko julkisuutta hirveesti joutunu miettimään, mä oon saanu olla hyvin rauhassa. Huolimatta siitä, että mä teen tv:täkin, ni mä en oo semmosessa julkisuudessa joutunu olemaan, että mä oisin lööppijulkkis millään tavalla. Tai edes, kyl varmaan moni tunnistaa naaman, mut ei osaa yhdistää sitten. Ja äänen tunnistaa aika moni, mut ei osaa yhdistää, et sanoo vaan, et ”Hei sul on tuttu ääni”. Radio on siitä aika turvallinen väline, et sul ei naama näy siellä. (N1)

Hallinta vaatii lisäksi hyvää tietoisuutta ja harkintaa siitä, mitä seikkoja itsestään paljastaa ja missä tilanteissa. Toimittaja tuo seuraavassa ilmi omaa kokemustaan hallinnasta:

Mutta kyllä se vaatii niinku toisaalta semmosta hyvää tietoisuutta siitä, että missä sä oot mukana ja minkä verran sä itseäs paljastat ja mitä asioita sä itsestäs paljastat. Et se on semmosta, sellanen hallinnan kysymys. Ja siinä jokainen ite määrittelee aika pitkälle sen. Ainakaan vielä ei oo tullu mitää ohjeita joiden mukaan meidän pitäis toimii tai ei saa toimii. Et se on siinä oman harkinnan varassa ja se on tota aika tarkka paikka. (N3)

4.5.1 Esiintyminen ja toimiminen sosiaalisessa mediassa ja mediassa

Ammattiin liittyvän julkisuuden hallintaa käsiteltäessä erilaiset mediassa toimimiseen liittyvät hallinnan keinot nousevat vahvasti esiin. Sosiaalisessa mediassa toimiminen koetaan haastavana ja vaikeana. Vapaa-ajallakin toimittajan nähdään olevan oman ammattinsa edustaja ja tämä rajoittaa sosiaalisen median käyttöä. Toimittaja kuvaa seuraavassa omaa hallinnan kokemustaan sosiaalisesta mediasta:

Jos puhutaan sosiaalisesta mediasta ja tämmösestä, ni se [hallinta] on mun mielestä vaikeeta. (M1)

Toimittajien kokemukset eroavat kuitenkin sosiaalisen median välineiden, kuten Facebookin ja Twitterin, välillä. Twitteriä hyödynnetään enemmän nimenomaan toimittajan työssä ja tämän vuoksi kyseisessä välineessä ei jaeta yhtä paljon henkilökohtaista tietoa kuin Facebookissa. Seuraavassa toimittaja kuvaa omaa Twitterin käyttöönsä:

Twitterissä sitä on ehkä vielä enemmän ammattiminänä esillä, koska ne päivitykset on sitten enemmän omaan ammattiin liittyviä, ku jotain ihan henkilökohtasta. (N2)

Mikäli sosiaalisessa mediassa halutaan toimia yksityisenä henkilönä, eikä ammatinsa edustajana, voidaan esimerkiksi Facebook-profiili rajata siten, että toimiminen täysin yksityisenä henkilönä on mahdollista. Esimerkiksi statuspäivitykset on tällöin tarkoitettu vain tarkasti rajatulle lähipiirille. Toimittaja kuvaa seuraavassa Facebookin käyttöään:

Facebookissa...hyvin suojattuna, se on mun yksityistä aluetta. Semmonen missä mä voin olla kyllä ihan yksityinen ihminen. Et jos mä kirjotan jonkun statuspäivityksen, niin se on kyllä mun kavereille tarkotettu, ei muille, ja sillä lailla mä oon sen myös rajannu. (M2)

Facebookin statuspäivitykset liittyvät usein omaan työnkuvaan toimittajana ja tuolloin esiin tuodaan omaan ammattiin liittyviä asioita, kuten seuraavassa asiaa ilmennetään:

...mä painotun tietosesti niinku musiikki- ja populaarikulttuuriin ja elokuviin ja kaikkiin tällasiin teemoihin. (M1)

Henkilökohtaisen ja yksityisen tiedon jakamisen välillä koetaan selviä eroja. Eräs toimittajista noudattaa sosiaalisessa mediassa toimiessaan Valerie Gellerin hyväksii havaitsemaansa ohjeistusta. Geller on ohjeistanut radiotoimittajia kertomaan itsestään henkilökohtaisia asioita, mutta rajaamaan yksityiset asiat ulkopuolelle. Seuraavassa toimittaja kuvaa, kuinka hän itse soveltaa Gellerin antamaa ohjeistusta:

Yhdysvaltalainen alan guru, kun Valerie Geller, on puhunut että ”personal, not private”. Eliikkä tää on, hän on antanu ohjeita radiotoimittajille, mutta kyllä tää mun mielestä pätee tähän sosiaaliseen mediaankin, tai yleensä sitä, että miten paljon voi omista asioistaan kertoa ulospäin, niin pitää kertoa jotakin henkilökohtaisia asioita, kokemuksia, ajatuksia niin pois päin, mutta ei yksityisiä asioita. (N2)

Yksityiselämä pyritään rajaamaan pois internetistä, sosiaalisesta mediasta sekä muista medioista. Esimerkiksi sosiaalisessa mediassa henkilökohtaisia asioita jaetaan yleisellä ja arkipäiväisellä tasolla. Toimittaja kuvaa seuraavassa rajaavansa yksityiselämänsä internetin ulkopuolelle:

Mulla yksityiselämä on oikeesti yksityiselämä, että mä en ihan oikeesti jaa sitä sinne verkkoon. (M3)

Sosiaalisessa mediassa ja yleensä internetissä toimiminen voidaan nähdä myös ammatillisesti värittyneenä. Vaikka Facebook rajataankin pitkälti yksityiseksi alueeksi, tuodaan omaa ammattia näkyviin esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai verkossa yleisesti käydyissä keskusteluissa, kuten toimittajat kuvaavat:

Vaikka mä oon vielä toistaseksi määritelty sen mun yksityisasiaks, ni mä kuitenkin siellä jonkin verran tuon siellä [Facebook] tätä ammatillista, et mitä me tehdään täällä ja joskus heittelen jotain juttuja ohjelmiin liittyen ja tolla tavalla. (M1)

Hyvin usein keskustelut, mitä mä esimerkiks käyn verkossa, liittyy jollain tasolla mun työhön, tai tähän laitokseen tai niihin asioihin joita mä pyrin edistämään. (M3)

Sosiaalisessa mediassa voidaan toimia omalla nimellä ja yksityisesti, mutta esimerkiksi Facebookissa on mietittävä tarkoin, kuinka sanansa asettelee. Tätä hallitaan siten, että omaa kirjoitettua tekstiä tarkastellaan muiden silmin, samalla poh-tien, voisiko kyseisen tekstin nähdä lehtien palstoilla, kuten seuraavassa tuodaan esiin:

Just nimenomaan jossain Facebookissa en mä voi olla ihan pelkästään henkilökoh-tasena itsenäni, vaikka olenkin siellä henkilökohtaisena nimenä, enkä toimittajana tai tuottajana. Mut koko ajan sitä on ajateltava, et ”Hei, mitä mä laitan tänne”, niin kaikki se mitä laitan sinne, niin voisinko ajatella, et se on vaikka jossakin lehdessä seuraavana päivänä. (N2)

Yksityisenä ihmisenä, vaikkakin toimittajana, pitäydytään myös poissa tiettyjä aiheita koskevista keskusteluista. Tällainen on esimerkiksi politiikka, kuten toi-mittaja seuraavassa kuvaa:

Et mä oon tietosesti tsekkaillu, et mitä mä kommentoin siellä politiikkaan liittyviä asioita. (M1)

Mualla mediassa toimittajat pyrkivät pysymään poissa niin sanotusta turhasta julkisuudesta. Tämä tulee ilmi esimerkiksi erilaisten tapahtumien valokuvausti-lanteissa, jota toimittaja seuraavassa kuvaa:

Ennen mä yleensä, jos ei ollu mitään syytä ottaa juuri minusta valokuvaa, niin mä hakeuduin siitä kuvasta pois, juuri sen takia, että halus pitää pikkasen sitä omaa yk-sityisyyttä. (N2)

4.5.2 Kodin ja perheen rajaaminen julkisuuden ulkopuolelle

Toimittajat rajaavat kodin ja perheen sekä kaiken niihin liittyvän omaksi yksityiseksi alueekseen. Kotia tai perhettä ei haluta tuoda esiin työn kautta tai muualla julkisuudessa. Seuraavissa sitaateissa toimittajat kuvaavat rajanvetoa, jonka he ovat tehneet omalla kohdallaan:

Mä oon hyvin tiukasti pitäny sen mun julkisen ja yksityisen elämän... Tai itse asiassa, jos mä nyt oikein saan sanoa sen tarkalleen, ni mä oon pitäny mun yksityisen perhe-elämän erillään tästä ja mun muu yksityinen elämä on sekin julkista. (M2)

[Facebook] Kaikkia kuvia ei julkaise, tai jos julkaisee, niin pitää huolen että ne on saatavilla vaan tietylle ihmisporukalle ja sitten tuota myöskin kaikki se, että mitä kertoo yksityiselämästään näissä päivityksissä. Niin mä en kerro esimerkiksi mun perheeni elämästä mitään, muuta kun yleisellä tasolla. (N2)

Lisäksi lifestyle-tyyppisistä lehdistä ja televisio-ohjelmista erossa pysyttelemisen koetaan keinoksi hallita julkisuutta. Yksityiseksi luokiteltuja alueita, kuten omaa kotia, ei haluta esitellä mediassa missään muodossa:

En koskaan lähtis esittelemään kotiani tai perhettäni mihinkään lifestyle-lehteen, et siinä menee raja, että perhe on täysin rajattu ulkopuolelle. (N1)

Toimittajat jakavat elämänsä yksityiseen ja niin sanottuun yksityiseen yksityiseen elämään. Yksityiseen elämäänsä he liittävät julkisia piirteitä. Yksityinen yksityinen elämä rajataan vahvasti pois julkisuudesta. Tähän yksityiseen yksityiseen elämään toimittajat sisällyttävät perheen ja kodin. Mitään näihin liittyviä asioita ei haluta julkisuuteen, kuten toimittaja seuraavassa tuo ilmi:

Mut kyl, kuten sanottu, mä hallitsen sitä sillä tavalla, että ne asiat mitkä on mulle oikeesti yksityisiä, ni en mä halua niitä viestittää kenellekään missään. (M3)

4.5.3 Hallittu itsestäkertominen osana työtä

Omaa ammattiin liittyvää julkisuutta koetaan hallittavan sillä, mitä esimerkiksi radiolähetyksessä työn puitteissa kertoo itsestään. Toimittajat pyrkivät kertomaan lähetyksissä asioita, joita voisivat kertoa esimerkiksi tv- tai lehtihaastattelussa:

Kerron asioita, jotka voisin hyvin kertoa niinku vaikka sillein, että mua haastatellaan telkkarissa tv-uutisiin. (N3)

Lähetyksessä esitettävistä asioista on kyettävä puhumaan yleisellä tasolla. Erityisesti naistoimittajat kiinnittävät huomiota itsestäkertomisen tasoon. On tärkeää, että kuuliija ei henkilöi lähetyksessä käsiteltävää asiaa toimittajaan ja näin oleta toimittajan kertovan itsestään. Seuraavassa toimittajat tuovat esiin itsestäkertomisen hallinnan haastavuutta:

Ei lähe avaamaan itestään semmosia puolia lähetyksessä, mistä ei julkisia halua. Et mul on huomenna esimerkiksi aiheena rintasyöpä, ni tuskin mä siellä kerron, et ”löysin kainalostani patin”. Noin niinkun esimerkkinä, tai miksi, voihan sen, mutta ehkä sitä sit puhuu mieluummin yleisellä tasolla, et ”mitä jos löytää?”. (N1)

Mutta jos mä vaikka kertoisin, että ”mun mies hakkaa mua kotona”, niin sehän heti on hyvin yksityinen, mitä ei siis tapahdu tietenkään, mutta että voisin kuvitella, että sitten se leimais liikaa, että sitten muistetaan vaan tästä asiasta ja suhteutetaan kaikki muut asiat, et ”ai sil on vaikeeta kotona” -tyyppisesti, ni semmosia asioita ei kerro. (N2)

Omista kiinnostuksen kohteista ollaan valmiita puhumaan laajastikin. Jos toimittajan työ on lähellä omaa harrastuneisuutta, kuten esimerkiksi kulttuuri- ja musiikkitoimittajilla, ollaan kyseisestä itselle läheisestä aiheesta valmiita kertomaan ja keskustelemaan paljonkin. Itsestäkertominen koetaan toimittajan työssä myös tarinankerronnallisena tehostekeinona. Seuraavassa toimittajat kertovat omista itsestäkertomisen valmiuksistaan ja kokemuksistaan:

Ja sillan kun kysymys on vaikka tästä mun genre-alueesta, eli klassisesta musiikista, niin mä oon pitkälle valmis keskustelemaan kaikesta siitä ja siihen liittyvästä... En mä omista yksityisasiastani lähe keskustelemaan. (N3)

Kyllä mä itsestäni varmaan tuolla lähetyksessä aika paljon kerron, koska se on mun mielestä ihan lähtökohta, että sä lähet sun omista ajatuksista ja mielipiteistä purkamaan asioita, et ethän sä voi muuten niitä käsitellä, mutta se, että mistä puhutaan. Se voi olla keino provosoida kuuntelijoita, saada ne kiinnostumaan, että mä esitän jonkun argumentin, esimerkiks että ”näinpä jonkun tapahtuman ja koinpa sen näin”. Mut sanotaan, et se on ehkä enemmän semmosta tarinankerronnallista tehostamista kuitenkin, ei se välttämättä oo ees totta. (N1)

Toimitustyön henkilökohtaisuus koetaan vuorovaikutusta lisäävänä, sekä mielenkiintoisena ja mukavanakin seikkana, kuten toimittaja seuraavassa tuo ilmi:

Kyllä musta on ihan kiva omana persoonana olla siellä [verkossa] läsnä. Jos kaikki ois niinku sellasta instituutioiden toimintaa ja oltais vaan jotain tiedottajaa vaan siellä logojen alla, niin oishan se aika kalsea ja epäkiinnostava maailma. Et on musta kiva, että siellä on ihmiset omilla nimillensä, vaikka siellä perässä voi olla et ”Ylen toimittaja”. (N3)

Toimittajan yksityiselämä voi sisältää piirteitä, jotka nekin toisaalta kuuluvat julkisuuteen ja ovat julkisia. Tällaisia ovat esimerkiksi pitkäaikaiset ja läheiset harrastukset, joiden kautta toimitaan myös julkisuudessa, kuten toimittaja seuraavassa mielenkiintoisesti kuvaa:

Et se on tavallaan niin erottamaton osa identiteettiä, mut se on tavallaan myös, oon mä muutakin ku sitä, mut se on on se tavallaan, se on se osa minua joka kuuluu maailmalle. Se on samalla syvä henkilökohtanen alue, mut se on myös se osa, että... ehkä siihen liittyy jotain narsismii, tällasta pätemisen tarvetta, että pystyy tuolla tohtoroimaan asioita. (M1)

4.5.4 Julkisissa tiloissa toimiminen

Julkisessa ammatissa työskentelemisen koetaan rajoittavan julkisissa tiloissa ja tilanteissa olemista ja toimimista. Oman toiminnan koetaan olevan tarkkailun alla edustetun ammatin vuoksi. Toimittajat käyttäytyvät esimerkiksi cocktail-tilaisuuksissa hillitysti, koska tiedostavat että heidän toimintansa rinnastetaan usein työnantajaan eli Yleisradioon, kuten seuraavassa tuodaan ilmi:

Et esimerkiksi, jos tota vaikka kävis ravintolassa, niin kyllähän sen tietää, et jos siellä sekoilis ihan päättömästi, niin tietää sen, että ”hetkinen”, se ei vaikuta pelkästään mun henkilökohtaseen elämään vaan heti rinnastetaan siihen, että missä mä oon töissä. (N2)

Julkisten tilanteiden hallitseminen koetaan helpoksi, kun itselle laaditut säännöt siitä, mitä julkisessa tilassa voi tehdä ja mitä ei, ovat itselle selviä. Tämä voidaan laskea myös selkeäksi käytänteeksi ja toimittajat tiedostavat oman toimintansa rajat hyvin, kuten seuraavassa tuodaan esiin:

Mä en mene örveltämään mihinkään ensi-iltabileisiin, mä en halua otsikoihin sen takia, koska mä en vaan voi mennä örveltämään jonnekin kun mä päädyn otsikoihin siksi että mä teen tätä työtä. (M2)

4.5.5 Julkisuuden ammatillinen rajaaminen

Toimittajat kokevat, että julkisuutta tulee rajata myös ammatillisessa mielessä. Tällä tarkoitetaan sitä, että toimittajan tulee olla esillä relevanteissa asiayhteyksissä. Yleisradiossa työskentelevä toimittaja ei voi toimia julkisuudessa kuinka vain, kuten toimittaja seuraavassa tuo esiin:

Et minkä näkösiä juttuja sä itsestäs annat, esitteletkö sä vaatekaappias siellä, kerrotko miesongelmistasi, what ever. Se on sen tyyppistä, että siinä se raja aika pitkälle menee. Koska jos sä tommosta teet, niin sit sä et välttämättä kyllä Yleisradiossa kauheen kauaa oo, et sit haet jonnekin, tai hakeutuukin jonnekin muualle. (N1)

Julkisessa ammatissa toimivalle henkilölle voidaan esittää yksityiselämän puolella runsaasti kutsuja, joissa pyydetään juontamaan esimerkiksi oman asuinyhteisön tapahtumia. Tällaisissa tilanteissa julkisuuden ammatillinen rajaaminen koetaan tärkeäksi: toimittajan on hyvä olla vain asiallisissa ja ammattiinsa liittyvissä konteksteissa esillä. Esimerkiksi juontopyyntöjä tulee harkita tarkasti, mikäli haluaa pitää oman ammatillisen julkisuuskuvansa rajattuna. Tämän haastavuutta toimittaja kuvaa seuraavassa:

Sun pitää miettiä, et mihin sä lähet ja mihin sä et lähe. Jos sä haluat julkisuutta, ni silloin sitä kyl saa varmasti lähtemällä kaiken näkösiin hommeleihin mukaan. ”Tuut sä juontaa meille, meil on koulun myyjäiset?” Mitä sä vastaat tämmöseen? (M1)

4.5.6 Rakennettu rooli osana julkisuuden hallintaa

Toimittajalle rakennettu Y-hahmo on ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnan kannalta tarkasteltuna erityislaatuinen keino. Toimittajalle räätälöity roolihahmo on ensisijaisesti tehty kehittämään kanavan tunnettuutta. Tällaisen roolihahmossa nähdään pääosin positiivisia, mutta myös negatiivisia puolia. Roolihahmon koetaan antavan vapauksia toimia eri tavoin, kuin miten toimittaja vastaavissa tilanteissa toimisi omana itsenään. Tietynlaisten suoja-aitojen katoaminen nähdään hyvänä ja mielenkiintoisenakin asiana työn kannalta:

Siis hahmon kautta voi kysyy ihan mitä huvittaa. ...Jos mulla ois Kotiteollisuus haastattelussa...kyllä se varmaan ois aika virallinen se haastattelu ja se ois sellasta ”kättä päivää” ja tällasta näin. Jos Y tekee, en oo tehny Hynysen kanssa haastatte-

lua, mut jos tekisin, niin se haastattelu, jos se kuvataa, ni se voi loppua siihen, et mä halaan sitä, täysin spontaanisti kertomatta sille ollenkaan. Ja se on ihan ok, koska se on sitä Y:mäisyyttä. Elikkä tavallaan siinä karisee tietyt suoja-aidat ja semmoset, ja mun mielestä se on ihan hyvä asia, ihan mielenkiintonen. Eli tavallaan roolihahmon antaa ihan hirveen paljon vapauksia tehdä. (M4)

Negatiivinen puoli tällaisessa rakennetussa roolissa on, että hahmo ja itse toimittaja saatetaan nähdä yhtenä ja samana henkilönä. Roolihahmon kautta toimiminen saattaa aiheuttaa sekaannuksia varsinkin niissä tilanteissa, kun henkilö haluaisi, että hänet nähdään ensisijaisesti toimittajana. Vaikka rooli ja sen kantaja ovatkin lähellä toisiaan, kuvaa toimittaja seuraavassa, kuinka nämä kaksi on yritettävä pitää erillään:

Ja vaikka, jos mulla ois jotain hyvin vahvoja omia mielipiteitä, tämmösiä moraali tai eettinen, tai jotain tällasta, ei nyt tuu esimerkkiä, mut jos ois, ni ei se tarkoita että Y ajais samaa asiaa. (M4)

Epämieluisana koetaan myös, että roolissa tehtyjen haastattelujen jälkeen jotkut haastateltavat joutuvat miettimään, miksi henkilön toiminta on ollut erityisen outoa. Hahmon ja itse toimittajan erottaminen on ajoittain ulkopuolisille hankalaa. Rakennetun roolin kantaminen on haastavaa, sillä pääasiallisena tavoitteena ainakin toistaiseksi on, etteivät muut, kuin alalla olevat ihmiset, saisi tietää rakennetusta hahmosta. Seuraavassa kuvataan vielä rakennetun rooliin ja siinä toimimisen haastavuutta:

Me tehtiin yks haastattelu I was a teenage satan worshipper -bändin kanssa festareilla ja kun niitä oltiin kuljettamassa mun haastatteluun, niin tuottaja kuuli, kun se toinen bändin jäsenistä sano toiselle, et ”Niin et tiiäthän sä, että se Y, joka haastattelee meitä, ni ei se oikeesti oo sellanen dille. Et kyl se tietää musiikista”. Niin ei hän se nyt oo kiva, et jos mä teen jonkun haastiksen jonkun kanssa, ja sille jää mielikuva siitä, että toimittaja haastatteli häntä, ja se oli ihan todella outo. Tajuamatta, että en mä oikeesti oo, et sit kun me nähhään seuraavan kerran jossain tapahtumassa, jossa mä oon ihan normaalisti, niin se on sillein, että ”Vähän outoo, et sul ei oo maailman kirkkaimmat kuteet päällä ja sä et halaa spontaanisti”. Vaikka ehkä mä sit jälleen tekisin silti sillein... (M4)

5 ARVIOINTI

5.1 Tutkimuksen pätevyyden ja luotettavuuden arviointi

Tässä luvussa arvioidaan tutkimuksen metodologisia valintoja sekä tutkimuksen tuloksia. Koska kyseessä on kvalitatiivinen tutkimus, ei Eskolan ja Suorannan (2008, 208) mukaan esimerkiksi aineiston analyysivaihetta ja luotettavuuden arviointia voi erottaa toisistaan yhtä tarkkarajaisesti kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan täytyy jatkuvasti pohtia tekemiään ratkaisuja ja näin ottaa kantaa sekä analyysin kattavuuteen että tekemänsä työn luotettavuuteen.

Tätä tutkimusta arvioidaan pääasiassa niillä kriteereillä, jotka Lincoln ja Guba (1985) ovat laadulliselle tutkimukselle asettaneet. Laadulliselle tutkimukselle asetetut arvioinnin kriteerit poikkeavat määrälliselle asetetuista. Määrällistä tutkimusta arvioidaan punnitsemalla tutkimuksen sisäistä ja ulkoista validiteettia eli pätevyyttä, sekä ottamalla huomioon tutkimuksen reliabiliteetti eli luotettavuus. (Frey, Botan & Kreps 2000, 391, 394.) Laadullisen tutkimuksen arvioinnissa validiuden ja reliabiliteetin käsitteet on korvattu uskottavuuden, siirrettävyyden, varmuuden ja vahvistuvuuden käsitteillä (Eskola & Suoranta 2008, 211–212). Seuraavaksi tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta arvioidaankin näiden käsitteiden kautta.

Uskottavuus

Laadullisen tutkimuksen uskottavuus perustuu Lincolnin & Guban (1985, 295–296) mukaan siihen, kuinka hyvin tutkija on pystynyt kuvaamaan tutkittavien todellisuutta. Niin tutkimuksen tulokset kuin johtopäätöksetkin ovat tulkintoja. Tutkijan tulee siis tarkastella, onko hän pystynyt keräämään aineiston ja esittelemään sen siten, että esiin tulee nimenomaan tutkittavien todellisuus. Eskola ja Suoranta (2008, 211–212) määrittelevät uskottavuuden luotettavuuden kriteeriksi. Tällöin tutkijan on pyrittävä käsitteellistämään ja tekemään tulkintoja siten, että nämä ovat nimenomaan tutkittavien käsityksiä.

Tämän tutkimuksen ollessa fenomenologinen, on erityisesti tarkasteltava, onko tutkimuksessa saatu tuotua esiin tutkimukseen osallistuneiden kokemuksia. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 233) näkevätkin, että tutkijan on kerrottava, millä perusteella hän esittää tulkintoja ja mihin hän nämä päätelmät perustaa. Tekstin rikastuttaminen suorilla lainauksilla litteraateista tai muilla autenttisilla dokumenteilla auttavat lukijaa. Jotta tutkimukseen osallistuneiden kokemukset saataisiin mahdollisimman hyvin esiin, on tuloksia esittelevään lukuun valikoitu tarkoin ne kohdat sanatarkoista litteraateista, jotka havainnollistavat tutkimukseen osallistuneiden kokemusmaailmaa. Näin lukija voi tarkistaa tutkijan tekemien tulkintojen oikeellisuuden.

Tutkimuksen uskottavuutta tarkasteltaessa tulee huomioida myös aineiston riittävyys. Eskolan ja Suorannan (2008, 215) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa riittävän aineiston kokoa on hankala laskea ennakolta. Aineiston riittävyyttä voidaan arvioida niin sanotun saturaation eli aineiston kylläntymisen avulla. Tällöin aineisto koetaan riittäväksi, eikä lisäaineisto enää antaisi tutkimuksen kannalta ratkaisevasti uutta tietoa. Kvalitatiivisessa fenomenologisessa tutkimuksessa aineiston saturaation kohdalla ilmenee kuitenkin ristiriitaisuutta. Koska tutkimuksen ydin on kokemusmaailman tutkimisessa, ei voida olla varmoja, ettei lisäaineistosta olisi noussut esiin lisää ammatti-identiteettiin tai ammattiin liittyvään julkisuuteen ja sen hallintaan liittyviä kokemuksia. Jokainen tutkimukseen haastateltu on yksilö ja vastaa kyseistä ilmiötä koskeviin kysymyksiin oman kokemusmaailmansa kautta. Voidaankin siis todeta, että aineisto kertoo ja on koottu rajatusta tapauksesta, kuten Eskola ja Suoranta (2008, 215) asian tuovat ilmi.

Siirrettävyys

Siirrettävyydellä Lincoln ja Guba (1985, 296–297) tarkoittavat sitä, että on syytä tarkistaa voisiko tutkimuksen tuloksia siirtää toiseen tutkimusyhteyteen. Tämän tutkimuksen kohdalla fenomenologinen tutkimusstrategia rajoittaa siirrettävyyttä, sillä tutkimuksessa tuodaan ilmi haastateltavien kokemuksia. Lisäksi tutkimusta varten haastateltujen kokemusten kuvauksia voidaan pitää yksilökohtaisina. Myöskään Eskola ja Suoranta (2008, 211–212) eivät pidä laadullisten tutkimustulosten siirrettävyyttä mahdollisena kaikissa tapauksissa.

Oman haasteensa tutkimuksen siirrettävyyteen tuovat tutkimushenkilöt. Tässä tutkimuksessa tutkimukseen osallistuneiden joukko oli niin iältään, koulutukseltaan kuin ammatillisilta taustoiltaan hyvin heterogeeninen. Samantapaisiin tuloksiin olisi haastavaa päästä. Siirrettävyyttä olisi siis parantanut se, jos tutkimushenkilöiden joukko olisi esimerkiksi edellä mainituilta taustoiltaan ollut homogeenisempi. Tällöin olisi voitu saada tarkkaa tietoa juuri tietyn alan toimittajilta, jotka ovat päätyneet toimittajan työhön tietyn koulutuspolun kautta ja ovat toimineet ammatissaan tietyn ajan.

Myös Hirsjärvi ja Hurme (2001, 189) näkevät, että tutkimuksen on pyrittävä paljastamaan tutkittavien käsityksiä ja heidän maailmaansa mahdollisimman hyvin. Tämä tapahtuu kuitenkin tietoisena siitä, että tutkija vaikuttaa saatavaan tietoon jollain muotoa joka tapauksessa. Esimerkiksi tietojen keruuvaiheessa kyse on tutkijan tulkinnoista ja hänen käsitteistöstään, johon tutkittavien käsityksiä yritetään sovittaa. Toinen tutkija voi silti päätyä erilaiseen tulokseen ilman, että sitä pidettäisiin tutkimusmenetelmän tai tutkimuksen heikkoutena. Siirrettävyys voisi siis olla mahdollista, mutta toinen tutkija voisi saada samasta aineistosta eri tulokset, sillä hän tulkitsisi aineistoa kenties eri tavoin kuin tässä tutkimuksessa on tehty.

Varmuus

Varmuus laadullisessa tutkimuksessa merkitsee Lincolnin ja Guban (1985, 298–299) mukaan sellaisten muuttujien huomioimista tutkimuksen aikana, jotka voivat heikentää tutkimuksen tulosta. Eskola ja Suoranta (2008, 211–212) kuvaavat tällaiseksi esimerkiksi tutkijan ennako-oletuksia. Fenomenologisessa tutkimuksessa tutkijan ennako-oletukset voidaan nähdä tutkimuksen tuloksia heikentävinä. Kuten luvussa kolme on tuotu esiin, tutkijan on pidettävä omat kokemuksensa erossa tutkimuksesta ja pyrkiä pitämään oma niin sanottu esiyymmärryksensä mahdollisimman näkymättömänä. Teemahaastatteluja tehdessä ohjenuorana on pidetty Perttulan (2009) näkemystä esiyymmärryksestä. Tutkimusta on ohjannut halu saada tietoa, ei halu vahvistaa tutkijan esiyymmärrystä.

Tutkimusta tehdessä esiyymmärrys huomioitiin haastatteluja suorittaessa myös siinä mielessä, että tehdyt seitsemän haastattelua koettiin riittäväksi aineistoksi.

Mikäli alustavasti kaavailtuja lisähaastatteluja olisi tehty, olisi tutkijan esiymmärrys tutkittavasta aiheesta ollut tuolloin jo erilainen, ja näin uusien haastattelujen merkitys olisi muuttunut. Tällöin ei luultavasti enää olisi keskitytty puhtaasti uusien haastateltavien kokemusmaailmaan, vaan olisi perehdytty tarkentaviin, aiempia haastatteluja tukeviin kysymyksiin.

Vahvistuvuus

Lincolnin ja Guban (2008, 300) mukaan objektiivisuuteen pyrkiminen lisää tutkimuksen vahvistuvuutta. Eskola ja Suoranta (2008, 210) pitävät laadullisen tutkimuksen lähtökohtana tutkijan avointa subjektiviteettia ja sen myöntämistä, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Vaikka näin onkin, on tässä tutkimuksessa pyritty tarkastelemaan ja tuomaan esiin haastateltavien kokemusmaailmaa objektiivisesti. Tätä on vahvistanut se, että tutkija ei esimerkiksi itse toimi toimittajana, eikä näin voi olettaa haastateltavien kokemusmaailmasta etukäteen mitään.

5.2 Tutkimuksen vahvuudet ja heikkoudet

Tämän tutkimuksen vahvuutena voidaan pitää näkökulman ja aiheen valintaa. Juuri tästä näkökulmasta kyseistä ammattiryhmää ei ole tutkittu kovinkaan laajasti puheviestinnän saralla. Lisäksi kokemusten kuvaaminen jo sinällään antaa arvokasta tietoa kyseisestä ilmiöstä.

Tutkimuksen heikkoutena voidaan pitää pelkästään kvalitatiivisissa tutkimusmenetelmissä pysyttämistä. Esimerkiksi kvantitatiivinen menetelmä olisi antanut mahdollisuuden laajemmalle otannalle ja aineistoa olisi esimerkiksi kyselyin saatu kerättyä paljon runsaammin. Tällöin olisi voitu esimerkiksi tarkemmin ja laajemmin selvittää minkälaisia erilaisia ammattiin liittyvän julkisuuden ja sen hallinnan keinoja on, sekä kuinka usein ja minkälaisissa tilanteissa näitä käytetään.

Sekä kvantitatiivisen että kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän yhdistäminen olisi voinut tuoda monipuolisemman kuvan tutkittavasta ilmiöstä. Mäkelän (1990, 49–50) mukaan kyselyä tai esimerkiksi vapaata haastattelua ei kuitenkaan voi täysin

verrata toisiinsa. Haastattelut antavat hänen mukaansa yhtä aitoa tietoa kuin lomakehaastattelutkin.

Voidaan myös pohtia, onko tähän tutkimukseen haastateltu toimittajien ammattiryhmä sellainen, jonka kautta voidaan yleistää ammattiin liittyvän julkisuuden kokemuksia? Toimittajan ammattia voidaan kuitenkin pitää selkeästi julkisena ammattina, sillä siihen liittyvät työvälineet sekä työnkuva tekevät henkilöstä julkisen. Lisäksi julkisuus ilmenee toimittajien kohdalla kahdella tasolla: he eivät vain tee asioita julkisiksi vaan ovat julkisuudessa myös itse. Tämän vuoksi toimittajien ammattikuntaa voidaan pitää perusteltuna valintana tähän tutkimukseen.

Tutkimuksen alkuvaiheessa tutkimuksen toteuttaminen narratiivisena tutkimuksena oli myös yhtenä vaihtoehtona. Tällöin tutkimukseen osallistuvilta olisi kerätty henkilökohtaisesti kirjoitettu aineisto, jota olisi tutkimusta varten analysoitu. Tämä tutkimusmenetelmä korvautui kuitenkin teemahaastattelulla, sillä tekstien kirjoittamiseen olisi luultavasti ollut tutkimukseen osallistuville suurempi kynnyks ja lisäksi menetelmä olisi vienyt heiltä enemmän aikaa. Teemahaastattelut mahdollistivat ilmiön syvemmän pohdiskelun. Lisäksi haastattelun vuorovaikutteisuus antoi mahdollisuuden sekä haastattelijan että haastateltavien tehdä tarkentavia kysymyksiä. Teemahaastattelun voi myös nähdä olleen haastateltaville antoisaa tapa osallistua tutkimukseen. Tästä osoituksena on yhden haastattelun eräänlainen havahtuminen omaan toimittajuuteensa haastattelun aikana. Teemahaastattelun teemat ja niistä keskusteleminen antoivat kyseiselle haastatellulle mahdollisuuden rakentaa omaa toimittajan ammatti-identiteettiään vuorovaikutteisesti. Tätä tuskin olisi tapahtunut, mikäli aineisto olisi kerätty vain kyselylomakkein.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET

Tässä luvussa kootaan tutkimuksen keskeisimmät tulokset ja niistä tehdyt johtopäätökset tutkimustehtävien näkökulmien mukaisesti. Alaluvussa 6.1 tarkastellaan toimittajien käsityksiä toimittajan ammatista sekä ammatti-identiteetistä. Alaluvussa 6.2 keskitytään toimittajien kokemuksiin ammattiin liittyvästä julkisuudesta. Lisäksi käsitellään eroja eri julkisuuden muotojen välillä. Alaluvussa 6.3 perehdytään toimittajien kokemuksiin ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnasta ja siihen liittyvistä keinoista. Alaluvussa 6.4 saatuja tuloksia peilataan Communication Privacy Management -teorian kautta. Luvun lopussa tiivistetään tutkimuksen johtopäätökset ja esitellään mahdolliset jatkotutkimusehdotukset.

6.1 Millaisia käsityksiä toimittajilla on omasta ammatistaan ja ammatti-identiteetistä?

Toimittajan ammatti

Toimittajat käsittävät oman ammatinsa monipuolisena, vastuullisena ja haasteellisena ammattina. Ammatin olennaisena osana nähdään tiedonvälittäjänä toimiminen ja toimittajat kokevat, että heidän tulee olla oman alansa asiantuntijoita. Yleisöä palvellaan monipuolisesti ja tähän liittyy halu pyrkiä välittämään oikeaa ja oleellista tietoa.

Toimittajan ammatin monipuolisuus rakentuu jatkuvasta uusiin asioihin perehtymisestä ja niiden uutisoinnista. Työ nähdään lyhytjännitteisenä ja nopeatempoisena, sillä uuteen asiaan perehdytään pian sen jälkeen, kun edellinen työ on jätetty käsistä. Toimittajan työ kulkee mukana lähes koko ajan ja toimittajat kokevat olevansa toimittajia myös vapaa-ajallaan.

Ammatti nähdään kutsumusammattina ja monelle se voi olla myös elämäntapa. Toimittajan työhön on saatettu ajautua esimerkiksi itselle läheisen harrastuksen kautta. Mikäli oma harrastuneisuus on osana toimittajan tehtäviä, on elämäntavan

ja työn erottaminen hankalaa. Toimittajan työtä voidaan myös kutsua vakaumukselliseksi. On vaikea erottaa, mihin harrastaminen loppuu ja mistä työ alkaa.

Toimittajan työn ja toimittajuuden koetaan olevan murroksessa. Aiempi portinvarvijafunktio on murtumassa ja toimittajat näkevät, että tämä funktio tulee pian määritellä uudelleen. Tiedonlähteiden valtava lisääntyminen aiheuttaa paineita toimittajan työtä tekeville, sillä yleisölle tulee saada valikoitua tästä tiedon tulvasta oikeaa ja oleellista tietoa. Kun jokainen voi hankkia tietonsa eri kanavista haluamaansa aikana haluamallaan tavalla, on toimittajien määriteltävä toimittajuus ja sen tehtävät uudelleen. Myös Helle (2009) on pohtinut tätä toimittajien alalla tapahtuvaa murrosta ja huomionut, että tämän hetken työyhteisöissä elävät rinnakkain vanhat ja uudet journalismin ihanteet, normit sekä työn tekemisen tavat. Lisäksi mielenkiintoista on myös se, että erityisesti nuoremmat toimittajat näyttävät pitävän niin sanottuina oikeina toimittajina uutis- ja ajankohtaistoimittajia. Populaarikulttuurin toimittajana toimiminen nähdään niin sanotusta oikeasta toimittajuudesta erillisenä. Toimittajat näyttävätkin pohtivan, mitä toimittajuus on ja tulee olemaan 2010-luvulla.

Toimittajan ammatti-identiteetti

Toimittajat kokevat ammatti-identiteettinsä rakentuvan hyvin pitkälti niin sanotun henkilökohtaisen identiteetin varaan. Ammatti-identiteetin sanallistaminen voi myös olla haastavaa, sillä niin sanotun yksityisen minän ja ammatillisen minän toisistaan erottaminen koetaan hankalaksi. Toimitettava ala, kuten esimerkiksi musiikki ja kulttuuri, määrittää vahvasti toimittajan ammatti-identiteettiä. Ammatti-identiteettiin liitetään myös piirteitä työllistävästä organisaatiosta. Nämä niin sanotut yleläiset ammatti-identiteetin piirteet heijastuvat mielenkiintoisesti esimerkiksi siihen, minkälainen toimittajan työajan ulkopuolinen ammatillinen näkyvyys nähdään Yleisradiossa työskentelevälle toimittajalle soveliaaksi.

Toimittajien ammatti-identiteetin voidaan nähdä olevan erityisen vahva ali-identiteetti, kuten Imahor ja Cupah (1993 ja 2005) tällaista identiteetin osaa kuvailevat. Ali-identiteettinä toimittajan ammatti-identiteetti on vuorovaikutuksessa muiden ali-identiteettien kanssa. Näin ollen arjen tilanteissa keskustellessaan esimerkiksi ystävänsä kanssa, toimittaja saattaa saada idean työhönsä liittyen, vaikk-

ei juuri sillä hetkellä olisikaan töissä. Strykerin (1987) identiteettiteorian mukaisesti toimittaja-identiteetin voidaan nähdä toimittajilla olevan hierarkkisesti korkealla tasolla. Tällöin sen annetaan vaikuttaa myös muissa kuin työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa, mikä selittää toimittajien kokemukset siitä, että niin sanottua ammatillista minää on hankala erottaa yksityisestä minästä.

Toimittaja-identiteetin vahvuutta puoltaa lisäksi toimittajien kokemus siitä, että he kokevat työn elämäntavaksi tai mieltävät, että he ovat niin sanotusti syntyneet välittämään tietoa. Bergerin ja Luckmannin (1995) mukaan identiteetin, ja tässä tapauksessa ammatti-identiteetin, rakentuminen perustuu toisista lähtevän tunnistamisen ja itsetunnistamisen, eli objektiivisesti annetun ja subjektiivisesti omaksutun identiteetin väliseen dialektiikkaan. Voidaan siis olettaa, että toimittajan ammatti-identiteettiä vahvistetaan toimittajien arjen vuorovaikutustilanteissa, sillä se koetaan elämän yhdeksi vahvaksi osa-alueeksi.

Ammatti-identiteettiä vahvistetaan vuorovaikutuksellisesti ja henkilön oma kokemus ammatillisesta identiteetistään on myös voimakas identiteetin rakentaja vuorovaikutuksen rinnalla. Koska meihin usein yksilöinä suhtaudutaan sosiaalisten roolimme kautta, määritämme myös omaa toimintaamme tämän mukaan. Toimittajat kuvaavat, että toimittajuutta on hankala erottaa niin sanotusta henkilökohtaisesta identiteetistä, mutta vuorovaikutukseen vaikuttanee tilannekohtaisesti se, minkä identiteetin henkilö kyseisellä hetkellä nostaa hierarkiatasolla korkeimmalle. Arjessa toimiessa toimittajan työtä tekevä voi vaihdella esimerkiksi puolison ja vanhemman identiteettejä rinnan toimittajan kanssa vuorovaikutustilanteesta riippuen. Se, miksikä henkilö itsensä kokee tuolla hetkellä, on ratkaisevaa vuorovaikutuksen kannalta.

6.2 Millaisia kokemuksia toimittajilla on ammattiin liittyvästä julkisuudesta?

Ammattiin liittyvä julkisuus

Toimittajan työssä julkisuus on ammattiin olennaisesti kuuluva ja arkisenakin koettu osa. Ammattiin liittyvä julkisuus on toimittajille myös vuorovaikutuksellinen ilmiö, ja sen avulla toimitaan yleisön kanssa. Toimittajan kasvot ja ääni ovat toimittajan työkaluja ja siksi tunnettuja. Ammatin myötä tuleva henkilökohtainen julkisuus koetaan niin sanottuna välttämättömänä pahana. Lisäksi työn tulokset ja työhön käytetyt välineet (radio, televisio sekä internet) tekevät toimittajista julkisia.

Toimittajien mukaan Yleisradio yhtiönä ei ole puuttunut siihen, kuinka ammattiin liittyvää julkisuutta tulisi hallita. Esimerkiksi siihen, kuinka toimittajat toimivat internetissä, ei ole tullut selkeää ohjeistusta. Tämä koetaan pääosin hyvänä asiana. Toisaalta se, ettei ammatin mukana tulevaan julkisuuteen valmenneta, koetaan myös eräänlaisena epäkohtana.

Myös toimittajan uran monipuolisuus ja pituus voidaan nähdä julkisuuteen suhtautumista muuttavana. Kauemmin töitä tehneillä toimittajilla suhtautuminen ammattiin liittyvään julkisuuteen on arkipäiväisempää ja ilmiötä ei ehkä enää ajatella kovin paljoa. Nuoremmilla toimittajilla julkisuuden kynnyks näyttää menevän siinä, että mikäli se ei näy vielä heidän arjessaan, saa julkisuutta tulla lisää. Ammattiin liittyvää julkisuutta tulee siis pyrkiä hallitsemaan silloin, kun se alkaa jollain tasolla haitata yksilön yksityistä elämää.

Ammattiin liittyvän julkisuuden, ammatillisen julkisuuden ja julkisuuden eroja

Toimittajat tekevät eron ammattiin liittyvän julkisuuden, ammatillisen julkisuuden sekä julkisuuden välille. Ammattiin liittyvä julkisuus koetaan osaksi työtä. Ammatilliseen julkisuuteen liitetään se, kuinka muut ihmiset näkevät toimittajan ammatillisesti. Ei siis ole yhdentekevää, missä toimittaja esiintyy ammatillisissa tehtävissä ja millaisiin yhteyksiin henkilö ammatillisesti liitetään. Julkisuus sinällään

näyttäytyy toimittajille hankalasti hallittavana ja polarisoituneena ilmiönä. Julkisuus on tunnettuutta, johon liittyy myös valinnan mahdollisuus: julkisuuteen voi lähteä itse mukaan tai pidättäytyä siitä pois.

Ammattiin liittyvän julkisuuden, ammatillisen julkisuuden ja julkisuuden väliset tärkeimmät erot on lueteltu vielä seuraavassa:

- 1) Ammattiin liittyvä julkisuus on lähinnä työ- ja välinesidonnaista. Media, jonka kautta henkilö toimii, tekee henkilöstä julkisen.
- 2) Ammatillinen julkisuus on henkilökohtaista julkisuutta. Esimerkiksi työajan ulkopuolella saatu ammattiin liitetty näkyvyys on ammatillista julkisuutta.
- 3) Julkisuus sinällään ei olennaisesti liity henkilön ammattiin. Henkilö voi itse niin valitessaan olla julkisuudessa mukana tai pysytellä poissa.

Julkisuuden eri asteet

Toimittajat kokevat, että julkisuus on mahdollista jakaa eri asteisiin. *Julkis-julkisuus*, *lööppijulkisuus* ja *lievä julkisuus* nousevat esiin julkisuuden eriteltyinä asteina tuloksia esittelevässä alaluvussa 4.4.2. *Julkis-julkisuus*, *lööppijulkisuus* ja *lievä julkisuus* pitävät sisällään eri asioita. *Julkis-julkisuus* koetaan poliitikkojen, entisten huippu-urheilijoiden, viihdetähtien ja näyttelijöiden julkisuutena. Näiden *julkis-julkisuuden* henkilöiden yksityisyyden suoja on altistunut ja *julkis-julkisuutta* voidaan pitää niin sanottuna *äärijulkisuutena*. Lisäksi voidaan olettaa, että henkilöä tai henkilön edustamaa ammattia ei myöskään osin olisi olemassa ilman julkisuutta joka ruokkisi näiden henkilöiden julkista asemaa. Ammattiin liittyvästä julkisuudesta tällainen *äärijulkisuus* eroaa siinä, että *julkis-julkisuutta* edustavien henkilöiden työllä ei olisi samaa merkitystä, mikäli he eivät olisi julkisuudessa.

Lööppijulkisuuden piirteisiin liitetään tarkoituksellista julkisuudenhakuisuutta. Henkilön tunnettuus liittyy lähes ainoastaan siihen, tekeekö jokin media henkilöstä jutun vai ei. Ajoin juttuaiheita tarjotaan myös itse esimerkiksi lehtiin. Näiden henkilöiden katsotaan altistavan oman yksityisyytensä itse.

Lievää julkisuutta kokevat henkilöt, joiden ammattiin liittyy julkisuus, kuten esimerkiksi toimittajilla. Lievää julkisuutta voi myös liittyä muiden ammattiryhmien edustajien työhön, kuten esimerkiksi pörssiyritysten johtajien työnkuvaan. Tällaiseen lievään julkisuuteen koetaan sisältyvän sen, että oman työnsä kautta henkilö tunnetaan välitöntä elämämpiiriään laajemmalla alueella. Henkilön nimi ja kasvot ovat kansalle tuttuja, ja esimerkiksi radiossa työskentelevien kohdalla myös ääni voi olla helposti tunnistettavissa.

Sveitsin Bundesgerichtin aikainen jako yksityisyyden suojan mukaan pitää siis osin paikkansa vielä tänäkin päivänä. Kuten Vuortama (1983 Räkän 2007, 71 mukaan) luonnehtii, Bundesgerichtin aikainen jako perustui vallankäyttäjiin joilla yksityisyyden suoja oli vähiten, julkisuuden henkilöihin joiden oikeutta yksityisyyteen pidettiin tuolloin kaventuneena sekä tavallisiin kansalaisiin jotka eivät olleet velvollisia sallimaan lehdistön puuttumista yksityiselämäänsä. Toimittajien esiin tuoma kolmijako myötäilee tätä Sveitsissä käytössä ollutta mallia. Lisäksi mielenkiintoista on, että julkisuuden eri asteiden suhdetta julkisuuden määrään voidaan pitää kääntäen verrannollisena. Vaikka lievän julkisuuden edustajia voidaan olettaa olevan äärijulkisia henkilöitä enemmän, on heihin kohdistuva julkisuuden määrä kuitenkin huomattavasti lievempää äärijulkisiin verrattuna.

6.3 Millaisia kokemuksia toimittajilla on ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnasta ja siihen liittyvistä keinoista?

Ammattiin liittyvää julkisuutta koetaan hallittavan hyvin. Hallinnasta tulee toimittajien kokemusten mukaan ajan ja kokemuksen myötä huomaamattomampaa ja helpompaa. Lisäksi toimittajien mielestä hallinnan kokemukseen liittyy myös sen tunnustaminen että kaikkea julkisuutta ei voi hallita: työn julkinen puoli on omassa arjessa aina läsnä. Hallinta vaatii harkintaa sekä selkeää ja johdonmukaista ajattelua. Itse rakennetut hallinnan keinot koetaan kuitenkin toimiviksi ja niiden koetaan auttavan työssä jaksamista.

Hallinnan keinot ovat yksinkertaisia, mutta tehokkaiksi koettuja. Esimerkiksi oma perhe ja koti rajataan julkisuudesta pois ja tässä ollaan ehdottomia. Lisäksi toimittajat kokevat oman ammattinsa puolesta sosiaalisen median käytön sekä erilaisille internetin keskustelupalstoille kirjoittamisen ajoin haastavaksi. Tämän vuoksi näitä käytetään harkiten. Mielenkiintoinen ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnan keino on myös työtä varten rakennettu rooli. Kanavan tunnettuuden lisäämiseksi luotu rooli antaa suojaa ja mahdollistaa toimittajan työskentelyn kanavan odottamalla tavalla. Rooli aiheuttaa myös ristiriitaisia tilanteita toimittajan arjessa, sillä luotua hahmoa ja henkilöä itseään ei aina osata erottaa toisistaan.

Myös hallittu itsestäkertominen koetaan osaksi ammattiin liittyvän julkisuuden hallintaa. Itsestäkertomista hyödyntävät esimerkiksi radiotoimittajat, jotka usein heijastavat lähetyksissä käsiteltäviä teemoja itsensä ja oman kokemusmaailmansa kautta. Vuorovaikutuksen teorioissa itsestäkertominen (self-disclosure) oli tärkeä teema 1960–1970-luvulla. Niin sanotun oikean ja rehellisen vuorovaikutuksen etsimisen ideologia nousi esiin psykologian humanistisessa koulukunnassa. Tuolloin nähtiin, että vuorovaikutuksen päätavoite on tarkka itsensä ja muiden ymmärtäminen ja tähän ymmärrykseen päästään vain itsestäkertomisen avulla. Nykyisin ihmissuhteen kehittyminen nähdään monimuotoisempana prosessina. Sen sijaan että karsisimme ihmissuhteita lisätäksemme näissä jäljelle jääneissä suhteissa intiimiyttä ja itsestäkertomista, nähdään erilaiset ihmissuhteet lähinnä prosesseiksi, joissa hallitaan itseä koskevaa tietoa. (Littlejohn 2002, 249–250.)

Tardyn ja Dindianin (1997, 214) mukaan Miellin ja Duckin (1986) tutkimuksessa tuli ilmi, että ihmiset käyttävät itsestäkertomista strategisesti säädelläkseen ihmissuhteiden kehittymistä. Yksilöt käyttävät itsestäkertomista eri tavoin, joko syventääkseen tai rajoittaakseen esimerkiksi ystävyyssuhdetta. Yksilöt valitsevat keskustelunaiheensa tämän mukaan. Keskustelu henkilön kanssa, jonka on juuri tavannut, poikkeaa hyvän ystävän kanssa käydystä keskustelusta. Pinnallinen itsestäkertominen on sopiva tapa keskustella henkilön kanssa, kun tavoitteena ei ole syventää olemassa olevaa suhdetta. Intiimiä itsestäkertomista taas käytetään, kun kyseessä on ystävyyssuhde, jota halutaan entisestään syventää. Näin ollen, kun yksilöt haluavat ystäväystyä, he jakavat toisilleen tietoa ystävien tavoin ja mikäli suhde halutaan pitää etäisenä, keskustelu pysyy arkisella ja etäisellä tasolla.

Toimittajat asettuvat ammattinsa puolesta erityiseen välimaastoon itsestäkertomisen kannalta. Toimittaja ei voi puhua esimerkiksi radion päivittäispuolella kuulijoilleen etäisesti, mutta toisaalta hänen ei odotetakaan kertovan itsestään samoja asioita, kuin hän kertoisi perheenjäsenilleen tai läheisille ystävilleen. Työhön sisältyy itsestäkertomisen oletus, ja se kuinka tämän osaa toteuttaa hienovaraisesti ja toimivasti, sisältyy olennaisesti myös toimittajien ammattitaitoon ollessa samalla ammattiin liittyvän julkisuuden tärkeä hallinnan muoto.

6.4 Julkisuuden ja yksityisyyden tarkastelua Communication Privacy Management -teorian kautta

Ammattiin liittyvän julkisuuden hallintaa ja siihen liittyviä keinoja voidaan tarkastella yksityiskohtaisemmin Petronion (2002) Communication Privacy Management -teorian eli yksityisyyden hallintaa käsittelevän teorian kautta. CPM-teoria on esitelty yksityiskohtaisemmin alaluvussa 2.3.

Yksityisen tiedon ja intiimin tiedon kohdalla toimittajat tekevät selkeän eron, vaikka saattavatkin työssään kertoa itsestään henkilökohtaiselta vaikuttavista asioista. Samoin Petronio (2002, 5–6) on erottanut teoriassaan yksityisen ja intiimin tiedon. Intiimiyden Petronio käsittää tunteena tai tilana, jossa yksilöt tuntevat toisensa hyvin ja ovat toisilleen merkityksellisiä. Yksityisten asioiden jakaminen liittyy teoriassa kertomisen prosessiin. Ihmisillä voidaan nähdä olevan useita syitä yksityisistä asioista kertomiseen, vaikkei tavoitteena olisikaan intiimiksi tarkoitettun suhteen luominen. Esimerkiksi läheisyyden kehittäminen voidaan nähdä yhdeksi tällaiseksi syyksi. Radiopuheen kautta toimittaja voi vaikuttaa kertovan yksityisiä asioita, mutta kertomisen tavalla asiat etäännytetään toimittajasta siten, ettei kuulija henkilöi näitä suoranaisesti toimittajaan. Taitaen kerrotuilla yksityisillä asioilla luodaan läheisyyttä kuulijoiden ja toimittajan välille. Toimittajasta tulee tällöin persoona, ei vain tiedon välittäjä.

CPM-teoriassa käytetään *rajan* käsitettä kuvaamaan yksityisen ja julkisen tiedon välille vedettyjä linjoja. Henkilökohtaisilla rajoilla hallitaan yksilön omaa yksityistä tietoa. Ryhmässä olevilla rajoilla hallitaan puolestaan ryhmän sisällä jaettu tietoja. CPM-teoriassa ryhmän käsite sisältää ryhmän, dyadin, perheen, organisaation ja yhteisön käsitteet. Rajojen omistajuus ei koske vain henkilökohtaisia rajoja, vaan henkilö voi olla jäsen ryhmälle kuuluvissa yhteisesti omistetuissa rajoissa. Ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnassa hyödynnetään yksityisyyden rajaa. Perhe ja koti rajataan selkeästi pois jaettaessa yksityistä tietoa. Koska toimittaja voi olla niin sanottu omistava jäsen perheen tai muun vastaavan ryhmän yhteisesti omistetuissa rajoissa, he rajaavat nämä ryhmät pois käyttäessään työskentelyssään esimerkiksi itsestäkertomista. Perheeseen tai muuhun läheiseen elämänpiiriin liittyviä asioita ei jaeta julkisuuteen ja näitä koskevat rajat pyritään tekemään läpäisemättömiksi.

Yksityisyyden rajojen kontrollointi

Ammattinsa kautta julkisuutta kokevat toimittajat erottavat mielenkiintoisella tavalla yksityisestä elämästään niin sanotun yksityisen yksityisen osan. Yksityinen elämä sisältää julkisia piirteitä ja esimerkiksi oma asiantuntijuus jonkin alan saralta voidaan kokea kaikille kuuluvaksi julkiseksi ulottuvuudeksi. Yksityinen yksityinen elämä sisältää sen osan jota ei haluta jakaa julkisuuteen. Yksityisen yksityisen elämän osina pidetään esimerkiksi puolisoa, perhettä ja kotia.

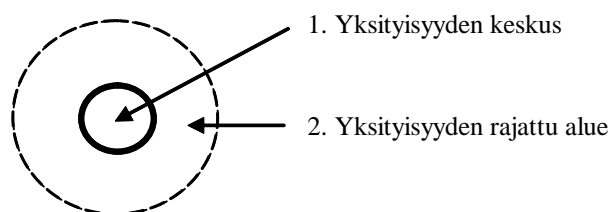
Petronio (2002) on Communication Privacy Management -teoriassaan jakanut yksityisyyden kontrolloinnin kolmeen eri tasoon. Näitä ovat *korkea*, *muodollinen* ja *matala kontrolli*. Toimittajat näyttäisivät käyttävän työssään näitä eri kontrollin tasoja ammattiin liittyvän julkisuuden hallintaan. *Korkea kontrolli* ilmenee Petronion mukaan tilanteessa, jolloin yksityisyyden raja on vankka, eikä yksilö salli paljoakaan läpäisyä suuntaan tai toiseen. Tällöin yksilö ei jaa itsestään yksityistä tietoa, eikä liioin salli muiden tiedusteluja näistä yksityisistä asioista. Toimittajien kuvaama yksityinen yksityinen sisältää erittäin yksityisenä pidettyjä asioita ja usein nämä liittyvät perheeseen tai kotiin. Voidaan siis nähdä, että kun yksityisyydellä on yhteisomistajia, tietoja ei haluta eikä voidakaan jakaa samoin kuin

muuta myös yksityisenä pidettyä tietoa. Yksityinen yksityinen on siis yksityisyyden ydin, ja sitä halutaan suojella tarkoin korkealla kontrollilla.

Muodollisella kontrollilla tarkoitetaan sitä, kun yksityisyyden raja on ohut mutta kontrollin taso on silti korkealla. Muodollista kontrollia voidaan käyttää tilanteissa, joissa muutoin avoimen henkilön ei ole syytä jakaa itsestään yksityistä tietoa. Yksilö voi tällöin jakaa itsestään haluamiaan tietoja, paljastamatta kuitenkaan liikaa. Tätä muodollista kontrollia voidaan nähdä käytettävän ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnassa. Työn puitteissa radiossa toimiva toimittaja voi kertoa itsestään asioita tai heijastaa lähetyksessä käsiteltäviä teemoja itsensä kautta, tuomatta silti yksityisiä asioita esiin.

Matalan kontrollin tasolla yksityisyyden raja on hyvin ohut. Kontrolli on tällöin vähäistä ja henkilö on avoin. Äärijulkisien ihmisten voidaan nähdä käyttävän tätä matalaa kontrollia kertoessaan julkisuuteen yleisesti yksityisinä pidettyjä asioita. Niin sanottu tavallinen ihminen ei julkisesti jaa tällä tasolla itsestään paljoakaan.

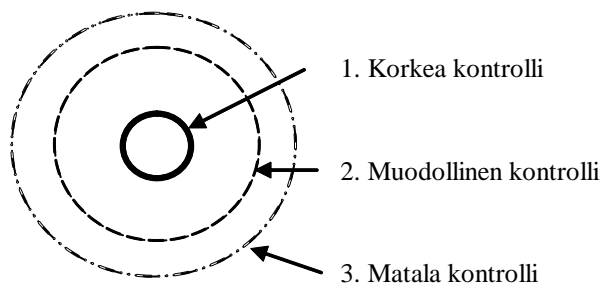
Tutkimuksen teoreettista viitekehystä esittelevässä aluvuussa 2.3 havainnollistettiin Youngin (1978) yksityisyyden määritelmää kehäkuviolla (ks. kuvio 1). Tähän samaan kuvioon palataan uudelleen seuraavassa. Young kuvaa yksityisyyden sisältävän ytimen ja tätä ympäröivän niin sanotun harmaan alueen, joka on yksityisyyden keskusta joustavampi.

1. Yksityisyyden keskus, jota halutaan yleisesti suojella tunkeilulta.
2. Yksityisyyden rajattu alue, joka on yksityisyyden keskusta joustavampi.

KUVIO 1 Yksityisyys Youngin mukaan

Edellä esiteltyyn Youngin kaksikehäiseen malliin (ks. kuvio 1) voidaan liittää kolmas kehä. Kolmikehäisenä (ks. kuvio 2) siihen voidaan liittää Petronion (2002) korkean, muodollisen ja matalan kontrollin tasot.

1. Yksityisyyden keskusta ympäröi korkea kontrolli.
2. Yksityisyyden rajattua aluetta ympäröi muodollinen kontrolli.
3. Yksityisyyden ja julkisuuden rajaa ympäröi matala kontrolli.

KUVIO 2 Yksityisyyden kontrollointi

Mitä ulommas kehille siirrytään, sitä läpäisevämpiä kontrollin tasot ovat ja sitä yksityisempiä asioita henkilö itsestään on valmis jakamaan. Toimittajien kuvaama niin sanottu yksityinen yksityinen voidaan sijoittaa yksityisyyden keskukseen. Voidaan olettaa, että tätä yksityistä yksityistä ympäröi Petronion (2002) luokitteleva korkea kontrolli. Yksityisyyden rajattua aluetta, joka on yksityisyyden keskusta joustavampi, ympäröi muodollinen kontrolli. Kolmas kehä, joka on lisätty Youngin kaksikehäiseen malliin, kuvaa matalan kontrollin tasoa. Tälle kehälle asetetaan asiat, jotka ovat julkisia tai joista halutaan julkisia.

Teorian soveltuvuus

Communication Privacy Management -teorian soveltuvuutta tähän tutkimukseen tulee pohtia. Teoria on Petronion mukaan käytännönläheinen ja se soveltuu interpersonaalisen vuorovaikutuksen tarkasteluun. CPM-teoriassa yksityisyyden hallinta keskittyy esimerkiksi tilanteisiin, joissa yksityisyyden suoja on uhattuna tai henkilön tulee jakaa intiimeinä pidettyjä tietoja itsestään. Tämän vuoksi teoriaa ei täysin voida soveltaa tässä tutkimuksessa, jossa henkilön ammattiin liittyy oletus itsestäkertomisesta sekä julkisuudesta. Toimittajien työn julkinen puoli sekä media antavat tutkimukseen ulottuvuuksia, joita CPM-teoriassa ei toistaiseksi ole

huomioitu. Teorian avulla voidaan kuitenkin selventää ammattiin liittyvän julkisuuden hallintaan liittyviä käytäntöjä. Tästä toimivana esimerkkinä voidaan pitää Petronion kuvaamia yhteisesti omistettuja rajoja sekä kontrollin eri tasoja.

6.5 Johtopäätösten yhteenvetoa

Tutkimuksen ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä selvitettiin millaisia käsityksiä toimittajilla on omasta ammatistaan ja ammatti-identiteetistä. Tutkimuksessa saatiin selville, että toimittajan ammatti nähdään kutsumusammattina ja se on monelle jopa elämäntapa. Toimittajat kokevat olevansa toimittajia myös työajan ulkopuolella. Tämä tiivis suhde ammattiin heijastuu myös ammatti-identiteettiin. Toimittajan ammatti-identiteetti on hyvin lähellä toimittajina työskentelevien henkilökohtaista identiteettiä. Lisäksi ammatti-identiteetti ja henkilökohtainen identiteetti voidaan kokea niin läheisiksi, että niitä on hankala erottaa toisistaan.

Tutkimuksen toisella tutkimuskysymyksellä selvitettiin millaisia kokemuksia toimittajilla on ammattiin liittyvästä julkisuudesta. Tutkimuksessa selvisi, että ammattiin liittyvä julkisuus on toimittajille ammattiin luontaisesti kuuluva osa, jota voidaan pitää arkisenakin ilmiönä. Ammattiin liittyvän julkisuuden henkilökohtainen ulottuvuus koetaan samoin työhön kuuluvana. Lisäksi toimittajat kokevat olevansa lievästi julkisia ja heidät voidaan näin ammattinsa puolesta tunnistaa esimerkiksi kaupungilla liikuttaessa. Siihen, että organisaatio valmentaisi ammattiin liittyvän julkisuuden kohtaamiseen tai julkisuudessa toimimiseen sai kannatusta, mutta ohjeistamattomuus koettiin myös vapauksia antavana.

Kolmannen tutkimuskysymyksen kautta selvitettiin millaisia kokemuksia toimittajilla on ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnasta ja siihen liittyvistä keinoista. Ammattiin liittyvää julkisuutta koetaan hallittavan hyvin ja hallinnan keinot osoittautuvat myös yksilöllisiksi. Ammattiin liittyvää julkisuutta voidaan hallita esimerkiksi itsestäkertomisen prosesseilla ja muodollisella kontrollilla. Toimittajat erottavat myös julkisuudessa erilaisia tasoja ja näkevät selkeitä eroja ammattiin liittyvän julkisuuden, ammatillisen julkisuuden ja julkisuuden välillä. Lisäksi

ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnan keinojen koetaan helpottavan työssä jaksamista.

Internetissä ja sosiaalisessa mediassa toimiminen nousi vahvasti esiin alueena jossa hallintaa koetaan tarvittavan ja syy siihen lienee siinä, että sosiaalisessa mediassa toimimiseen ei välttämättä löydy vielä vakiintuneita käytänteitä. Sekä internetiä että sosiaalista mediaa voidaan pitää verrattain uusina ammattiin liittyvän julkisuuden hallinnan alueina. Koska tämä alue koetaan vahvasti hallinnan alueista haastavimmaksi, voidaankin pohtia, tulisiko esimerkiksi mediaorganisaatioiden harkita toimittajien ja muiden julkisuutta työssään kokevien henkilöiden kouluttamista siihen, kuinka ammattiin liittyvää julkisuutta voidaan tai tulee hallita. Tätä tulee pohtia erityisesti, mikäli organisaatiolla on jokin tavoite, kuinka se toivoo henkilöstönsä toimivan esimerkiksi sosiaalisessa mediassa.

6.6 Jatkotutkimusehdotukset

Ammattiin liittyvän julkisuuden kokemuksista on voitu tähän tutkimukseen kerätyn laadullisen aineiston pohjalta koota erilaisia ammattiin liittyvän julkisuuden ilmenemismuotoja sekä näihin liittyviä hallinnan keinoja. Kvantitatiivisella jatkotutkimuksella voitaisiin selvittää kyseisten julkisuuden muotojen yleisyyttä eri ammattiryhmissä. Samoin voitaisiin kartoittaa, mitkä ovat yleisimpiä hallinnan muotoja. Ammattiin liittyvää julkisuutta ja siihen liittyviä hallinnan keinoja on tässä tutkimuksessa tarkasteltu sellaisten ammattiryhmän edustajien kautta, joilla julkisuus kuuluu selkeänä osana omaan ammattiin.

Jatkotutkimus voisi keskittyä siihen, millaisena ilmiö esiintyy muissa ammattiin liittyvää julkisuutta sisältävissä ammattiryhmissä. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi eri viestinnän alan ammattilaiset tai pörssiyhtiöiden johtajat. Voidaan myös pohtia, voisivatko yksityisyrittäjät jotka oman persoonansa kautta tuovat omaa ammattitaitoaan ja osaamistaan esiin, hyötyä ammattiin liittyvän julkisuuden ja siihen liittyvien hallinnan keinojen kartoituksesta. Ammattiin liittyvä julkisuus liittyy ilmiönä moneen ammattiin ja esimerkiksi juuri johtajat, jotka voidaan näh-

dä koko yrityksen kasvoina ja keulakuvana, asettuvat ammattinsa puolesta sellaiseen henkilökohtaisen julkisuuden valokeilaan, jota olisi mielenkiintoista tarkastella jatkotutkimuksen kautta.

Lisäksi olisi kiinnostavaa tutkia, mikä on ammattiin liittyvän julkisuuden hallitsemisen ja työssä jaksamisen tai työhyvinvoinnin suhde. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että ammattiin liittyvän julkisuuden hallinta koetaan työssä jaksamista auttavaksi. Olisiko esimerkiksi työnantajan puolesta annetulla jonkinlaisella ohjeistuksella tai koulutuksella selkeitä vaikutuksia työssä jaksamiseen?

Tehdyn tutkimuksen ja siitä saatujen tulosten pohjalta on myös mielenkiintoista pohtia, kuinka tutkimuksen asetelma muuttuisi, jos tutkimuksen käsitteenä käytettäisiin ainoastaan yksityisyyttä julkisuuden sijaan. Nousisiko käsitteitä muuttamalla tuloksista joitakin selkeitä eroja tähän tutkimukseen verrattuna? Myös se, kuinka vahvasti esimerkiksi eri ikäluokat tai sukupuolet kokevat kyseisen ilmiön, toisi lisätietoa ja täydennystä niihin seikkoihin, jotka tämän tutkimuksen kohdalla jäivät vielä selvittämättä. Kokevatko esimerkiksi perheelliset naiset tarvitsevansa hallinnan keinoja enemmän kuin yksin asuvat nuoret miehet? Entä tuoko työuran pituus tai henkilön ikä selkeää muutosta ilmiön kokemiseen? Jatkossa kvalitatiivisen tutkimuksen rinnalla voitaisiin kuljettaa kvantitatiivisesti kerättyä aineistoa ja sen tulkintaa.

KIRJALLISUUS

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. p. Tampere, Vastapaino.

Baruch, Y. & Cohen, A. 2007. The dynamics between organisational commitment and professional identity formation at work. Teoksessa A. Brown, S. Kirpal & F. Rauner (toim.) Identities at work. Dordrecht, Springer, cop, 241–260.

Berger, P. L. & Luckmann, T. 1995. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedonsosiologinen tutkielma. Suomentanut ja toimittanut V. Raiskila. 2. p. Helsinki, Kirjapaino-Oy Like. (Alkuperäisteos 1966.)

Cupah, W. R. & Imahori, T. T. 1993. Identity management theory. Communication competence in intercultural episodes and relationships. Teoksessa R. L. Wiseman & J. Koester (toim.) Intercultural communication competence. Newbury Park: Sage, 112–131.

Cupah, W. R. & Imahori, T. T. 2005. Identity management theory. Facework in intercultural relationships. Teoksessa W. B. Gudykunst (toim.) Theorizing about intercultural communication. Thousand Oaks: Sage, 195–210.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltoila & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä, PS-kustannus, 24–42.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere, Vastapaino.

Frey, L. R., Botan, C. H., & Kreps, G. L. 2000. Investigating communication: An introduction to research methods. 2nd ed. Boston: Allyn and Bacon.

Gracián, B. 1983. Viisauden käsikirja. Suom. T. Tuulio. 4. p. Helsinki: WSOY.

Helle, M. 2009. Journalistisen työn muutos. Teoksessa E. Väliaverronen (toim.) Journalismi murroksessa. Helsinki, Gaudeamus, 91–111.

Hirsjärvi S., & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki, Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P., 2009. Tutki ja kirjoita. 15. p. Helsinki: Tammi.

Hogg, M. A., Terry, D. J. & White, K. M. 1995. A tale of two theories: A critical comparison of identity theory with social identity theory. *Social Psychology Quarterly* 58 (4), 255–269.

- Hujanen, J. 2009. Kiinnostavaa vai tärkeää? Ihmisläheisen journalismin kaksi polkua. Teoksessa E. Väliverronen (toim.) *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus, 112–128.
- Huovila, T. 2005. *Toimittaja – tiedon etsijä ja vaikuttaja*. Porvoo; Helsinki; WSOY.
- Hurmeranta, M. & Pietilä, A-P. 2008. *Hallitse mediapeli:[muuten media hallitsee sinua]*. Helsinki, Infor.
- Ibarra, H. 1999. Provisional selves: Experimenting with image and identity in professional adaptation. *Administrative Science Quarterly*, 44 (4), 764–791.
- Kvale, S. 1996. *Interviews: An introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks, Sage.
- Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltoila & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä, PS-kustannus, 26–43.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. 1985. *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, California, Sage.
- Lindlof, T. R. & Taylor, B. C. 2002. *Qualitative communication research methods*. 2nd ed. Thousand Oaks, Sage.
- Littlejohn, S. W. 2002. *Theories of human communication*. 7th ed. Belmont, Thomson Wadsworth.
- Lukkarinen, H. 2001. Ihmisten kokemukset hoitotieteellisenä tutkimusilmiönä: fenomenologinen lähestymistapa. Teoksessa S. Janhonen & M. Nikkonen (toim.) *Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä*. Helsinki, WSOY, 116–164.
- Mäkelä, K. 1990. Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa K. Mäkelä (toim.) *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus, 42–61.
- Nevanlinna, T. 2011. Kysy mitä vain -palsta, Helsingin Sanomien Nyt-liite, 4.3.2011.
- Pavlik, J. V. 2008. *Media in the digital age*. New York, Columbia University Press.
- Perttula, J. 2009. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa J. Perttula & T. Latomaa (toim.) *Kokemuksen tutkimus: merkitys, tulkinta, ymmärtäminen*. 3. p. Rovaniemi, Lapin yliopistokustannus, 115–162.

Petronio, S. 2002. *Boundaries of privacy: Dialectics of disclosure*. Albany, State University of New York Press.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere, Vastapaino, 22–56.

Räikkä, J. 2007. *Yksityisyyden filosofia*. Helsinki, WSOY.

Salminen, E. 1998. *Oivaltava toimittaja: Toimitustyön uudet mallit ja vaatimukset*. Helsinki, Ajatus.

Sharma, L. & Blåfield, V. 2007. *Ken leikkiin ryhtyy...:Julkisuuden himo ja hinta*. Helsinki, Ajatus.

Sivunen, A. 2007. Vuorovaikutus, viestintäteknologia ja identifioituminen haajatetuissa tiimeissä. *Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Humanities* 79.

Stryker, S. 1987. *Identity theory: Developments and extensions*. Teoksessa K. Yardley & T. Honess (toim.) *Self & identity: Psychosocial perspectives*. Chichester: John Wiley, 89–103.

Suomen journalistiliitto, Ammatti yhdistää, 2011.
<https://journalistiliitto-fi.directo.fi/liitto/liiton_jasenet/ammatti_yhdistaa/> Viitattu 16.5.2011

Suomen journalistiliitto, Jäsenedellytykset, 2011.
<<http://www.journalistiliitto.fi/jasenpalvelut/jaseneksi/jasendellytyksista/>> Viitattu 14.5.2011

Tardy, C. H & Dindia, K. 1997. *Self-disclosure*. Teoksessa D. W. Hargie (toim.) *The handbook of communication skills*. 2nd ed. London: Routledge, 213–235.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Young, J. B. 1978. *Introduction: A look at privacy*. Teoksessa J. B. Young (toim.) *Privacy*. Chichester, 1–10.

LIITE 1

Teemahaastattelun runko:

Taustakysymykset

Mitä teet työkseksi ja mitä nykyiseen työnkuvaasi kuuluu?

Miten olet päätenyt nykyiseen työhösi?

Onko työnkuva vaihtunut useastikin?

Miten olet päätenyt toimittajaksi ja kauanko olet ollut nykyisessä työssä?

Identiteetti

Mitä sinulle merkitsee olla toimittaja, miten koet toimittajuuden?

Miten oma toimittajuutesi on muuttunut eri työtehtävien myötä?

Mitkä asiat ovat muuttaneet toimittajuutta/ toimittajan työtäsi, miten?

- Mitkä asiat ovat vaikuttaneet toimittajan työhösi?

Koetko toimittajuuden työtehtävien muuttumisen myötä eri tavalla?

Miten muutokset vaikuttavat suhtautumiseesi omaan työhön?

Yksityisyys ja julkisuus

Mitä julkisuus on, kuinka koet julkisuuden?

Koetko olevasi julkisessa työssä?

Millaista julkisuutta koet työssäsi?

Mikä merkitys julkisuudella on omassa työssäsi?

Miten suhtaudut julkisuuteen työssäsi?

Koetko, että työsi on aina ollut samalla tavalla julkista vai onko siihen mielestäsi tullut julkisia/julkisuuden piirteitä ajan myötä?

Mitä mieltä olet näistä muutoksista? Millaisina koet nämä muutokset?

Koetko, että voit hallita työhösi liittyvää julkisuutta?

Miten hallitset? Millaisia nämä keinot ovat? Millaiseksi koet hallinnan?

Lopuksi:

Tuleeko mieleesi käydyn keskustelun pohjalta jokin kokemus, joka on ollut vaikuttavin tai mieleenpainuvvin työssäsi koskien julkisuutta tai sen hallintaa?

